

**PS 27/24 Notulen van de vergadering van Provinciale Staten
van Noord-Brabant op 2 februari 2024**

Inhoudsopgave

Index gesproken personen	3
Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant	4
Opening van de vergadering / vaststellen agenda	7
Insprekers	8
Actualiteit	8
Toelaten en beëdiging tot statenlid van Provinciale Staten de heer B. Sluiter	32
Bespreekstukken	35
71/23 Onderzoeksrapport ZRK over Energietransitie	35
Beperkte bespreekstukken	82
55/23 Onderzoeksrapport ZRK over Investeringsfondsen	82
68/23 Nota verbonden partijen	87
Stemming	99
Ontwerpbesluit Statenvoorstel 71/23 Onderzoeksrapport ZRK over Energietransitie	99
Ontwerpbesluit Statenvoorstel 55/23 Onderzoeksrapport ZRK over Investeringsfondsen	102
Ontwerpbesluit Statenvoorstel 68/23 Nota Verbonden Partijen	102
Ontwerpbesluit Statenvoorstel 01/24 Notulen vergadering Provinciale Staten 27 oktober 2023	103
Ontwerpbesluit Statenvoorstel 02/24 Notulen vergadering Provinciale Staten 3 november 2023	103
Ontwerpbesluit Statenvoorstel 06/24 Notulen vergadering Provinciale Staten 15 december 2023	104
Ontwerpbesluit Statenvoorstel 04/24 Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten 2 februari 2024 (periode 9 november 2023 tot en met 6 december 2023)	104
Sluiting	104

Index gesproken personen

Bijl, F.S.D., 11
Boelema, S.M., 15, 16, 17, 18
Boon, M.C.H., 34
Brouwers, J.F.X.M., 54, 59, 61, 68, 80, 81, 84, 92
Dirken, A.M.W., 20, 21, 22, 23, 25, 28, 29, 30
Godrie, P., 35
Gremmen, R.J., 7, 31
Griffier, 7, 32, 35
Hamerslag, N.I., 20, 31, 50, 70, 78, 91, 101
Hattem, A.W.J.A. van, 14, 16, 17, 19, 22, 24, 26, 27, 31, 33
Havermans, M.C.J., 32
Hazendonk, L.S. van, 32, 39, 65, 66, 67, 72, 73
Heijmans, N.G.L., 23, 24, 86
Hordijk, K.J.M., 40
Horst, J.B. van der, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 80, 81
Hulten, S.M. van, 87
Jansen, J.F., 37, 66, 67, 73, 101
Kammen, P. van der, 42, 43, 44, 45, 59, 60, 64, 65, 74, 75, 83, 84, 86, 88, 93, 95, 96, 101
Koevoets, H.J.P.E., 25, 50, 77, 91
Langman, T., 11, 13
Lauwen, W.P.J.C., 10
Leeger, E.M., 47, 48, 60, 61, 76, 89, 94, 95, 98
Lepolder, P.W.A., 83
Linden, J.J. van der, 26
Minkels, J.D., 20, 28, 52, 53, 78, 79, 80, 85, 91, 102
Nuijten, K., 27, 29
Nuland, J.S., 10, 13
Pluijm, R.A.P.A. van der, 14, 16
Putman, N.H.M., 18, 27, 30, 31
Raak, O.E.A. van, 8, 9, 10, 41, 43, 44, 47, 48, 49, 52, 61, 62, 69, 70, 74, 75, 76, 77
Rijvers, A.J.M., 35, 58, 62, 66, 67, 72, 101
Rutjens, W.H.A., 18, 21, 23, 48, 49, 56, 71, 72, 76, 77, 79, 85, 90, 97, 98, 101
Schellekens, E.F.M., 46, 75, 79
Schipper, A., 12, 13, 31, 54, 57, 58, 80, 92
Sluiters, B., 32
Smeulders, S.J.H.A., 9, 10, 11, 12, 13, 85, 86, 87, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99
Tolsma, S.A.H., 82, 99
Ven, A.J.M. van de, 11, 17, 27, 84
Voorzitter, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104
Vossen, I.E.F.M., 28, 51, 52, 56, 57, 63, 69, 78

Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

mr. I.R. Adema, commissaris van de Koning/voorzitter PS

mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Berkvens, M.P.M.J. (Marcel)	BBB	Mariahout
Bijl, F.S.D. (Fiona)	PvdA	Reusel
Boon, M.C.H. (Maikel)	PVV	Bergen Op Zoom
Broek, D.C.H. van den (Daan)	GroenLinks	Eersel
Brouwers, J.F.X.M. (Jan Frans)	50PLUS	Son En Breugel
Buiks, R.P.A.F (Ronnie)	CDA	Etten-Leur
Damen, C.A.M. (Lia)	BBB	Fijnaart
Deckers, E.H. (Ward)	PvdA	Vught
Dommelen, J.C.F.M. van (Johan)	BBB	Reusel
Frenken, J.P. (John)	BBB	Son En Breugel
Gremmen, R.J. (Roel)	VVD	Oss
Jansen, J.F. (Joachim)	VVD	Moerdijk
Hamerslag, N.I (Nikky)	Partij voor de Dieren	Tilburg
Hattem, A.W.J.A. van (Alexander)	PVV	Vinkel
Havermans, M.C.J. (Marco)	BBB	Lage Zwaluwe
Hazendonk, L.S. van (Laura)	GroenLinks	Eindhoven
Heer, C. de (Cees)	CDA	Eindhoven
Heijmans, N.G.L. (Nico)	SP	's-Hertogenbosch
Hordijk, K.J.M. (Kevin)	PvdA	Tilburg
Hulten, S.M. van (Saskia)	PvdA	Eindhoven
Kammen, P. van der (Patricia)	PVV	Riel
Koevoets, H.J.P.E. (Hubert)	Lokaal Brabant	Etten-Leur
Koopman, F.W.M. (Irma)	SP	Geldrop
Kuiper, A.M.H. (Angela)	BBB	Roosendaal
Langenberg, K.M.M. van de (Kasper)	D66	Boxtel
Langman, T. (Tjerk)	PVV	Eindhoven
Lauwen, W.P.J.C. (Wilfred)	BBB	Rucphen
Leeger, E.M. (Ezra)	CDA	Nistelrode
Lepolder, P.W.A. (Petra)	VVD	Dongen
Linden, J.J. van der (Jade)	GroenLinks	Oss
Ludwig, T.W. (Tom)	GroenLinks	's-Hertogenbosch
Meuwissen, C.C.R.M (Carola)	VVD	Maarheeze
Meylink, T.N.A. (Tom)	VVD	Eindhoven
Miltenburg, M. van (Matthijs)	D66	's-Hertogenbosch
Minkels, J.D (Jozef)	Forum Voor Democratie	Schijndel
Nostrum, J.H.F.A.M. van (Jeroen)	BBB	Oirschot
Nuijten, K. (Kevin)	JA21	Oosteind
Nuland, J.S. van (Jelle)	VVD	Oisterwijk
Philippart, M.J.A. (Michiel)	GroenLinks	Eindhoven
Pluijm, R.A.P.A. van der (Rik)	VVD	Rijswijk
Putman, N.H.M. (Ellen)	Partij voor de Dieren	Rijsbergen

Raak, O.E.A. van (Oscar)	SP	Breda
Rijvers, A.J.M. (Aloïjs)	BBB	Baarle-Nassau
Roelofs, M.A. (Maartje)	VVD	Cuijk
Rutjens, W.H.A. (Willem)	JA21	's-Hertogenbosch
Schellekens, E.F.M. (Dianne)	D66	Vught
Schipper, A. (Anne)	ChristenUnie-SGP	Best
Sheikkariem, S.S.R. (Shah)	Lokaal Brabant	Babyloniënbroek
Sluiters, B. (Boy)	PVV	Steenbergen
Spapens, M. (Maurice)	SP	Breda
Stoot, F. (Floris)	D66	Zevenbergschenhoek
Tolsma, S.A.H. (Sinne)	BBB	Wernhout
Ven, A.J.M. van de(Tanja)	CDA	Beek En Donk
Vossen, I.E.F.M. (Inge)	Volt	Rosmalen
Wildenberg, C.H.A. van den (Corinne)	BBB	's-Hertogenbosch
Zwart, P.S. (Suzanne)	VVD	Molenschot

**Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant
Vrijdag 2 februari 2024**

Agenda

- I. Opening van de vergadering / vaststellen agenda**
- II. Insprekers**
- III. Actualiteit**
- IV. Toelaten en beëdiging tot statenlid van Provinciale Staten de heer B. Sluiter**
- V. Afscheid Statenlid de heer M. Boon**
- VI. Benoemen en beëdiging tot burgerlid van Provinciale Staten de heren M. Boon en P.C.J.A. Godrie**
- VII. Bespreekstukken**
71/23 Onderzoeksrapport ZRK over Energietransitie
- VIII. Beperkte bespreekstukken**
55/23 Onderzoeksrapport ZRK over Investeringsfondsen
68/23 Nota verbonden partijen
- IX. Stemming**
Ontwerpbesluit Statenvoorstel 71/23 Onderzoeksrapport ZRK over Energietransitie
Ontwerpbesluit Statenvoorstel 55/23 Onderzoeksrapport ZRK over Investeringsfondsen
Ontwerpbesluit Statenvoorstel 68/23 Nota Verbonden Partijen
Ontwerpbesluit Statenvoorstel 01/24 Notulen vergadering Provinciale Staten 27 oktober 2023
Ontwerpbesluit Statenvoorstel 02/24 Notulen vergadering Provinciale Staten 3 november 2023
Ontwerpbesluit Statenvoorstel 06/24 Notulen vergadering Provinciale Staten 15 december 2023
Ontwerpbesluit Statenvoorstel 04/24 Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten 2 februari 2024 (periode 9 november 2023 tot en met 6 december 2023)
- X. Sluiting**

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant **Vrijdag 2 februari 2024**

mr. I.R. Adema, commissaris van de Koning, voorzitter.
mr. K.A.E. ten Cate, griffier.

Volgens de presentielijst zijn 52 leden aanwezig, te weten:

*Berkvens, Bijl, Boon *, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Van Miltenburg, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters **, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.*

*tot afscheid

**na beëdiging

Afwezig: *Van Dommelen, De Heer, Meylink.*

Opening van de vergadering / vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering om 9.30 uur.

De **voorzitter**: Dames en heren, het is half tien. Ik verzoek u allemaal te gaan staan voor een moment stilte.

Er wordt een moment stilte in acht genomen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik verzoek de griffier mededeling te doen van binnengekomen berichten van verhindering.

De **griffier**: Ik heb twee berichten van verhindering, van de heer Van Dommelen en de heer De Heer.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik heet alle aanwezigen natuurlijk van harte welkom.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, de heer Meylink van de VVD is ook afwezig.

De **voorzitter**: Ik heet nog steeds alle aanwezigen van harte welkom, in het bijzonder de bezoekers op de publieke tribune en degenen die de vergadering via onze livestream volgen. Vandaag zijn Museumclub Spoor 6 en acht individuele personen onze gast. Zij zijn als gast van PS ontvangen door statenlid Irma Koopman. Ik maak graag van de gelegenheid gebruik om Alexander van Hattem te feliciteren met zijn nieuwe functie als voorzitter van de PVV-fractie in de Eerste Kamer.

Applaus

De **voorzitter**: Onze griffier is kennelijk meer koninklijk gezind dan ik, want ik breng ook de felicitaties over aan ons koningspaar dat vandaag 22 jaar getrouwd is. Dan weet u dat. Ik stel de agenda aan de orde. Er zijn vier mondelinge vragen en twee actuele moties ingediend. Voorafgaand aan deze

vergadering heeft de agendacommissie besloten deze vier vragen en de twee moties toe te laten. Kunt u daarmee akkoord gaan? Ik zie geen bezwaren, dan zijn zij bij deze onderdeel van de agenda. En voor de goede orde herhaal ik de afspraak uit het presidium dat er terughoudend wordt geïnterrupteerd. Ten aanzien van de vragen heb ik aangegeven dat ik sowieso geen interrupties zal toestaan. Op het moment dat we een bespreking hebben van een groot bespreekstuk, bijvoorbeeld het stuk van de ZRK, sta ik vier interrupties en twee vervolgvragen toe in de eerste termijn van uw Staten. Dan is bij deze de agenda vastgesteld. Alle moties en amendementen die tijdens de vergadering worden ingediend, worden door de griffie op iBabs geplaatst en zijn te vinden onder Statendag 2 februari 2024 onder agendapunt 12, ingediende moties en amendementen.

Insprekers

Er zijn geen sprekers

Actualiteit

De **voorzitter**: De volgende vragen zijn ingediend voor het vragenhalfuur. Oscar van Raak van de SP over Laatste waarschuwing buschauffeurs rondetafelgesprek. Anne Schipper, ChristenUnie-SGP, over Verkeersproblematiek in Altena. Rik van der Pluijm, VVD, over Drinkwater naar aanleiding bericht code rood in West-Brabant en daar heeft ook Alexander van Hattem, PVV, vragen over. We hebben afgesproken met elkaar dat we die laatste twee vragen in een cluster gaan behandelen. De strekking van de vraag is weliswaar anders, maar het gaat wel over hetzelfde onderwerp. Dan geef ik als eerste het woord aan de heer Van Raak. Die kan alvast naar voren komen. De vragensteller krijgt twee minuten de tijd om zijn vraag toe te lichten. Dan krijgt Gedeputeerde Staten de gelegenheid om daarop te antwoorden in maximaal drie minuten en vervolgens heeft de vragensteller weer een minuut. Dan gaat GS antwoorden en vervolgens geef ik de ruimte aan u om nog een aanvullende vervolgvraag te stellen, mocht u daar behoefte aan hebben. De heer Van Raak heeft het woord.

De heer **Van Raak** (SP): Ik ben inmiddels veertien jaar werkzaam als buschauffeur. Want wat is er nou mooier dan mensen van A naar B brengen met zo'n lang gevaarte? Maar door de jaren heen is er veel veranderd. We voelen alsof de directie en aandeelhouders alleen bezig zijn om elke euro die op ons bespaard kan worden, in hun eigen zakken te steken. Maar toch kruip ik elke keer met een glimlach achter het stuur, want ons krijgen ze niet klein. Tot tranen toe, voorzitter, wist een van de buschauffeurs tijdens de themabijeenkomst Mobiliteit op 1 december jongstleden te vertellen over zijn passie voor zijn vak en over de uitdagingen die buschauffeurs vandaag de dag tegemoet gaan. Vandaag, voorzitter, zit hij op mijn uitnodiging op de publieke tribune. Want ik ben woest. Niet omdat Arriva niet naar zijn noodkreet heeft geluisterd, maar omdat op basis van wat hij op die themavergadering gezegd heeft, hem verteld is dat het beter is, als hij een andere baan zoekt. Voorzitter, dit soort overdonderen blijkt Arriva vaker in te zetten, een kritische werknemer schrik aanjagen. In mijn handen houd ik vier brieven, gericht aan andere chauffeurs met daarin officiële laatste waarschuwing. En ik licht er één in het bijzonder graag toe. Van een van de chauffeurs werd vanaf het ontvangen van de brief van hem verwacht dat, ik citeer: "Hij zich als een goed werknemer zou gaan gedragen". Waarom? Omdat hij een brief had gestuurd aan de leden van uw Provinciale Staten, voorzitter, waarin hij zich had uitgesproken over de verloedering van arbeidsvoorwaarden van buschauffeurs? Er zijn er dus vijf, tenminste, die we mogen delen. Bij de rest lijkt dit soort schrik aanjagen zijn vruchten af te werpen. Arriva verzorgt in naam van deze provincie het busvervoer in twee Brabantse regio's. Kan het college een reactie geven op het feit dat een bedrijf, dat in naam van deze provincie het busvervoer regelt, werknemers schrik aan probeert te jagen, wanneer zij opkomen voor hun eigen arbeidsvoorwaarden? Kan het college haar mening geven over deze manier van werken? Is het college het met de SP-fractie eens dat deze bejegening van buschauffeurs, die opkomen

voor hun eigen arbeidsvoorwaarden volstrekt, maar dan ook volstrekt onacceptabel is. In het bestuursakkoord staat opgenomen dat goede arbeidsvoorwaarden een randvoorwaarde zijn, om voldoende personeel aan te trekken en zo het busvervoer aantrekkelijk te maken. Vindt het college het op deze manier bejegenen van buschauffeurs, getuigen van goede arbeidsomstandigheden? Voorzitter, tot slot, dit tornt aan alle maatstaven van de redelijkheid en billijkheid. Dit tornt aan alle maatstaven van alles wat we staatsrechtelijk liefhebben.

De **voorzitter**: Uw tijd zit erop.

De heer **Van Raak** (SP): Derhalve kijk ik uit naar de beantwoording van deze gedeputeerde.

De **voorzitter**: Dank u wel. De gedeputeerde.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Voorzitter, dank u wel. Meneer Van Raak stelt een aantal vragen over de uitvoering van ons busvervoer door onze vervoerder Arriva. Het is zo, in zijn algemeenheid, dat is wel goed om te schetsen, dat de uitvoering van het busvervoer in Nederland gebonden is aan wettelijke regels, die zijn vastgelegd in de wet personenvervoer. Er is onder andere geregeld, dat wij opdrachtgevers zijn, die rol hebben we, maar dat het vervoer zelf aan de opdrachtnemer is, in dit geval Arriva. En dat de arbeidsvoorwaarden binnen een bedrijf als Arriva gereguleerd zijn onder andere aan wet- en regelgeving die landelijk wordt vastgesteld, aan jurisprudentie die de rechter daarnaast legt en ook aan cao-onderhandelingen tussen de werkgever en werknemer. En daarnaast zijn er natuurlijk ook nog bedrijfsregels, die veelal in overeenstemming tussen de werkgever en een OR, de afgevaardigden van de werknemers, tot stand komen. Dat is in ieder geval goed om te schetsen. Het is ook goed om te schetsen dat onze rol dus niet is, om Arriva te vertellen hoe zij hun arbeidsvoorwaarden invullen. Die rol hebben wij niet. We hebben zelfs de mogelijkheid niet, meneer Van Raak. Dat vind ik wel echt goed om weer te geven, want ik proef uw woede. Als je het simpelweg van een kant van die medaille bekijkt, kan ik me daar nog iets bij voorstellen ook. Als je de artikelen in de krant leest en met chauffeurs praat, dan denk je, dit is uit het lood, het klopt niet. Mijn ervaring het laatste jaar met dit dossier, dan heb ik het over het bredere dossier van de arbeidsvoorwaarden van buschauffeurs, is dat die situatie veelal genuanceerder is, dan hij lijkt, als je met één van de twee betrokken partijen praat. Dat is in ieder geval wat ik u wil meegeven. Het aanbod dat ik wil doen, daar zullen we wel de vervoerder bij nodig hebben en het is zelfs de vraag of wij dat kunnen afdwingen, is om het gesprek aan te gaan met Arriva. Tijdens de themabijeenkomst heeft de werkgroep Gedeelde mobiliteit plaatsgevonden. U bent daar overigens zelf voorzitter van. Daarin is het gesprek gevoerd met een aantal chauffeurs, die de ruimte hebben gehad om hun visie te geven op hun werkomstandigheden. Arriva kon daar helaas vanwege andere omstandigheden niet bij zijn. Dat is jammer, want dat geeft ook een beeld dat niet evenwichtig is. Dat durf ik wel te stellen, los van het feit wie er in deze casus wel of niet gelijk heeft. Een evenwichtig beeld krijg je door met twee partijen te praten. Dat is hier niet gebeurd. En het aanbod dat ik wil doen, is om samen met u met Arriva te gaan praten, om te kijken hoe dat nou precies zit. Dat is in ieder geval de concrete toezegging die ik doe. En dan ga ik nu in op de vragen die u gesteld heeft.

De **voorzitter**: U bent ongeveer wel door uw tijd heen. Dus wilt u opschieten?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ja, dat zal ik doen, voorzitter. Een aantal zaken heb ik ook al wel geduid. Onze positie heb ik voldoende geduid. Op vraag twee wil ik toch nog wel even antwoord geven, want de vraag is heel simpelweg, bent u het met ons eens dat deze handelswijze van Arriva volstrekt onacceptabel is? Het antwoord is nee, dat kan ik niet uitspreken, simpelweg omdat ik het niet weet. Arbeidswetgeving is buitengewoon ingewikkeld. Cao-onderhandelingen, daar zijn wij niet bij betrokken als provincie, als opdrachtgever van Arriva. Wij hebben hier in huis ook niet de mensen die dat kunnen beoordelen. En het is onze rol niet. Kortom, u vraagt iets, wat ik daarvan vind, waar ik echt niet op een

wijze manier op kan antwoorden. En vanuit de volksvertegenwoordiging snap ik dat het voor u makkelijk is om iets te vinden. Maar daar is ons college niet voor aangenomen. Wij moeten onderbouwde visies hebben op zaken en niet zomaar een mening. Dus ik kan daar simpelweg op dit moment geen antwoord op geven en dat wil ik wel uitspreken. En verder denk ik dat ik op de vragen drie, vier en vijf voldoende antwoord heb gegeven.

De **voorzitter**: De heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Vanaf mijn plaats als dat mag, voorzitter. Dank voor de beantwoording vanuit de gedeputeerde. Ik neem het aanbod dat hij doet graag aan, om het gesprek aan te gaan. Het is fijn dat de gedeputeerde dat aanbod in ieder geval heeft gedaan. Maar het kan natuurlijk niet zo zijn, dat wij in deze situatie blijven wegstaren. Niet voor niets zitten er hier twee buschauffeurs op de publieke tribune, die zo gepassioneerd zijn over hun vak en ondanks alle tegenslagen nog steeds bereid zijn, om op te komen voor hun arbeidsvoorwaarden. Ik vind dat wij, als Provinciale Staten, en u, als college natuurlijk, daar ook iets mee moet. En ik snap dat uw ervaring leert, als u luistert ook naar de directie van Arriva, dat het verhaal in uw optiek misschien genuanceerder ligt. Mijn taak en mijn uitgangspunt is het luisteren naar de ervaringen van de buschauffeurs en de mensen op de werkvloer. Dus graag ga ik in op uw aanbod, maar ik hoop dat dit niet leidt tot wegstaren. Dank u wel.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Of u weg wilt kijken, daar gaat u natuurlijk echt zelf over als Staten, daar kunt u allerlei initiatieven voor nemen. Ik heb wel geprobeerd om eerlijk te schetsen wat ons handelingsperspectief is en wat onze positie is. Een aantal dingen kunnen wij ook gewoon simpelweg niet afdwingen als opdrachtgever. Het is zelfs zo dat als Arriva nu tegen ons zou zeggen, fijn opdrachtgever, maar het zijn onze arbeidsvoorwaarden, het zijn onze medewerkers en bemoei je er niet mee, dan zou het zelfs de vraag zijn, hoe we daar met Arriva weer het vervolgesprek over moeten hebben. Dus zo makkelijk is het niet. Desalniettemin wil ik graag met u deze cases verdiepen. En het laatste punt, voorzitter, ik vraag mij af of wij dit soort individuele cases rondom medewerkers in deze zaal zouden moeten bespreken. In principe niet. Maar als het een structurele handelswijze is, dan kan ik me voorstellen dat u er wel een vraag over stelt.

De **voorzitter**: Dank u wel, dat was het. Dan kijk ik of er nog andere fracties zijn die het woord willen over dit onderwerp. Ik zie de VVD.

De heer **Van Nuland** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Uit de beantwoording van de gedeputeerde maak ik op dat het met name het OV-bedrijf is, dat over de arbeidsomstandigheden gaat. Dat is helder. Toch zijn er ook zaken waar het busbedrijf niet over gaat. En dat is bijvoorbeeld de veiligheid van buschauffeurs en de veiligheid in het openbaar vervoer. Kan de gedeputeerde eens uitleggen hoe de provincie zich inzet om de veiligheid in het openbaar vervoer te verbeteren? Want als we de incidenten zien in de bussen in Brabant, maar ook de verhalen horen van de buschauffeurs op 1 december, dan baart dat onze fractie grote zorgen.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Lauwen.

De heer **Lauwen** (BBB): Ik hoor dat de provincie de handen in onschuld wast. Arriva gaat het gesprek niet aan, dat deden ze ook niet tijdens het rondetafelgesprek. Mevrouw Aarts had daar ook zichzelf afwezig gemeld, terwijl haar andere directeur in het publiek zat en ook niet mee wilde praten. Ik vind het een vorm van arrogantie van Arriva en wat gaat u doen als Arriva wederom het gesprek niet aangaat, of niet aan wil gaan?

De **voorzitter**: Ik kijk of er nog andere fracties een vraag willen stellen. Ja, Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Bijl** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik deel de zorgen van collega Van Raak van de SP. Tegelijkertijd hoor ik de gedeputeerde ook duidelijk aangeven dat er grenzen zijn aan de formele positie van GS richting Arriva. Ik zie hem ook een handreiking doen. Ik zou wel graag iets sterker het gevoel willen hebben, dat de gedeputeerde het met ons eens is, dat als er een opeenstapeling is van brieven en klachten, dat er op zijn minst toch wel waarschijnlijk iets aan de hand is. Wellicht iets minder scherp dan een partij doet voorkomen. En dat kan wel degelijk invloed hebben op de dienstverlening en daarmee is het wel een taak van op zijn minst PS, om u erop te wijzen dat dat een risico is voor de toekomst.

De **voorzitter**: Dank u wel. Zijn er nog anderen? Ja, ik zie de PVV.

De heer **Langman** (PVV): Ook wij delen de zorgen en we vragen aan de gedeputeerde om de brieven van de buschauffeurs toch serieus te nemen. En niet dat daarna Arriva komt met een waarschuwing. U gaat over het busvervoer, dan moeten de buschauffeurs ook absoluut serieus worden genomen. Dus nogmaals, we vragen u om die brieven serieus te nemen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ik heb er even het coalitieakkoord op nageslagen. Daar staat, het gaat altijd over mensen, de komende jaren zetten wij ons met hart en ziel in voor Brabant en de Brabanders. Als je deze noodkreet hoort, of deze hartenkreet, waar gaat u beginnen, als u deze hartenkreet niet ter harte neemt?

De **voorzitter**: Ik kijk nog eventjes rond. Ik geef het woord aan de gedeputeerde.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ja, dank u wel. Blij dat u nog een aantal vragen stelt. Dat geeft mij weer de gelegenheid om daar op in te gaan en toch een iets breder palet te schetsen. Dat is fijn. Allereerst de vraag van de VVD-fractie over de veiligheid in het openbaar vervoer. Voor wat betreft de openbare orde problematiek is dat de verantwoordelijkheid van met name de gemeentes. Zoals het veiligheidsvraagstuk overal in de openbare orde daar ligt. Maar ook de werkgever heeft natuurlijk de verantwoordelijkheid om zorg te dragen voor een veilige werkomgeving voor hun personeel. Wij zijn opdrachtgever, dus ook in onze concessievoorwaarden is daar wel degelijk iets over opgenomen. Wat we zien, dat is het tweede punt dat ik heel kort wil aanstippen, is dat men het gevoel zou kunnen krijgen, ook naar aanleiding van het rondetafelgesprek met de chauffeurs, dat het OV onveiliger wordt. We zien dat de laatste jaren het aantal zware incidenten juist afneemt in de bus. En dat komt ook, is ons beeld, omdat er cameratoezicht is, dat wel effectief is geweest. Dat is wat ik daarover wil aanstippen. Het probleem is niet opgelost, maar er zit wel een tendens in die goed is. Dan richting de fractie van de BBB, de arrogantie van Arriva. Ik wil dat wel rechtzetten. Ik denk dat er tijdens die themabijeenkomst iemand van Arriva echt niet aanwezig kon zijn. Er was een andere directeur aanwezig, maar dat is een beetje misgegaan tijdens de themabijeenkomst. En mijn beeld is dat Arriva, misschien tijdens een volgende sessie van de werkgroep Gedeelde mobiliteit, graag alsnog in de gelegenheid is, om zaken vanuit hun kant te duiden. Maar goed, dan spreek ik namens Arriva en misschien moet ik dat niet doen. Maar dat is wel mijn beeld. Dan de PvdA-fractie over een opeenstapeling van klachten en brieven, dus is er misschien iets aan de hand. Misschien wel. Signalen moet je dus serieus nemen en bekijken. Dat is zonder meer waar. U heeft nog een tweede punt, waar ik graag op inga. Dat is echt wel de bottom line van ons handelen. Op het moment dat wij een zakelijke overeenkomst hebben met een bedrijf, in dit geval Arriva en ook Hermes van Zuidoost-Brabant, waarin zij ons beloofd hebben om een aantal zaken voor ons te regelen, namelijk het rijden van een OV-concessie en zij kunnen daar structureel niet aan voldoen, want ze hebben te weinig chauffeurs, dan is het wel

degelijk zaak dat wij erop sturen, zodat gerepareerd wordt. Want wij hebben namelijk een zakelijke afspraak met hen. Dat zijn we nu aan het doen. Zij moeten een aantrekkelijke werkgever zijn, om te zorgen dat zij meer chauffeurs kunnen vinden om onze concessies weer te rijden. Kortom, onze inzet is gericht om die vervoerders te bewegen om alles te doen om medewerkers zowel vast te houden, want ook de uitstroom is een probleem, als aan te trekken. Daar heb ik u al een aantal keren over geïnformeerd, hoe we dat doen. Dat hebben we inmiddels best wel strak getrokken. Wat dan ook niet helpt, wil ik er ook wel bij zeggen, zijn dit soort beelden dat buschauffeurs zo ongeveer de slechts behandelde medewerkers in Nederland zijn, want dan vinden we nooit nieuwe. Dus ik zou u ook een beetje willen oproepen om te helpen, om dat beroep toch met name uit te lichten en te waarderen.

De **voorzitter**: Denkt u aan de tijd?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ja, nog twee punten. De PVV-fractie over brieven serieus nemen. Jazeker, altijd. Maar wel vanuit onze eigen rol. En ik kan ook niet op de stoel van Arriva zitten, waar ik niet hoor. En dan twee, de CDA-fractie over het bestuursakkoord. Fijn dat u ons daar nogmaals op wijst als college. Dat is ons handelen, want daar heeft u ons de opdracht voor gegeven. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de behandeling van dit onderwerp, op dit moment in ieder geval. We gaan door naar het volgende onderwerp, verkeersproblematiek in Altena, rotonde N267 en N283. De vragen zijn aan de orde gesteld door de ChristenUnie-SGP en Lokaal Brabant. De heer Schipper krijgt het woord.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. De afgelopen jaren zijn er door meerdere fracties uit de Staten vragen gesteld over de verkeersproblematiek in Altena. Het gaat over de rotonde N267 en N283 bij de Kromme Nol. Het is een groot knelpunt in de gemeente. Met de geplande aanpassing van de A27, waar we deze week van alles over hebben gehoord, bestaat de verwachting dat het knelpunt nog vele malen groter wordt. Er zal veel sluipverkeer komen. Dit zal vele files tot gevolg hebben. Ook is er een reële verwachting dat het er niet veiliger op zal worden. Nu afgelopen woensdag de eerste schop in de grond is gegaan voor de aanpak van de A27, hebben de fracties van ChristenUnie-SGP en Lokaal Brabant hierover de nodige zorgen. Gelet op de nieuwe actualiteit hebben wij een viertal vragen. Herkent u dit probleem en bent u het met onze fracties eens dat hiervoor snel een oplossing noodzakelijk is? Zo nee, hoe ziet u dit dan? En wat moet er gebeuren om dit alsnog te agenderen? Of zo ja, wanneer en hoe wilt u dit in samenwerking met de gemeente Altena oplossen? En zo ja, op welke manier gaat u dit de komende periode met de inwoners communiceren?

De **voorzitter**: Dank u wel. De gedeputeerde.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Het interessante aan dit rondvraagmoment is dat de vragensteller de antwoorden die ik ga geven, al kent. U niet, dus ik ga ze met u delen, want dat is denk ik ook een beetje de doelstelling van deze vragen. We hebben daar namelijk eerder redelijk uitgebreid contact over gehad met een aantal fracties in de Staten. Ook naar aanleiding van het bezoek van de gemeenteraad van Altena, vorige week in dit huis. De vragen kan ik heel simpel beantwoorden, want de situatie is overzichtelijk. Herkennen wij dit probleem bij de rotonde Kromme Nol, N267, N283? Het antwoord is ja, wij herkennen dat. Wij zijn het ook met u eens dat een snelle oplossing noodzakelijk is. En daar wordt dus ook aan gewerkt. Met name in de avondspits zien wij op dit moment, zeker ook in de toekomst, een probleem. En het is zo dat wij dat eerder ook al wel hebben uitgesproken in de beantwoording van Statenvragen, die eerder gesteld zijn. Dus we hebben daar een consistente lijn. We werken ook samen met de gemeente Altena. Dan spring ik meteen over naar vraag drie, die u stelt. Vraag twee was, wat moet er gebeuren om het alsnog te agenderen? Nou, het is al geagendeerd. Vraag drie is, zo ja, wanneer en hoe wilt u dit in samenwerking met de gemeente Altena oplossen? Wij zijn erover in

goed overleg met de gemeente Altena. Binnenkort staat er nog een bestuurlijk overleg over. We hebben een gezamenlijke studie uitgevoerd naar de oplossing, hoe we dit kunnen oplossen. Er komt een turbotronde als oplossing. We moeten nog een aantal zaken met elkaar regelen, onder andere kijken of het realiseerbaar is in relatie tot stikstof. We zijn daar druk mee bezig. Ik ga u, dat is een toezegging, dat mag ook zo genoteerd worden, na het bestuurlijk overleg met de gemeente Altena, middels een memo gedeputeerde, informeren over de voortgang van dit project. En ten slotte stelt u de vraag, hoe gaat u dat met inwoners communiceren? We willen eerst met de gemeente zorgen dat we een gezamenlijk plan hebben liggen, dat ook uitvoerbaar is. Daarna gaan we natuurlijk ook de communicatie naar de omgeving oppakken. Dus dat is iets wat gewoon regulier zal gaan plaatsvinden. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Nog twee korte vragen. Gaat u op tijd zijn met de oplossing? En twee, verwacht u nog financiële knelpunten?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Gaan we op tijd zijn met de oplossing? Jawel, op het moment dat het realiseerbaar is. Stikstof is natuurlijk overal in Brabant iets wat je aan de voorkant moet onderzoeken, om te weten of je het kunt realiseren. Dat moet nog gebeuren. Dus er zijn geen garanties, maar we hopen dat het kan. En dan twee, verwacht u financiële knelpunten? Nee, in principe niet. We zullen met de gemeente kijken, hoe we daar samen uit kunnen komen. Maar het is wel duidelijk dat hier een vraagstuk ligt dat opgelost moet worden.

De **voorzitter**: Dank u wel. Zijn er nog anderen die het woord wensen? Ik zie de VVD.

De heer **Van Nuland** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Dank aan de fracties van ChristenUnie-SGP en Lokaal Brabant voor deze vragen. Het is ook voor VVD Brabant een belangrijk onderwerp. We kijken uit naar de memo van de gedeputeerde voor de langere termijn. Toch nog even een vraagje over de kortere termijn, met betrekking tot de verkeerssituatie in Altena. Is het zo dat Rijkswaterstaat ook verantwoordelijkheid draagt voor de verkeerssituatie die ontstaat door de aanpak op de A27? En hoe ziet dat er ongeveer uit?

De **voorzitter**: Ik kijk verder rond. De PVV.

De heer **Langman** (PVV): Dank u wel, voorzitter. We hebben ook al eens vragen gesteld over de verkeersstand bij de Kromme Nol. Daarin hebben we gepleit voor een afslag op de N267 richting de Kromme Nol, om daar ook die rotonde te ontzien, zodat het verkeer ontvlecht kan worden richting Genderen en Ammerzoden. Komt dat ook nog voor in uw memo? Of is dat definitief van de baan? Het zou toch wel helpen om daar die verkeerssituatie ernstig te verbeteren. Aangezien daar al een pad ligt, een fietspad, dat opgewaardeerd kan worden tot een afslag.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk nog eventjes verder rond. Nee. De gedeputeerde voor de beantwoording.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Het kan kort. De aanpak van de A27 is natuurlijk een megaproject. Minister Harbers heeft er de afgelopen week het startschot voor geleverd, zagen we met z'n allen op social media. Daar ligt natuurlijk een uitgebreid plan onder, dat ook te maken heeft met hoe je dan het verkeer in de bouwfase gaat geleiden. Ik stel voor dat ik u daar schriftelijk over informeer, want ik heb dat ook niet allemaal in detail scherp. Dus dat lijkt me beter. Dat kunt u gewoon krijgen, dat is een toezegging. Dan de PVV. U heeft eerder schriftelijke vragen gesteld. Heel even uit mijn hoofd de antwoorden. Het beeld was dat dat fietspad niet geschikt was, om op te waarderen naar een reguliere

weg. Dat is volgens mij het antwoord dat wij gegeven hebben op uw vraag. Dat is wat ik daarover kan zeggen. Dat is niet een oplossing die wij nu in beeld hebben. We werken dus aan een turbotonde.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan zijn wij aan het einde gekomen van dit onderwerp en gaan we toe naar het onderwerp Code rood in West-Brabant, drinkwaterreserves zijn op. Er is een tweetal fracties die daar vragen over heeft gesteld. Dat is de VVD en de PVV. We hebben met elkaar afgesproken, zojuist in de agendacommissie, dat heb ik hier in deze vergadering ook gemeld, dat we dat in een keer zullen bespreken. Ik geef het woord in volgorde van binnenkomst. De heer Van der Pluijm van de VVD heeft dus als eerste het woord en daarna ga ik het woord geven aan de heer Van Hattem. Ik zal dus ook de gedeputeerde meer tijd geven om tot de beantwoording te komen, omdat het geclusterd is. De heer Van der Pluijm heeft het woord.

De heer **Van der Pluijm** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Het eerste wat Nederlanders doen als ze in het buitenland op vakantie gaan, is zichzelf afvragen, kan ik hier water uit de kraan drinken? En het leidt er vervolgens vaak toe dat we die snikhete straatjes van Spanje of Griekenland met van die grote waterflessen naar ons vakantiehuisje sjokken. Thuis, in ons geval in Brabant, stroomt het water gewoon uit de kraan, schoon, veilig en stromend water. Maar voorzitter, het is niet vanzelfsprekend dat er drinkwater uit onze kranen komt. Sterker nog, Brabant Water, ons drinkwaterbedrijf, waarschuwt, na eerdere waarschuwingen van andere instanties, voor drinkwatertekorten in ons mooie Brabant. De reserves zijn op en in droge periodes kan dat ertoe leiden, dat er geen water meer uit de kraan komt. Voorzitter, mijn fractie vindt dat onvoorstelbaar, dat er geen drinkwater meer uit de Brabantse kranen komt. Om in de woorden van, vrij geciteerd, De Dijk te spreken, een Brabander weet pas wat hij mist, als het drinkwater er niet is. Voorzitter, ik heb de volgende vragen aan het college. Drinkwaterbedrijven bekijken op dit moment de mogelijkheid om op andere gebieden in Brabant het drinkwater te winnen. Welke nieuwe bronnen zijn er naast Kruisland op dit moment bij die waterbedrijven in beeld? En waar heeft dat een minimale impact, zoals ook in Kruisland? Hoe snel zou het winnen van drinkwater daar kunnen gebeuren? Wat kan de gedeputeerde c.q. het college of de provincie doen om dit proces te versnellen en te begeleiden, want ik begrijp dat daar nog een strop zit, namelijk in de vergunningen. Ziet het college van GS ook mogelijkheden in het winnen van brak grondwater of zeewater? En ik begreep ook dat we enige tijd geleden bezig zijn geweest met het omzetten van zoet water naar zout water. Loopt dat nog? Kunnen we dat misschien beter doen? Kan GS vooruitlopen op antwoorden van mijn vragen over het wegpompen van grondwater naar de Noordzee? En voorzitter als laatste vraag, wat is de rol van de provincie in het schoonhouden van ons drinkwater en hoe beziet GS in die context de oproep van waterbedrijf Evides tot meer actie daarop? Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik geef het woord aan de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik zou bijna zeggen, twee zielen, één gedachte. We hebben allebei gewoon hetzelfde stuk van omroep Brabant gelezen, waar deze zorg in wordt uitgesproken. En dan kan ik de heer Van der Pluijm nog wel op een punt aanvullen. Want hij zei dat het in droge periodes een probleem kan vormen, maar niet alleen in droge periodes. Want er staat, als er nu technisch iets misgaat, of als er ineens veel vraag naar water is, dan kan het al een probleem zijn waar niet meer in kan worden voorzien. En dan zijn er ook geen reserves meer om op terug te vallen. Kortom, er is hoge nood in West-Brabant. Daarom de volgende vragen aan het college van GS. Heeft het college van GS kennis genomen van het artikel op omroep Brabant? Kan het college bevestigen dat het code rood in West-Brabant is ten aanzien van de drinkwatervoorziening? 3. Deelt het college de mening van de PVV-fractie dat drinkwater een eerste levensbehoefte is en het derhalve onaanvaardbaar is dat er op bepaalde momenten niet meer genoeg water uit de kraan komt? 4. Kan het college aangeven, waarom zij geen nieuwe vergunningen voor drinkwaterbronnen meer verleent? En is het college bereid om alsnog extra vergunningen te verlenen, indien dit voor de drinkwatervoorziening noodzakelijk is? Zo nee, waarom niet?

5. Kan het college aangeven in hoeverre dit veroorzaakt wordt door bezwaren van milieuorganisaties? 6. Deelt het college de mening van de PVV-fractie dat het risico dat er geen water uit de kraan komt en ik citeer: "als er nu technisch iets misgaat of als er veel vraag naar water is een dusdanig actueel en urgent risico is dat op zo kort mogelijke termijn er maatregelen genomen moeten worden, om te zorgen dat de drinkwatervoorziening weer op orde komt". Zo nee, waarom niet? Vraag 7. Kan het college aangeven of zij het met de PVV-fractie eens is, dat gelet op de constatering dat er steeds meer mensen bijkomen, die huizen met een drinkwataansluiting nodig hebben het verder laten groeien van de bevolking door massa-immigratie onhoudbaar is? Zo nee, waarom niet? Vraag 8. Deelt het college de mening van de PVV-fractie dat het, gelet op het punt dat steeds meer bedrijven drinkwater nodig hebben, er scherpe keuzes moeten worden gemaakt? En dat bedrijven die geen reële bijdrage leveren aan onze economie, zoals de XXL-distributiecentra, zoveel mogelijk geweerd moeten worden? En tot slot vraag 9. Kan het college aangeven in hoeverre de dreigende drinkwatertekorten ten koste gaan van haar ambities op het gebied van extra gezonde levensjaren voor onze Brabanders? Tot zover.

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema krijgt het woord. Die gaat zo goed mogelijk proberen de vragen te beantwoorden. Maar het is een vragenvuur en de tijd van mevrouw Boelema is maar beperkt. Het is wel verstandig om daar rekening mee te houden op het moment dat er vragen gesteld worden. Mevrouw Boelema heeft het woord.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dank u wel, voorzitter. Code geel, zou ik eigenlijk willen zeggen. Ik snap dat Brabant Water dat op een ander manier percipieert dan dat wij daarover met elkaar in gesprek zijn, want het is een feit dat er in West-Brabant op termijn een probleem zou zijn, met voldoende schoon drinkwater uit de kraan. En dat is ook de reden waarom Brabant Water en wij daar als provincie aan meewerken en een winning in Kruisland willen openen. En dat zit overigens gewoon keurig in de vergunningenprocedure. Daar loopt men ook geen enkele vertraging op. Dat zit nu in de m.e.r.-procedure, daar zit vooralsnog geen enkele hick-up in, voor geen enkele vergunning. Waar misschien op bedoeld wordt, is een dilemma zoals we dat kennen tussen de belangen voor de natuur en de leveringsplicht op drinkwater. Het zit hem eigenlijk in de verruimde vergunning die we hadden afgegeven op de winning bij Tilburg op de Gilzerbaan en dat maakt ook dat Brabant Water een winstwaarschuwing afgeeft. Overigens is het denk ik heel goed, om toch nog even te markeren dat er te allen tijde voor burgers in Brabant water uit de kraan blijft komen. Stel dat er een tekort is, dan wordt er natuurlijk eerst gekeken bij bedrijven, wat daar minder te doen is. Dat is ook de wettelijke leveringsplicht waar we als provincie op moeten handhaven. Staat u mij toe om nog heel even een heel klein uitstapje te maken, om duidelijk te maken waar we het nou eigenlijk over hebben. Dat wij dit probleem erkennen en kennen als provincie is duidelijk. Op 9 maart 2020 hebben wij ook een Statenmededeling gestuurd naar uw Staten, waarin we eigenlijk schetsen wat robuuste drinkwatervoorzieningen voor 2040 zouden moeten zijn. En op zichzelf zou dat ook waargemaakt kunnen worden. Tegelijkertijd is er in 2022 een rapport van de commissie droogte gekomen, Zonder water geen later, waarin we ook zeggen, we hebben een heel groot verdrogingsprobleem in Brabant. Daar moeten we ook serieus werk van maken. Dus een van de dingen die noodzakelijk zijn, is ons grondwater soms in de grond laten en niet alleen maar gebruiken voor drinkwater. Wij hebben echt met elkaar op de droogte-agenda van alles te doen. Overigens erkennen de drinkwaterbedrijven dat ook. Evides heeft bijvoorbeeld de vergunning die zij hebben op de Brabantse wal zelf al vrijwillig gemaximeerd, om te zorgen dat we op die manier ook op een goede manier met onze drinkwatervoorziening omgaan. We proberen met elkaar water te besparen. Hier is een oproep naar alle Brabanders echt belangrijk, dat we proberen zoveel mogelijk aan waterbesparing te doen, dat kunnen bedrijven ook doen door op een andere manier te kijken naar hoe je water kunt recyclen, daar zijn ook al heel veel innovaties voor en die worden ook toegepast. Dat heeft toch wel echt te maken met die droogte-agenda, met klimaatverandering, natuurlijk ook met economische groei en het aansluiten van nieuwe bedrijven. En het heeft ook te maken met onze bevolkingsgroei, waardoor er meer aansluitingen nodig zijn in zijn totaliteit. We hebben tenslotte niet voor niets ook een bouwopgave. Dus dat alles maakt dat het

code geel is op dit moment, waar het onze drinkwaterlevering betreft. En sta me ook even toe om een stapje naar de toekomst te maken. Op dit moment is Brabant Water bezig met een pilot, om te kijken of ze vanuit diep brak water drinkwater met voldoende kwaliteit kunnen maken. Er zijn allerlei knoppen waar we met elkaar nog aan kunnen draaien. Maar ik denk dat het goed is, om toch nog een keer de urgentie te herhalen, dat we wel een waterland zijn, maar dat dat ook niet oneindig is. En volgens mij is dat de oproep die Brabant Water ook wilde doen via omroep Brabant. Zo lees ik hem in ieder geval. Daarmee heb ik in zijn algemeenheid volgens mij de meeste vragen beantwoord.

De **voorzitter**: En als dat niet zo is, dan horen we het zo meteen wel. Ik geef het woord aan de VVD.

De heer **Van der Pluijm** (VVD): Voorzitter, ik zou graag de gedeputeerde nog even horen over de andere mogelijkheden die we hebben, het inwinnen van brak grondwater, zeewater, het omzetten van zilt naar zoet. En ik hoor de oproep van de gedeputeerde richting de Brabanders ook, van gebruik minder water, verspil minder water. Er is denk ik één week in Brabant, waarin er een andere drank wordt gedronken dan water, die staat overigens voor de deur, maar normaal gesproken drinken we enorm veel water. Is er vanuit de provincie misschien publieksvoorlichting of een oproep richting de Brabander om zuinig om te gaan met dat water? Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor de beantwoording. Ik vraag me toch af, hoe wordt dit nou afgewogen, of het code geel of code rood is, want het lijkt me een beetje een woordspelletje tussen dit college en Brabant Water. En dat vraag ik vooral, omdat deze provincie groot aandeelhouder is van Brabant Water. En dan hoor ik toch graag van de gedeputeerde, hoe zij in het overleg met ons drinkwaterbedrijf, zal ik het maar even noemen, hiermee omgaat, omdat er toch verschillend over wordt gedacht. Dan heb ik nog die vraag gesteld over de bereidheid tot het verlenen van extra vergunningen om drinkwaterputten te kunnen slaan, of drinkwaterpompinstallaties te kunnen slaan. En de bezwaren van de milieuorganisaties, in hoeverre hangen die hiermee samen, met de problematiek rond de situatie in Kruisland? Tot slot, voorzitter, ik heb een paar vragen gesteld over de ambities die de provincie zelf heeft op het gebied van bouwen, op het gebied van bevolkingsgroei en op het gebied van bedrijven, zoals de XXL-distributiecentra. Kan het voor de provincie ook betekenen dat deze ambities moeten worden bijgesteld? Tot zover, voorzitter.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dank u wel, voorzitter. Het is voor mij niet per se een semantische discussie. Dat zou ik er ook niet van willen maken, dat zou ook een beetje een flauw woordspelletje zijn. Ik denk dat het heel goed is, om te benoemen dat we gewoon intensief in contact staan met Brabant Water. Afgelopen maandag heb ik het er nog over gehad, dat wij ook echt meer inzage willen in hoe die leveringszekerheid loopt. Wat als we een scenario hebben met een aantal droge maanden, even los van de grondwaterstand, waarin mensen gewoon hun zwembaden gaan vullen, hun tuin extra gaan besproeien, want dat doen we hier in Brabant ook met drinkwater. Daar moeten we ons wel van bewust zijn. Er zijn allerlei publiekscampagnes, om te zorgen dat er minder water gebruikt gaat worden. Maar het zit ook voor een gedeelte bij de industrie, want om goudgeel vocht uit de tap te krijgen, is ook drinkwater nodig om dat te maken. Het is aan u wat u drinkt, maar het heeft wel met elkaar te maken, zullen we maar zeggen. Daar zijn we ook met de vereniging voor industriële onttrekkers goed mee in gesprek. Dat is ook onderdeel van ons breed grondwateroverleg. Er zijn bedrijven die een grote waterbehoefte hebben, dat zijn overigens geen XXL-distributiecentra, dat is een hele andere discussie, wat we daarvan vinden. Maar als het gaat over bedrijven die zich vestigen en een grote waterbehoefte hebben, wordt natuurlijk eerst in gesprek gegaan, op welke manier kan in die waterbehoefte voorzien worden? Er wordt niet automatisch een leiding getrokken, om die bedrijven zomaar op de voorziening aan te sluiten. Er wordt echt wel

gekeken of we dat niet op een slimmere manier kunnen doen. De procedure in Kruisland loopt in principe gewoon zoals het zou moeten lopen. Daar zit verder geen hick-up in. Waar u op doelt, meneer Van Hattem, is waarschijnlijk het tussenvonnis van de rechter, dat gevelde is over die Gilzerbaan, waarin milieuorganisaties het ter discussie hebben gesteld of wij er goed aan hadden gedaan om die vergunning op te hogen. Dat ligt nu stil. En dat betekent voor de bedrijfsvoering van Brabant Water dat zij moeten kijken, hoe ze die vier miljoen kuub die ze daar al extra gewonnen hadden, hoe ze dat op een andere manier distribueren. Tegelijkertijd kijken we naar de toekomst, naar andere bronnen, want het grondwater is dus ergens eindig. We hebben met elkaar geconstateerd in de commissie Droogte dat we absoluut ook willen kijken naar de latente ruimte die er nog inzit, hoe kunnen we dat naar beneden brengen. Daar heeft uw Staten overigens ook een opdracht voor gegeven aan het college met een aangenomen motie. Dan komen brak water en eventueel een zeewaterfabriek in beeld, om aan de autonome behoefte aan groei aan drinkwater te kunnen voldoen in de toekomst voor Brabant. Dan denk ik eigenlijk dat ik de meeste vragen beantwoord heb. Ik kijk nog even rond of er nog iets is blijven liggen dat prangend is.

De **voorzitter**: Ik zie geen reactie, dus dank u wel. Er is toch iets blijven liggen. Meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Over het niet verlenen van extra vergunningen. Die vraag had ik nog gesteld.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dank u wel, voorzitter. Ja, meneer Van Hattem, dat gaan we niet doen, omdat we met elkaar hebben gezegd, we maximeren die vergunningen. Sterker nog, met Evides hebben we bijvoorbeeld op vrijwillige basis een stuk van die ruimte ingenomen. Ook voor Kruisland geldt, als die winning opengaat wordt er een stuk van de winning, die niet nodig is op Genneper Park in Eindhoven, daarvoor ingezet, om te zorgen dat we ons grondwatersysteem en daarmee de droogteproblematiek enigszins hanteerbaar houden. Dus dat is ook nu niet aan de orde. En dat is ook waarom Brabant Water aan het nadenken is op welke manier ze met brak water en met zeewater toch aan de behoefte kunnen blijven voldoen. Dus nieuwe vergunningen zijn nu niet aan de orde.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk verder even rond of er nog andere fracties het woord willen. Ik zie de CDA-fractie.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Op 15 december 2021 is er een breed grondwaterconvenant ondertekend, mede door de provincie Noord-Brabant. In hoeverre komt Brabant deze afspraak na, vraag ik me even af. De afspraak in het grondwaterconvenant is dat drinkwaterbedrijven substantieel minder gaan onttrekken. Voor landbouw gebruikt men honderd miljoen kuub en voor drinkwater tweehonderd miljoen kuub. In hoeverre levert Brabant daarop, in hoeverre spreekt u Brabant Water daarop aan? Zoals de VVD ook zegt, kunnen we niet een bredere campagne opstarten, om inderdaad mensen op te roepen zuiniger met water om te gaan? We merken dat de focus eenzijdig op landbouw ligt. Verzuring van de gronden wordt mede in de hand gewerkt door de drinkwateronttrekkingen. Dan ga ik nog even in op dat grondwaterconvenant. Onder artikel e. staat te lezen dat de waterbedrijven, de industrie en provincies starten vanaf 2022 met een aantal pilots. Mijn vraag is, hoe ver staat het met die pilots? U heeft wel een aantal pilots genoemd zojuist, maar ik weet niet hoe ver het met die pilots staat.

De **voorzitter**: Wilt u afronden, mevrouw Van de Ven?

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ja. Over brak water heeft u het al gehad. En de bewustwording van de consumenten, dat heb ik inderdaad al genoemd. Tot zover, dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk nog even rond of er nog andere fracties het woord willen. Ik zie de Partij voor de Dieren, gaat uw gang.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Ik heb ook een vraag voor de gedeputeerde. Bent u het met ons eens dat natuurlijke landschappen water goed kunnen vasthouden?

De **voorzitter**: Ik kijk nog een keer rond. De gedeputeerde heeft het woord.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dank u wel, voorzitter. Om op het laatste in te gaan, ja. Het is ook niet voor niets dat we bijvoorbeeld aan beekherstel werken en meanderende beken, om ook te zorgen dat we in natte periodes water kunnen vasthouden en ook in droge periodes. Dat is onderdeel van het brede grondwaterconvenant, dat we getekend hebben en waar we continu over spreken met elkaar. Hoe staat het met de acties die iedere partij op zich genomen heeft, om te kijken hoe we grondwateronttrekkingen kunnen verminderen? Ik merk dat er heel veel belangstelling is voor het onderwerp. Dat zie ik namelijk ook aan de vragen die u iedere keer indient. Misschien is het een goed idee dat ik gewoon toezeg, dat we in het tweede kwartaal met een Statenmededeling komen over dit onderwerp. Dan kan ik ook gewoon een update geven op alle vragen van mevrouw Van de Ven. Dan kan ik de gesprekken met Brabant Water ook wat beter illustreren. Misschien is dat een goed idee. En dan kunnen we er eventueel op een themabijeenkomst nog verder over praten.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de vragenronde en gaan we over naar de actuele moties. De eerste motie die aan de orde is, is de motie van JA21 over informatieverstrekking bij de spreidingswet. De heer Rutjens heeft het woord.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Dames, mijnheren, Brabanders, het zal u niet ontgaan zijn dat we sinds kort een spreidingswet hebben. Tweeduizend slaappleatsen in Ter Apel bleken te weinig voor de huidige instroom en daarom hebben we 96.000 nieuwe plaatsen nodig. Dat zijn er 30.000 meer dan al gepland waren. Bijna 15.000 zouden er in Brabant moeten komen, dat zijn er 8000 meer dan er al gepland zijn. Die aantallen zijn gebaseerd op het huidige bevolkingsaantal en op hoe rijk een bepaalde gemeente is. Soms voelt dat misschien een beetje als een straf voor ons Brabantse succes. Soms wordt deze spreidingswet ook dwangwet genoemd, omdat er een verplichtend element in zit. Maar hoe gaat dat dan gebeuren? Wie gaat precies wie verplichten? En heeft de provincie daar een rol in? Ook is het duidelijk dat gemeentes elkaar kunnen helpen. Je kunt een taak van elkaar overnemen. Het zal best zo zijn dat het een heleboel wethouders aan hun achterban kunnen verkopen dat ze vrouwen en kinderen opvangen. Maar niemand heeft zin in de overlastgevers uit Budel. Dus hoe gaat dat precies verdeeld worden? Bovendien speelt geld een rol. Gemeentes kunnen geld verdienen met het opnemen van meer of minder asielzoekers. Wat voor regie wordt erop gevoerd? We hopen niet dat dat een handjeklap gaat worden met vluchtelingen. Er zal een bepaalde regie moeten zijn. Misschien komt die uit de veiligheidsregio, wellicht heeft de provincie daar een rol, dat is nog onduidelijk. Daarom willen we graag weten, wat is de rol van de provincie Noord-Brabant bij het al dan niet verplichtende karakter? Gaat de provincie Noord-Brabant die regierol oppakken? En wie is dat dan? Is dat de Commissaris, zijn dat de Gedeputeerde Staten? En hoe wordt Provinciale Staten en de bevolking van Brabant op de hoogte gehouden, hoe het allemaal gaat? Niet eens de aantallen, maar met name over de besluitvorming. Wie gaat wie verplichten en waarom? Hoe kunnen wij als Brabants parlement inzicht krijgen in deze besluitvorming? Vandaar onze motie, die we trouwens indienen samen met het CDA, om te verduidelijken wat de rol is van de provincie Noord-Brabant en de gedeputeerde bij de implementatie van de wet. En dat wij graag openbaarheid, transparantie willen over de agenda en notulen van de diverse overleggen. Dank u wel.

Motie M1-2024: Informatieverstrekking bij de spreidingswet

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 2 februari 2024,

Constateernde dat;

- de spreidingswet (ook wel "dwangwet") provincies meer bevoegdheden zal geven om gemeenten te verplichten asielzoekers te huisvesten;
- deze wet veel heeft losgemaakt in de samenleving;
- Gedeputeerde Staten reeds deelnemen aan "Provinciale Regietafels";
- het voor de Brabantse bevolking vaak onduidelijk is welke bestuurders welke besluiten nemen en waarom;
- dit fnuikend zou kunnen zijn voor het vertrouwen in de overheid,

Verzoeken het college derhalve:

- te verduidelijken wat hun rol(en) is (zijn) bij de implementatie van de spreidingswet;
- de agenda en notulen te openbaren van de "tafels", "overleggen" en andere gremia over immigranten- en vluchtelingenhuisvesting waaraan ze deelnemen als participant of toehoorder.

En gaan over tot de orde van de dag,

JA21, Willem Rutjens.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga even de fracties langs. Het is nu anders, want ik ga nu eerst de fracties langs, zodat zij kunnen kijken of zij nog aanvullend het woord willen voeren en daarna geef ik de gedeputeerde het woord. Ik kijk naar BBB. Nee. VVD? GroenLinks? Partij van de Arbeid? SP? PVV? Gaat uw gang.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik dank de heer Rutjens voor zijn actuele motie. We hebben hem niet mede ingediend, maar onderschrijven hem volledig. We zouden hem eigenlijk desgevraagd alsnog wel mede willen indienen. Dus bij deze. Als het erop aankomt, bij de spreidingswet of beter gezegd de asioldwangwet, heeft het college van GS ook een rol en betrokkenheid bij de provinciale regietafels, zoals terecht door de heer Rutjens aangevoerd. En mijn vraag aan het college van GS is eigenlijk niet zozeer welke rol ze erbij hebben, die is op zich duidelijk. Dat ligt hier en de Commissaris van de Koning moet die provinciale regietafel volgens de wet voorzitten en bijeenroepen en verslag uitbrengen voor 1 november. Maar het college van GS wordt er ook bij betrokken. Mijn vraag aan GS is vooral, welke rol gaat GS daarin spelen? En vooral ook, welke inzet gaat GS hierop leveren? Gaan zij actief inzetten richting Brabantse gemeentes om asielzoekerscentra af te dwingen? Hoe gaan ze zich hierin opstellen? En hoe wordt PS hierbij betrokken? Wordt PS sowieso aan de voorkant hierbij betrokken, voordat er een bepaald statement wordt ingenomen door het college van GS. En hoe verhoudt zich dit tot al hun contacten in het IPO? Krijgen we straks misschien een of ander verhaal in IPO-verband, waar wij als PS misschien buiten beschouwing worden gelaten? Dus ik vraag vooral aan GS, gaat u zich actief opstellen aan die provinciale regietafels? Op welke manier, met welke inzet en hoe wordt PS erbij betrokken? En wat ons betreft gaat er geen enkel azc worden afgedwongen in Brabant, wordt er een grote pas op de plaats gemaakt en gaan we zorgen dat Brabant niet een groot azc wordt door deze verschrikkelijke asioldwangwet. Tot zover.

Motie M1a-2024: Informatieverstrekking bij de spreidingswet

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 2 februari 2024,

Constateernde dat;

- de spreidingswet (ook wel "dwangwet") provincies meer bevoegdheden zal geven om gemeenten te verplichten asielzoekers te huisvesten;

- deze wet veel heeft losgemaakt in de samenleving;
- Gedeputeerde Staten reeds deelnemen aan "Provinciale Regietafels";
- het voor de Brabantse bevolking vaak onduidelijk is welke bestuurders welke besluiten nemen en waarom;
- dit fnuikend zou kunnen zijn voor het vertrouwen in de overheid,

Verzoeken het college derhalve:

- te verduidelijken wat hun rol(en) is (zijn) bij de implementatie van de spreidingswet;
- de agenda en notulen te openbaren van de "tafels", "overleggen" en andere gremia over immigranten- en vluchtelingenhuisvesting waaraan ze deelnemen als participant of toehoorder.

En gaan over tot de orde van de dag,

JA21, Willem Rutjens
CDA, Ronnie Buiks,
PVV, Alexander van Hattem

De **voorzitter**: Ik ga verder. D66? CDA, dit was namens u ook mede ingediend. Lokaal Brabant? Partij voor de Dieren?

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank voor het woord, voorzitter. Wat ons betreft is dit niet een debat over de spreidingswet op zich. Dat is landelijk beleid en wat wij daar ook van vinden, wij hebben het ermee te doen. Ondanks dat mijn partij wat deze wet betreft aan een hele andere kant staat dan de indieners, JA21, PVV en CDA, steunen wij wel deze motie. Waar deze motie over gaat, is transparantie vanuit de overheid en dat is van groot belang in een democratie. Wij hebben als PS de taak om GS te controleren. En dan hebben wij informatie nodig over welke afspraken er gemaakt worden, wanneer zij overleggen met andere partijen. Mijn fractie wil al langer meer openheid op dit gebied. En deze tafels en vergaderingen waar deze motie op doelt, vallen daar wat ons betreft ook onder. Ook lijkt het ons goed als het college reflecteert op hoe zij haar rol in de uitvoering van de spreidingswet ziet en hoe zij daar invulling aan wil geven. En hoewel ik niet per se uitkijk naar het debat, dat ongetwijfeld daaruit zal voortvloeien in deze zaal, kan dat debat in ieder geval wel gebaseerd zijn op de juiste feiten en hebben we als Statenleden in die zin een gelijk speelveld. Dat is van groot belang voor de democratie in dit huis. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Volt? Forum voor Democratie?

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Ik wil de heer Rutjens bedanken voor deze motie en wij willen deze dan ook graag mede indienen. Wij onderschrijven duidelijk deze inhoud.

De **voorzitter**: 50PLUS? ChristenUnie-SGP? Dan geef ik het woord aan de gedeputeerde.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel. Dank u wel ook voor alle vragen die u heeft gesteld en dank u wel meneer Van Hattem, want het is fijn dat als u aan het woord bent geweest, eigenlijk de helft van de vragen al is beantwoord. Maar misschien zal ik ze toch kort herhalen. Als ik de motie zie, dan stelt u eigenlijk gewoon een aantal vragen en die vertaal ik als, u wilt duidelijkheid hebben over wie doet nu eigenlijk wat en kunnen wij inzage krijgen in de notulen, zodat we ook een beetje weten wat er her en der besproken wordt. Ik ga mijn best doen, om die vragen voor u te beantwoorden. Allereerst, om voldoende opvangplekken in Nederland te realiseren, heeft de regering al eerder aan alle Commissarissen van de Koning gevraagd om samenwerking te bevorderen tussen alle in de provincie werkzame rijksambtenaren. En dat betekent dat ze dat gevraagd hebben aan het COA en dat samen te doen met andere overheden,

dus met de provincie en met de gemeenten. Die bevordering vindt dan plaats binnen de provinciale regietafel, in vakjargon heet dat de PRT. De commissaris is vanuit haar rol als Rijksorgaan, de voorzitter van die PRT. Gedeputeerde Oudenhoven en ik zitten ook bij die PRT, namens de provincie. Gedeputeerde Oudenhoven doet dat vanuit zijn rol in het kader van de portefeuille Interbestuurlijk toezicht. En ikzelf zit daarbij vanuit het onderdeel van mijn portefeuille, dat betreft het onderdeel Wonen. Zoals meneer Van Hattem net zei, de wet is inmiddels in werking getreden en in die wet is de PRT opgenomen. De wet heet overigens niet de spreidingswet, de wet heet de Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen. En in de volksmond noemen we dit, omdat dit niet te onthouden is, de spreidingswet. Maar als u goed luistert naar de naam van deze wet, dan zegt hij eigenlijk al wie er over deze wet gaat en dat is de gemeente. Dat betekent nog wel dat de Commissarissen van de Koning als taak hebben gekregen in hun rol als Rijksorgaan, om deze gesprekken te coördineren, die plaats moeten vinden tussen gemeenten onderling, zoals u net al zei. Vanuit de provincie zullen wij met beide genoemde gedeputeerden daar aanschuiven. Maar het is dus nadrukkelijk een taak van de gemeenten. Zij moeten zorgen voor locaties, zij moeten zorgen voor gebouwen. De rol die wij daarin als provincie hebben, is niet anders dan bij elk bouwwerk dat in Brabant gebouwd wordt, dat moet voldoen als er een omgevingsplan wordt gewijzigd aan de regels die we in de omgevingsverordening hebben opgenomen. Dus op dat moment zal er een vraag komen, maar we kijken dan naar zo'n vraag, zoals we naar elke andere ruimtelijke vraag in deze provincie kijken. U vraagt verder naar verslagen. Ik kan u vertellen dat we dat in de PRT van afgelopen december ook al besproken hebben. Zou het niet zinvol zijn, om deze notulen te publiceren, zodat andere mensen kunnen zien want hier besproken wordt? Volgens mij delen we die mening. Het verslag van de PRT-vergadering van september kunt u al vinden op Brabant.nl en toekomstige verslagen zullen we uiteraard ook publiceren. Ik zou u de suggestie aan de hand willen doen, dat u de griffie kunt vragen om de link naar deze pagina voor u te verzorgen, maar dat laat ik verder aan u zelf over, want dan kunt u het in ieder geval makkelijker terugvinden. Voor de formele afhandeling moet ik natuurlijk iets over de motie zeggen. Ik hoop dat met de antwoorden die ik net gegeven heb, ik eigenlijk al beantwoord heb wat u in de motie vraagt. Daarmee zou de motie een soort van overbodig worden en daarmee moet ik hem dus ontraden. Maar ik hoop wel dat ik uw vragen heb beantwoord.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Rutjens en daarna nog een keer aan de gedeputeerde. Dat is de orde van deze vergadering. De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Dames, mijnheren, Brabanders, dank ook aan de gedeputeerde. Ze staat er nog, dus we kunnen misschien een dialoog voeren. Dank voor de antwoorden. De spreidingswet, dwangwet, heeft inderdaad een veel langere naam, maar spreiding is een manier om het te zeggen, dwang is een andere manier om het te zeggen. Dat houdt misschien verband met de politieke kleur. Dank voor de uitleg dat de notulen van de provinciale regietafels nu geopenbaard worden. Dat is fijn. Ook dank voor de informatie dat gedeputeerden Oudenhoven en Dirken, uzelf, daarbij zitten. Dan blijven eigenlijk twee vragen over, die in het debat zojuist langs kwamen. Wat is dan de inzet van gedeputeerde Oudenhoven en Dirken bij die tafels? Dat is een. En de tweede vraag is, wat is de rol van de provincie, in dit geval de gedeputeerden, maar misschien ook de Commissaris, bij het al dan niet dwingen? Als op 1 november blijkt dat die 15.000 plaatsen in Brabant op de een of andere manier niet gehaald worden, wat dan? Ik vind het jammer dat de motie wordt ontraden, want het zou fijn zijn, als we dit gewoon even officieel aannemen, dat we weten wie er allemaal voor en tegen transparantie is. Dus in dat geval zou ik toch nog steeds om stemming willen vragen en het niet terugtrekken. Maar ik hoor graag een antwoord op die twee openstaande vragen.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel. Volgens mij is er niemand in dit gebouw tegen transparantie. Dus wat dat betreft kan ik u misschien wel geruststellen, meneer Rutjens. U vraagt naar de inzet van de gedeputeerden aan deze tafel. Wij zijn daar allebei aanwezig om in ieder geval ook te weten wat er speelt in de gemeenten. Dus het is ook meer informerend, of als er vragen zijn, bijvoorbeeld wij willen nog

bepaalde gebouwen plaatsen of dat soort dingen, om met elkaar ook te delen wat mogelijkheden en onmogelijkheden zijn in dat verband. Maar wij hebben daar geen formele rol, in de zin dat wij tegen gemeentes moeten zeggen A of B. Want het is echt iets, waarvoor de gemeenten zelf aan de lat staan. En nogmaals de Commissaris coördineert deze tafels in het kader van haar rol als Rijksorgaan. Dus dat is niet iets waar wij nu als gedeputeerden een rol in hebben en gemeenten wettelijk iets toewensen of niet toewensen. Nogmaals, als het gaat om het extra plaatsen van gebouwen of het ruimtelijk mogelijk maken van oplossingen, dan volgt er een normaal proces, dat gaat niet op deze tafel, dat volgt het normale proces, dat we altijd volgen als er vragen van gemeenten zijn, om bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk te maken. Dat is hier niet anders dan anders. Hebben de gedeputeerden een rol als het gaat om de dwang, zoals u het zegt, die in de wet wordt genoemd? Voor zover ik de wet al in mijn hoofd heb, maar zo oud is hij nog niet, dus ik heb hem nog geen 24 keer gelezen, maar als ik het goed heb, dan staat er in de wet dat die rol met name is belegd bij het Rijk. En dat betekent niet dat wij als provincie daarmee voor de deur zullen staan bij de gemeenten, of waar dan ook. Dank u zeer.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem heeft hier twee dagen over gedebatteerd. Gaat uw gang.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik heb hem denk ik al 24 keer gelezen, maar juist op dit punt van het interbestuurlijk toezicht, daar zit mijn vraag. Ik verbaas me dat juist de gedeputeerde Interbestuurlijk toezicht daar aan tafel zit, want met een amendement in de Tweede Kamer is het proces voor interbestuurlijk toezicht niet bij de provincie neergelegd, maar bij het Rijk, bij de minister zelf. Dus mijn vraag aan de gedeputeerde is, waarom zit de gedeputeerde Interbestuurlijk toezicht dan wel aan tafel? En eigenlijk toch ook nog de vraag, met welke inzet? En is dit college bereidwillig om als er bijvoorbeeld een ontheffing vanuit de provincie moet worden verleend op een omgevingsplan, of als er in een bepaald zoekgebied een aanpassing moet plaatsvinden, om daar actief medewerking aan te verlenen? Of zeggen ze juist, we maken een pas op de plaats?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Ik hoop dat het u niet ontgaat is, dat wij als gedeputeerden allemaal meerdere onderdelen in onze portefeuille hebben zitten. En gelukkig is interbestuurlijk toezicht houden iets meer dan alleen maar gemeenten ergens op aanspreken. Het betekent ook dat een van de belangrijke onderdelen in de portefeuille van mijn collega is, dat je zorgt dat gemeenten met elkaar kunnen praten of gemeenten van elkaar kunnen leren, al dat soort zaken. En daar gaat u binnenkort in het beleidskader Toekomstig bestendig bestuur nog heel veel met elkaar over delen. Dus in die zin is het niet zo heel raar dat je dan met elkaar aan tafel zit. Als u vraagt, hoe gaat u om met ruimtelijke plannen, dat is wat ik net ook zei, daar hebben we gewoon procedures voor afgesproken met elkaar binnen deze provincie. En dat betekent dat we elk plan op dezelfde manier zullen beoordelen. We hebben zaken opgeschreven in de omgevingsverordening, we hebben in het beleidskader Leefomgeving met elkaar afgesproken hoe we keuzes maken, of keuzes laten maken. En dat zijn de stelregels die we altijd hanteren. En dat zal hier niet anders zijn.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Stelregels die we altijd hanteren, maar het kan tot andere situaties leiden als straks inderdaad dwang wordt toegepast. Het indeplaatsstellingsbesluit betekent dat men het bevoegd gezag over de gemeente overneemt in het kader van de uitvoering van deze wet. Dus de staatssecretaris of de minister kan een azc-locatie in de gemeente aanwijzen. En als dat op een plek is, waar provinciale belangen in het geding zijn, zegt dit college dan, prima, wij gaan daar gewoon aan meewerken en we zeggen tegen de staatssecretaris, wij vinden het allemaal uitstekend? Of zeggen we, wacht even, die provinciale belangen en de belangen van de Brabanders en de omwonenden staan voorop, daar kijken we ook eens actief naar. En de vraag waar ik eigenlijk nog geen antwoord op heb gehad, hoe worden de Provinciale Staten bij dit hele proces betrokken?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Om op dat laatste een antwoord te geven, Provinciale Staten gaan over hun eigen agenda. Waar wij u over informeren, dat zijn de zaken die wij als college uitvoeren. Dat betekent dat wij nu al actief zelf hebben gezegd, voordat u erom vroeg, dit zijn wel notulen waarvan wij denken dat u dit als Brabanders relevant zou kunnen vinden. Dus daarom zijn ze ook op de website geplaatst, zodat iedereen ook kennis kan nemen van de zaken die daar besproken worden met elkaar. En het staat u als PS vrij of u zegt, naar aanleiding van die notulen wil ik vragen stellen, of wil ik een debat aangaan, of wat dan ook. Daar gaat u zelf over. Dus in die zin gaat u er zelf over, waar u wel en niet in meegenomen wordt. Als er zaken zijn die bij de provincie zouden spelen, waarvan ik net al heb gezegd, volgens mij zijn er die niet zoveel, dan zou het inderdaad op de weg leggen dat we u dat laten weten. Maar nogmaals, voor zover wij nu zicht hebben op de uitvoering van de wet, zal dat niet veel meer zijn dan inderdaad de provinciale regietafel. En daar krijgt u de notulen al van.

De **voorzitter**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dank u wel, voorzitter. Je dient een motie in, omdat je iets wil bereiken. Ik moet eerlijk zeggen, ik heb zelden een antwoord gehoord van een college dat zo klip en klaar is, want ik denk dat het heel duidelijk is hoe de situatie nu is. Ik heb een vraag aan de gedeputeerde, maar ook een vraag aan de indiener van de motie. Als deze motie wordt aangenomen, waartoe voelt de gedeputeerde zich dan extra verplicht, afgezien van hetgeen zij vandaag heeft verteld en ons heeft meegedeeld? En aan meneer Rutjens, als eerste indiener van de motie, wat verwacht u van dit college als de motie wordt aangenomen? Wat moet dit college dan extra doen waardoor u zegt, nu is mijn motie uitgevoerd?

De **voorzitter**: Dan kan ik me voorstellen dat ik eerst even naar meneer Rutjens kijk, want dan kan de gedeputeerde zijn antwoord meteen meenemen in haar beantwoording richting de heer Heijmans.

De heer **Rutjens** (JA21): Ik had zelf nog een vraag aan de gedeputeerde. Daar zal ik eerst mee beginnen. Het ging over het interbestuurlijk toezicht en gedeputeerde geeft duidelijk aan met betrekking tot het dwangaspect, dat Gedeputeerde Staten daar veel minder mee bezig zal zijn met die dwang, dat proef ik uit de woorden. Maar wel met het faciliteren van het gesprek tussen gemeentes. Dat is een beetje de samenvatting. En dat is nou net ook een van de interessante zaken. Wat is daarbij de inzet van de gedeputeerde Interbestuurlijk toezicht? Is dat dan om te vermijden dat we dat handjeklap met vluchtelingen gaan krijgen? Want aan de ene kant, wat ik zojuist al zei in mijn betoog, wethouders zullen het veel makkelijker aan hun politieke achterban kunnen verkopen om vrouwen en kinderen uit gevaarlijke gebieden op te vangen en veel moeilijker om overlastgevers uit Budel op te vangen. Dus hoe gaat de gedeputeerde Interbestuurlijk toezicht dat gesprek dan faciliteren? Dat lijkt me bijzonder interessant om dat te weten.

De **voorzitter**: En het punt van de heer Heijmans?

De heer **Rutjens** (JA21): Nou, meer transparantie.

De **voorzitter**: Ik ga naar de gedeputeerde.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel. In antwoord op uw vraag, meneer Rutjens, hoe wordt het gesprek tussen de gemeenten gefaciliteerd? Daar is de wet heel duidelijk over. En dat gaf meneer Van Hattem ook al aan, voordat ik aan mijn beantwoording begon. Het faciliteren van het gesprek is een taak die de Commissaris heeft in haar rol als Rijksorgaan. Dus het faciliteren van het gesprek tussen die gemeenten, is echt iets wat niet belegd is bij de gedeputeerde. Dat is echt een taak van de Commissaris, maar nogmaals, niet als lid van GS maar in haar rol als Rijksorgaan. Ik wil toch wel even de splitsing zuiver maken. En in antwoord op uw vraag, ik weet oprecht niet zo heel goed wat wij als GS nog zouden

moeten doen in de uitvoering van deze motie, anders dan verwijzen naar het verslag van deze PS-vergadering, korthedshalve, waar dan de antwoorden zijn gegeven.

De heer **Heijmans** (SP): Dank u wel. Voorzitter, ik denk dat dat helemaal terecht is. We krijgen de toezegging, dat was ook met name een van de redenen waarom de motie is ingediend, dat we de verslagen krijgen van het PRT. Die krijgen we zelfs al. Ik denk dat je wel heel gemakkelijk kunt vragen om meer transparantie, meer transparantie, maar als je volledig transparant bent, is het moeilijk om nog meer transparantie te bieden.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dat vraagt niet meer om een antwoord en daarmee eindigen we de bespreking over deze motie. Daar gaan we zo meteen over stemmen, maar niet voordat we de motie Stop vervuiling uit Vlaanderen hebben gesproken.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voordat dit agendapunt wordt beëindigd, wil ik nog iets inbrengen. Het is een geagendeerd onderwerp en volgens mij kunnen we bij een geagendeerd onderwerp nog een extra motie indienen, als ik het goed heb. Ik wil graag een kort moment hebben om een extra motie bij dit onderwerp in te dienen.

De **voorzitter**: Dan schorsen we vijf minuten, want dat vraagt u, denk ik?

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, ik heropen de vergadering, we hervatten de bespreking. De heer Van Hattem heeft aangekondigd een motie in te willen dienen. Ik geef hem daartoe nu de gelegenheid.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. En ik hoop op enige rust in de zaal. Gelet op de beantwoording van de gedeputeerde, dat PS toch vooral haar eigen rol moet pakken, heb ik zojuist een motie ingediend. Gelet op de vormvrijheid is dit, vanwege de snelheid, een handgeschreven motie. Ik hoop dat mij dat vergeven wordt. De motie is bedoeld om GS op te dragen PS voortaan vooraf actief te betrekken, indien GS medewerking wil verlenen aan de vestiging van een azc-locatie in Brabant. Tot zover, voorzitter.

Motie M3-2024: Spreidingswet

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 2 februari 2024, ter bespreking van de actuele motie over de Spreidingswet, gehoord de beraadslaging

Overwegende dat;

- GS actief deelneemt aan de Provinciale Regietafels en PS wijst op haar eigen rol

Draagt GS op;

- PS altijd vooraf actief te betrekken indien GS medewerking wil verlenen aan een azc-locatie in Brabant

En gaat over tot de orde van de dag,

PVV, Alexander van Hattem.

De **voorzitter**: Ik geef de gedeputeerde ruimte om antwoord te geven. Ja, meneer Heijmans, we spreken daar op 5 oktober met elkaar over, of al eerder denk ik. Maar dit staan de reglementen toe. De gedeputeerde gaat kort reageren en daarmee komen we tot een afronding van dit gesprek. De gedeputeerde.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel en dank u wel voor de motie. Ik kan hem prima lezen. Ik moet wel mijn telefoon erbij houden, anders weet ik niet meer precies wat u ons gevraagd heeft. Maar u zegt, PS altijd vooraf actief te betrekken. Ik snap wel wat u bedoelt, wat de intentie van uw vraag is. PS wil graag betrokken zijn bij wat er in Brabant gebeurt. En dat is goed om te horen. Maar als u aan ons vraagt om altijd PS vooraf actief te betrekken, dan gaat u er daarmee vanuit, dat wij altijd weten wat de vraag is en wat er op een locatie gaat gebeuren. Ik heb er niet heel lang over na kunnen denken, maar mijn eerste reactie is dat ik zomaar situaties kan bedenken, waarin we dat niet eens weten als GS. En dan kunt u hier als PS tegen ons zeggen, ja, maar u wist dat en u heeft ons niet geïnformeerd. Er kunnen zomaar situaties zijn, waarin wij dat als GS niet weten, dat er inderdaad een locatie is waar we medewerking aan verlenen, waar dan op een later moment toch een azc komt en eerst was het iets anders. Dus ik ga u deze motie ontraden, want ik kan u niet toezeggen dat wij dat altijd kunnen doen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Er wordt zo meteen direct over deze motie gestemd. We gaan door naar Lokaal Brabant, want daar was ik al bijna. Stop vervuiling uit Vlaanderen. De heer Koevoets heeft het woord.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. We werden opgeschrikt door de berichten dat begin januari, op een zondag, de Vlaamse regering een vergunning heeft verleend aan het bedrijf INEOS om een nieuwe vestiging, een ethyleenkraker te bouwen in het Antwerpse havengebied. En voor u staat een trotse Brabander, die veel relaties ook heeft met Vlaanderen. Ik kom er graag, ik heb er veel bekenden en vrienden en ik ben er dus graag. Ik ben betrokken bij Vlaanderen. Ik ben ook Brabander. Ik heb nog steeds een stille wens om het oude hertogdom Brabant weer in ere te herstellen. Maar dat zou misschien in dit geval ook wel behulpzaam zijn, omdat we daarmee wellicht een betere dialoog kunnen hebben met onze Vlaamse vrienden. Desalniettemin is er wel een probleem. Ik weet niet of u Jacques Brel kent, die zong in 1962 al, voor mij ook een belangrijk jaar, over zijn vlakke land. Hij zong daar onder andere, wanneer de zuidenwind er schatert door het graan, wanneer de zuidenwind er jubelt langs de baan. En ik herinner u eraan dat die zuidenwind, of die zuidwestenwind, wel erg van belang is hier. Want als in het Antwerpse havengebied iets gebouwd wordt, waarmee een verontreiniging onze kant uit waait, dan hebben wij daar last van. En zeker ook in de huidige situatie met de stikstofproblematiek merken we dat, bijvoorbeeld op de Brabantse wal. Daar liggen mijn roots, het zal u niet onbekend zijn. Daar hebben we pijn van. Want als dat betekent dat er bijvoorbeeld minder vergunningen, of misschien geen vergunningen uitgegeven kunnen worden aan mensen die in de Brabantse wal iets willen ondernemen, dan doet dat toch wel pijn. Vandaar dat wij deze motie hebben ingediend, overigens in iBabs stond het CDA er vanmorgen nog niet bij, maar die heeft ook de motie gesteund en dus ingediend. We willen graag vragen aan de gedeputeerde om in gesprek te blijven met de Vlaamse regering. Dat duidt al op het gevoel dat ik heb bij Vlaanderen, maar toch wel om grensoverschrijdende vervuiling zoveel mogelijk de kop in te drukken. En we hebben het nu over INEOS, maar we weten dat er nog glasfabrieken in Lommel zijn en wellicht nog andere situaties waarbij dit van toepassing is. Als de gesprekken over INEOS niet tot onmiddellijke resultaten kunnen leiden, dan willen we graag aan de gedeputeerde vragen, aan het college vragen, om toch opnieuw bezwaar te maken tegen de vestiging van de INEOS fabriek in Antwerpen. Dank u, voorzitter.

Motie M2-2024: Stop vervuiling uit Vlaanderen

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 2 februari 2024,

Overwegende dat;

- Brabant heeft te kampen met een slechte lucht- en waterkwaliteit;
- De kwaliteit van het milieu en de toestand van de Brabantse natuur aanleiding is beperkingen op te leggen aan bedrijven, burgers en gemeenten met betrekking tot vestiging, uitbreiding of aanleg van

- bedrijven, woningen of wegen;
- In delen van onze provincie een groot aandeel in de verontreiniging afkomstig is van over de landsgrens met België;
- De door Vlaanderen verleende vergunningen, waaronder de, opnieuw, aan Ineos verstrekte vergunning, er mede toe leiden dat in Noord-Brabant nauwelijks vergunningen verleend kan worden;

Constaterende dat;

- De Vlaamse regering een vergunning heeft verstrekt aan Ineos voor de bouw van een nieuwe fabriek in het havengebied van Antwerpen;
- Tegen de eerder verstrekte vergunning, door de Vlaamse regering aan Ineos, met succes, bezwaar is aangetekend door, onder andere, de Provincie Noord-Brabant;
- Met name de Natura-2000 gebieden De Brabantse Wal en, iets verderop, Het Ulvenhoutse Bos onder rook van deze nieuw te bouwen fabriek liggen;
- De stikstof depositie in het gebied De Brabantse Wal in grote mate wordt door bronnen in België;

Verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- In gesprek te blijven met de Vlaamse regering ten einde grensoverschrijdende vervuiling zo snel mogelijk te beperken;
- Indien de gesprekken met de Vlaamse en Belgische overheid geen zicht opleveren op een onmiddellijke verbetering, bezwaar te maken tegen door de Vlaamse overheid verstrekte vergunning aan Ineos en Provinciale Staten te blijven informeren over de voortgang;

En gaan over tot de orde van de dag,

Lokaal Brabant, Hubert Koevoets, Shah Sheikkariem
 VVD, Roel Gremmen
 D66, Matthijs van Miltenburg
 SP, Nico Heijmans
 ChristenUnie-SGP, Anne Schipper.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan ga ik eerst de fracties vragen of zij ook het woord willen voeren. BBB? VVD?

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Ik wil alvast aangeven dat wij de motie ook zullen steunen. Een prima oproep richting de Vlaamse overheid.

De **voorzitter**: PvdA? SP? PVV? De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Dank voor deze motie, die grensoverschrijdende vervuiling raakt vanuit Vlaanderen. Het punt is, stikstof is op zichzelf geen vervuiling, maar het heeft natuurlijk wel gevolgen voor onze boeren en andere bedrijven in Brabant qua vergunningverlening. Dus daarom is het in die zin terecht. Maar omdat het over grensoverschrijdende vervuiling gaat, zou u het eigenlijk ook breder moeten zien, als alleen deze INEOS fabriek en de stikstof. We hebben een aantal andere zaken die ook spelen op dit vlak, dat in het verlengde hiervan ligt, bijvoorbeeld de zinkfabriek Nyrstar in Overpelt, die actief direct blijft lozen op de Dommel met het uiterst giftige element thallium. Daarover zijn grote zorgen in de gemeente Valkenswaard. Die hebben onlangs zelfs een brief daarover naar de koning gestuurd, omdat de vergunning voor het lozen door deze zinkfabriek onlangs is verlengd door de Vlaamse overheid. En daarbij is naar aanleiding van een Statenvraag van de Partij voor de Dieren wel gezegd door de provincie van ja, we laten deze vergunning passeren, we gaan geen bezwaar maken, want ze willen stapsgewijs voldoen aan de Kaderrichtlijn water. Maar dan is de vraag, is dat wel voldoende? Mensen in

Valkenswaard maken zich grote zorgen als de Dommel overstroomt en het hun volkstuintjes raakt en de landbouwgebieden met dit zwaar vervuilde water.

De **voorzitter**: Wilt u zich wel vooral richten op de motie?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik richt me op de motie omdat het over grensoverschrijdende vervuiling in zijn algemeenheid gaat en niet alleen over INEOS. Dus mijn vraag aan het college is, om in deze motie ook deze vorm van grensoverschrijdende vervuiling te betrekken. Ook wetende dat Vlaanderen onlangs een in gebreke stellingsprocedure heeft gestart tegen Nederland vanwege de vervuiling van Chemelot op de Maas. Dank u wel.

De **voorzitter**: Uw tijd is op. Dank u wel. D66? CDA.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Tijdens de rondvraag hebben wij deze kwestie ook aan de orde gesteld. Toen zijn er een aantal antwoorden door de gedeputeerde gegeven. Daar heb ik nog een paar vragen over. Volgens de gedeputeerde moest er nog een advies uitgebracht worden vanuit Vlaanderen. Mijn vraag is, is dat inmiddels gebeurd? GS gaf aan, het belang van de Brabantse inwoners en bedrijven staat voorop, aldus de gedeputeerde. En als blijkt dat er een toename van depositie is op de Nederlandse Natura 2000 gebieden, dan gaan wij bezwaar maken. Die toezegging is gedaan tijdens de rondvraag. De reden van het vorige bezwaar dat Brabant ingediend heeft, is dat de vergunning beter onderbouwd zou moeten worden. Mijn vraag is, ligt er een betere onderbouwing? En dan als laatste sprak de gedeputeerde over het stikstofdecreet. Nu heb ik dat even opgezocht, dat is 24-1-24 afgesloten. Heeft dat nog consequenties voor die vergunning of, ik kan het ook anders lezen, is die vergunning er doorgeduwd alvorens het stikstofdecreet er lag? Tot zover, dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Partij voor de Dieren? Sorry. Ik sloeg JA21 over. Ik was iets te veel gefocust op dat ik een andere partij moest overslaan vanwege de indiening. Ja21?

De heer **Nuijten** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Het moet niet gekker worden. Een mokerslag voor de Vlaamse economie, zo noemde de Vlaamse ondernemingsorganisatie het besluit van Brabant om vorig jaar bezwaar te maken tegen dit project van INEOS, een project van drie miljard euro. En daarom las ik ook met verbazing vanochtend opnieuw de motie met de oproep om juridische stappen te nemen tegen INEOS in de Antwerpse haven. En waarom? Omdat de activiteiten van INEOS niet overeenkomen met ons Brabantse destructieve Natura 2000 beleid. Beleid, waarbij we postzegels hebben gemaakt van natuurgebieden in Brabant. Beleid, waarbij we hebben gezegd daar moet dat diertje en dat plantje komen, terwijl sommigen al tien, vijftien jaar daar helemaal niet meer voorkomen. En vervolgens stikstof aanwijzen als boosdoener hierover. Beleid, dat ertoe leidt dat wij geen wegen kunnen bouwen, dat wij überhaupt niet meer kunnen bouwen, dat Brabant over tien jaar niet alleen geen huis meer heeft, maar ook dat we allemaal vastzitten op ons wegennet. En dan gaan we onze zuiderburen de les lezen om ze mee te trekken in dit bureaucratische moeras van modellen en Excelsheets. Voorzitter, wij zullen ook tegen deze motie stemmen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Partij voor de Dieren?

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, de motie roept op om met elkaar in gesprek te gaan. Dat kan natuurlijk nooit kwaad. Ik zou bijna zeggen, dat zouden meer mensen moeten doen. Maar vraagt de fractie van de Partij voor de Dieren zich af en dat is tevens een vraag aan de indieners en de gedeputeerde, is het dit dan wederzijds? Vervuilen wij niet net zo goed grensoverschrijdend, denk aan Chemelot en aan SABIC. Gaan wij daar dan ook over in gesprek met Vlaanderen, om onze

grensoverschrijdende vervuiling te beperken? En waarom denkt u dat de waterkwaliteit en luchtkwaliteit in Brabant zo slecht is?

De **voorzitter**: Dank u wel. Volt.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Als Volt ondersteunen wij natuurlijk deze motie. Wij zien graag een betere samenwerking over grens heen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Forum.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Ook Forum voor Democratie is tegen het vervuilen. Echter, wij zien stikstof niet als een vervuiling, maar als voeding van bomen en planten. Elk land in Europa bepaalt zijn eigen stikstofnormen en uit een Duits onderzoek is gebleken dat 90 procent van de stikstof binnen een straal van een kilometer op de grond valt. Dit in acht nemende en dan gaan klagen bij de Vlaamse overheid, omdat stikstof uit de haven van Antwerpen naar Brabant overwaait, lijkt ons dan ook zinloos. In plaats van problemen te maken van de uitstoot van stikstof is het beter om te kijken naar onze problematische stikstofregels. We zullen tegen deze motie stemmen.

De **voorzitter**: Dank u wel. 50PLUS? ChristenUnie-SGP? Dan geef ik het woord aan de gedeputeerde.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Allereerst wil ik aan meneer Koevoets melden, vanuit de afdeling Lost&Found, dat hij nog wat kan komen ophalen. Zoals ik tijdens het rondvraagmoment op 19 januari al heb aangegeven, daar refereerde mevrouw Van de Ven net al aan, hebben wij als GS regelmatig gesprekken met Vlaamse bestuurders. Dat gaat onder meer over het stikstofdossier, maar uiteraard ook over andere vormen die net door uw Staten al werden benoemd. Zoals ik op 19 januari ook al aangaf, zijn wij er als GS niet op uit, om welke ondernemer dan ook te dwarsbomen en het maakt dan niet uit aan welke kant van de grens die zich bevindt, of in welke provincie die zich bevindt. Maar we hebben simpelweg te maken met een situatie met wetgeving, nationaal en provinciaal, die van ons vraagt dat wij zorgen dat er geen verdere verslechtering is van Natura 2000 gebieden. En dat betekent concreet dat als er vergunningsprocedures zijn, die mogelijk effecten kunnen hebben op de Brabantse wal of het Ulvenhoutse bos, zoals meneer Koevoets net aangaf, dan zullen wij kijken of zo'n procedure leidt tot gevolgen op die Natura 2000 gebieden. Ondanks ons Brabantse en ons nationale maatregelenpakket zijn we simpelweg, helaas zeg ik erbij, nog niet zover dat wij in Brabant weer vergunningen kunnen verlenen, waarbij sprake is van extra stikstofdepositie. En dat is jammer, want dat betekent iets, dat zei u net al, voor het feit of we voldoende woningen kunnen bouwen, of we bedrijven economisch al hun activiteiten weer kunnen laten uitoefenen en dat betekent iets voor onze wegen. Dat is bijzonder vervelend, allereerst voor onze inwoners en voor onze Brabantse bedrijven. Maar het is natuurlijk net zo vervelend voor de bedrijven die buiten onze provinciegrens zijn. Maar laat helder zijn, als gedeputeerden stellen wij altijd het belang van Brabant voorop. Daar heeft u ons ten slotte voor besteld. Dus dat is ook waar wij naar kijken. Zolang wij dus nog druk bezig zijn, om te zorgen dat we in Brabant weer in een situatie komen, waarin we veel meer vergunningen dan nu kunnen verlenen, mag u dus ook van ons verwachten dat wij in de gaten houden, wat er om ons heen gebeurt en of er sprake is van een toename van depositie. Het kan zijn dat we dat gesprek hebben met provincies in onze nabijheid, dat kan ook zijn dat we dat gesprek hebben met onze buurlanden, zoals we dat met Vlaanderen hebben. Wat we wel doen, is dat we dan altijd proberen om in onderling overleg met elkaar te bekijken, wat er wel kan en of er mogelijkheden zijn. Dat heb ik in de rondvraag ook al toegelicht, om te kijken of er, door een beetje schuiven of andere technieken toe te passen, misschien toch sprake kan zijn van een situatie waarin er geen depositie is op onze Nederlandse gebieden. En tegelijkertijd moeten we ons daarbij ook realiseren, als het om Vlaanderen gaat, dat het wel gaat om een land waar andere wetgeving geldt dan in Nederland. Dus we moeten ook kijken hoe we die balans met elkaar goed bewaken. Ik waardeer in ieder geval uw oproep en die hoor ik ook heel duidelijk

om met elkaar in gesprek te blijven. Dat is ook wat meneer Van Hattem vroeg, wilt u ook over andere zaken dan alleen stikstof met elkaar in gesprek blijven? Jazeker. Wij hebben met onze andere bestuurders gesprekken over alle vormen die over de grens plaatsvinden. Want zoals net ook al vanuit de Partij voor de Dieren werd opgemerkt, het kan nooit kwaad om met elkaar te praten. Dat is zeker wat we ook altijd proberen te blijven doen. Mevrouw Van de Ven vroeg naar het stikstofdecreet. Hoe verhoudt een en ander zich tot elkaar? Wat mij betreft is er een vergunning aangevraagd en hoe dat precies is gegaan, heel eerlijk, daar ga ik als Brabander niet over. Er ligt een vergunning. Er was een aanvraag, daar moet Vlaanderen iets van vinden. Wat wel geldt, het stikstofdecreet is een nieuwe wetgeving in Vlaanderen, waarmee Vlaanderen echt probeert om substantieel de stikstofemissie naar beneden te krijgen. Daar hebben ze redelijk vergaande maatregelen in afgekondigd. En die zullen op termijn ook echt zorgen dat er veel minder stikstofemissie in Vlaanderen komt en dat betekent dus ook dat er minder stikstof van Vlaanderen naar Brabant komt. En ik hoorde meerderen van u zeggen, het komt toch niet alleen vanuit Vlaanderen. Het klopt ook dat wij inderdaad emissies hebben vanuit Brabant op Vlaanderen. Dat is precies waar we met elkaar ook het gesprek over moeten voeren, omdat je ook als goede buren met elkaar om wil gaan. In dat kader hebben we ook afgesproken, dat we samen gaan kijken of we misschien aan de Europese commissie kunnen vragen, hoe we dat doen. Want wij zijn een grensregio tussen Nederland en België, we hebben ook nog een grens tussen Nederland en Duitsland. België heeft weer een grens met Frankrijk. Ik ga u niet de hele kaart voorlezen, u weet zelf waar het ligt. Maar in al die stroken lopen we potentieel tegen dezelfde vraag aan, hoe doen we dat op een ordentelijke manier met elkaar?

De **voorzitter**: Wilt u richting een afronding gaan?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dat ga ik zeker doen. De situatie is dat er een vergunning is. Wij zijn die aan het bestuderen, aan het bekijken wat voor effecten die vergunning heeft op de Natura 2000 gebieden hier aan de Brabantse kant. En aan de hand van wat daar uitkomt, gaan wij besluiten wat we daar als GS mee gaan doen. Dus nogmaals, ik waardeer uw oproep om met elkaar in gesprek te blijven. Dat zullen we ook zeker doen. En voor het overige geef ik deze motie oordeel Staten.

De **voorzitter**: De heer Nuijten.

De heer **Nuijten** (JA21): Dank u wel. Stel deze motie wordt aangenomen, dan wordt er dus gevraagd om uiteindelijk bezwaar te maken tegen het project. Ik heb net ook in mijn bijdrage aangegeven, dat is een mokerslag voor de Vlaamse economie. Het is een project van drie miljard. De Vlaamse regering heeft er 500 miljoen euro ingestopt. Ze zijn al begonnen met bouwen. Wat betekent het dan, als de motie aangenomen wordt, tussen de relatie van Brabant en Vlaanderen? Want ik kan me voorstellen dat dat wel enige impact zal hebben.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): In gesprekken die wij met Vlaanderen hebben, hebben we ook uitgelegd hoe we in Nederland omgaan met onze wetgeving. Vlaanderen heeft uitgelegd hoe zij omgaan met hun wetgeving. Wij hebben ook aangegeven dat wij waar nodig gebruik zullen maken van de rechten die wij hebben, om beroep in te stellen. Want dat is wel een puntje in de motie, ik neem aan dat u bedoelt beroep instellen, want dat is de fase waarin we inmiddels verkeren. Over en weer hebben mensen de mogelijkheid om vragen te stellen en daarna, als de vergunningen verleend zijn, kom je in een proces dat het alleen nog kan via bezwaar maken of beroep instellen. En dat is iets wat we aan allebei de kanten van de grens van elkaar weten.

De heer **Nuijten** (JA21): Maar mijn vraag is, wat doet het als men inderdaad bezwaar maakt, met de relatie tussen Brabant en Vlaanderen? Wat er gebeurt, begrijp ik, maar het gaat om een project van drie miljard, dat heeft invloed op de relatie die we hebben met Vlaanderen.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Zeker, het is een heel groot project en voor Vlaanderen is het ook een belangrijk project. Ik kan zomaar inschatten dat de mensen in Vlaanderen het niet fijn vinden als er door wie dan ook, dat hoeft niet alleen door ons te zijn, dat kunnen ook andere partijen zijn, een bezwaar of beroep wordt ingediend. Maar laten we heel eerlijk zijn, dat geldt voor elke ondernemer in elke vergunningsprocedure.

De **voorzitter**: Dank u wel. En u was aan het einde gekomen volgens mij van uw betoog. Mevrouw Putman, ik zag u al klaarstaan. Gaat uw gang. Dit is wel de laatste interruptie. Daarna ga ik nog even naar de heer Koevoets.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor de gedeputeerde in haar beantwoording praten over vergunningen, woningen bouwen, wegen. En dat het vervelend is voor Brabant, omdat Brabant voorop staat. Mijn vraag aan de gedeputeerde, stelt u ook de Brabantse natuur voorop?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Zeker.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de heer Koevoets. Nee. Dan zijn we aan het einde gekomen van de bespreking. Ik zou u willen verzoeken, want wij gaan zo meteen over naar stemming, uw sprekerspas alvast in de microfoonpost te stoppen. En dan schors ik nu de vergadering voor een kwartier. Dan kun wij ons voorbereiden op de stemming en dan kunt u de benen even strekken. Tot over een kwartier.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, wilt u plaatsnemen? We zijn vijftien minuten verder, dus ik heropen de vergadering. Ik vraag stilte in de zaal, de vergadering is heropend. We gaan stemmen over een drietal moties en de eerste motie waarover gestemd gaat worden, is de motie van JA21 over de spreidingswet. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Er zijn 23 stemmen voor uitgebracht, tegen 29. Daarmee is de motie verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Brouwers, Buiks, Damen, Frenken, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Rijvers, Rutjens, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van den Broek, Deckers, Gremmen, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Sheikkariem, Schellekens, Schipper, Spapens, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Na deze twee geef ik ruimte voor een stemverklaring indien daar behoefte aan is. Ik ga naar de motie van de PVV, info over azc's. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 18, tegen 34 en daarmee ook verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Boon, Brouwers, Damen, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Tolsma, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van den Broek, Buiks, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Van de Langenberg, Leeger,

Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Sheikkariem, Schellekens, Schipper, Spapens, Stoot, Van de Ven, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Heeft er nog iemand behoefte aan een stemverklaring? Ja, ik zie de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Een stemverklaring bij motie 1. De SP kon het eigenlijk niet beter zeggen, als je al volledig transparant bent, kun je niet nog transparanter worden. En daarom vinden wij deze motie overbodig en hebben wij tegen de motie gestemd.

De **voorzitter**: CDA? Anderen nog? Ja, Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, wij willen nogmaals benadrukken dat wij het dus niet per se eens zijn met alle taalgebruiken, de constatering. Maar wij vinden uiteindelijk de oproep voor meer transparantie vanuit de overheid zo belangrijk, dat we toch voor motie 1 hebben gestemd.

De **voorzitter**: Dank u wel. Nog anderen? Ja, ChristenUnie-SGP.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Ik heb ook tegen de motie gestemd om dezelfde reden als de VVD. Inhoudelijk vinden we het prima wat er is neergezet in de motie. Alleen het college heeft ook duidelijke toezeggingen gegeven op dat punt, dus voor ons geen aanleiding om voor te stemmen.

De **voorzitter**: Anderen nog? Nee, dat is niet het geval. Dan gaan we naar de derde motie, de motie van Lokaal Brabant, Stop vervuiling uit Vlaanderen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Graag stilte in de zaal. Voor 49, tegen 3 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Bijl, Boon, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van De Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Van Miltenburg, Van Nostrum, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden Minkels, Nuijten, Rutjens.

De **voorzitter**: Wie wil er nog een stemverklaring uitbrengen? Ik zie de PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Deze motie hebben we gesteund. Niet om onze Vlaamse burens dwars te zitten met onze belachelijke stikstofmaatregelen, maar om te zorgen dat onze eigen boeren, onze eigen ondernemers, voldoende stikstofruimte houden en niet hierdoor extra dwars worden gezeten.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): De pot verwijt de ketel dat hij zelf zwart ziet, maar desalniettemin vindt de fractie van de Partijen voor de Dieren, ja, stop de vervuiling uit Vlaanderen en ja, stopt de vervuiling uit Nederland en ja, stop de vervuiling uit Brabant.

De **voorzitter**: Ik kijk verder rond. BBB.

De heer **Havermans** (BBB): Dank, voorzitter. Wij hebben voor deze motie gestemd, omdat wij het goed vinden om een breed spectrum te houden en met elkaar in gesprek te blijven. We hebben hem niet mede ingediend, omdat wij de constatering en overwegingen toch in mindere mate delen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Heb ik nu iedereen het woord gegeven, die het woord wilde? Ja. Dan zijn we aan het einde gekomen van de bespreking van de moties. Dan gaan we over naar het volgende deel van de agenda van vandaag.

Toelaten en beëdiging tot statenlid van Provinciale Staten de heer B. Sluiter

De **voorzitter**: Ten behoeve van de installatie zijn de geloofsbrieven onderzocht door een commissie uit uw Staten, bestaande uit Laura van Hazendonk als voorzitter, Lia Damen en Floris Stoot. Ik vraag de voorzitter van de commissie, mevrouw van Hazendonk, verslag uit te brengen.

Mevrouw **Van Hazendonk** (GroenLinks): Dank, voorzitter. De door u benoemde commissie heeft de geloofsbrieven van de heer Sluiter onderzocht en in orde bevonden. De heer Sluiter voldoet aan de voorwaarden van het lidmaatschap van Provinciale Staten en vervult volgens eigen opgave geen openbare betrekkingen die onverenigbaar zijn met het lidmaatschap van Provinciale Staten. De commissie adviseert de Staten dan ook om te besluiten tot toelating van de heer Sluiter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik neem aan dat uw Staten dat advies overnemen en tot toelating besluiten. Dat is het geval. Dan vraag ik de bode om de heer Sluiter naar voren te begeleiden en ik vraag u allen te gaan staan.

De **griffier**: Ik verklaar dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik verklaar en beloof dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik beloof dat ik getrouw zal zijn aan de grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen. Wat is daarop uw antwoord?

De heer **Sluiter**: Dat verklaar en beloof ik.

De **voorzitter**: Van harte gefeliciteerd.

Applaus

De **voorzitter**: Dan komen nu bij het afscheid van de heer Boon. Nou ja, afscheid, we gaan zo meteen meemaken, dat het een klein beetje een draaideurconstructie is. Maar we gaan eerst afscheid nemen van jou als Statenlid. Maikel, goedemorgen vanuit het mooie Bergen op Zoom. Een herkenbaar geluid in coronatijd, waarmee hij duidelijk maakte dat West-Brabant ertoe doet en er voor de hele Staten toe moet doen. En wellicht ook een beetje de draak te steken met alle wetgeving in coronatijd. De digitale vergaderingen, hoe verschrikkelijk ook, maakten tevens dat we jou niet alleen als enigszins eigenwijze politicus, maar ook als familieman zagen. In 2002, met de moord op Pim Fortuyn, werd jouw interesse voor politiek aangewakkerd. Vermoedelijk is dat verder doorgegroeid na 2006, toen je als ISAF infanterist was gestationeerd in Uruzgan. Hiermee ben je Afghanistan-veteraan. Je maakte vanaf 26 maart 2015 deel uit van een zevenkoppige fractie. Naast jou stroomden Willem Bakker en Louis Roks toen nieuw in. Verder maakten Harry van den Berg, Alexander van Hattem, Patricia van der Kammen en Joyce Kardol onderdeel uit van de fractie. Een behoorlijk grote fractie dus. En jouw maidenspeech liet dan ook even op zich wachten. Maar op 4 december 2015 was het zover. Over een belangrijk onderwerp, het provinciaal

milieu- en waterplan. Tamelijk constructief van toon, als ik het zo teruglees en ook voorzien van de nodige humor. Ik citeer: "Ook de PVV streeft naar een Brabant waar bodem, water, lucht en natuur van een goede kwaliteit zijn en bijdragen aan onze gezondheid. Een Brabant waar burgers en natuurgebieden beschikking hebben over voldoende schoon water. Een Brabant waar Brabanders zich veilig en beschermd voelen tegen overstromingen. Kortom, een Brabant waar alle Brabanders in een gezond milieu kunnen leven. Het gedeelte van het PMWP met letterlijke opdrachten en bepalingen ziet er goed uit". Stukje verder. "Het woord duurzaam staat zo onnodig vaak in het provinciaal milieu- en waterplan dat het partijprogramma voor GroenLinks daarbij verbleekt" En je diende meteen een amendement en een motie in. Een motie over de Akkerdistelverordening. We zouden het woord in de daarop volgende jaren nog een aantal keren terug horen in jouw bijdrage. Ik ga jouw hele maidenspeech hier niet herhalen. Maar als ik zo terugkijk op jouw lidmaatschap hier, dan schetst die speech wel scherp hoe jij in je Statenlidmaatschap zat. Principieel en soms hard. Op toon vloog je, naar de mening van velen, wel eens uit de bocht en daar trok je je niet altijd iets van aan. Het was ook best wel lastig je daarover direct na afloop van de vergadering te bereiken, maar uiteindelijk ging je zo'n gesprek niet uit de weg. Gaandeweg de jaren zie je een politicus, die meer oog heeft voor zijn omgeving en met flair zijn werk doet en zichtbaar respect heeft voor de andere actoren in dit politieke theater, ook als die een andere kijk hebben op de wereld dan hij. Met humor en een open houding stapte je na het laatste debat voor het kerstreces op gedeputeerde Roijackers af, om toe te lichten waarom je gepoogd had nog even een ordedebat aan te vragen. Hard op de zaak, zacht op de mens. Vakkundig wist je te laten zien, hoe het hoort en dat je ook weet, hoe het werkt. En dat ook jij uiteindelijk geïnteresseerd bent in de mens achter de politicus, zagen we in je amicale omgang met Michiel Philippart, van GroenLinks nog wel. Was sich neckt, das liebt sich, zeggen we dan maar, Maikel. De zaak waarvoor jij je inzette was zeker ook de boeren, actueel ook weer vandaag. Je bent opgegroeid op het Brabantse platteland tussen de boomgaarden en de melkveehouders. Je eerste baantjes waren bij de boer. Op dit terrein heb je enorm je inzet getoond, veel debatten gevoerd en met gebruikmaking van de democratische middelen de strijd gevoerd. Maikel, houd vast wat je hier geleerd hebt in de Tweede Kamer. Succes met je missie daar. En ik begon er al mee, we gaan je hier nog echt niet missen. Je blijft immers als burgerlid aan de slag. Dank je wel.

Applaus

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem staat er al. Ik geef hem graag het woord.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Beste Maikel, toeval bestaat niet. Het kan gewoon geen toeval zijn, dat op de dag van jouw afscheid als Statenlid, bijna negen jaar lang als landbouwwoordvoerder voor onze PVV-fractie, er weer grote boerenprotesten plaatsvinden. Zo dadelijk ook weer hier voor het provinciehuis. De zorgen van onze boeren, hun strijd om het bestaan en de toekomst van onze agrarische sector zijn in die jaren ook jouw grootste inzet geweest in deze Staten. Je hebt ook veel en goed contact met onze boeren en gaat er vaak op bezoek. Een geweldig en onvermoeibaar voorvechter voor het belang van onze boeren, die het door het provinciaal beleid extra lastig wordt gemaakt. Een betrokkenheid die je bovendien al hebt sinds je eerste baantjes vroeger op een boerderij. Die grote betrokkenheid heb je ook vanaf het eerste moment gehad bij de PVV Noord-Brabant. Al drie jaar voordat Maikel Statenlid werd in 2015 was hij een trouw, goed voorbereid en enthousiast deelnemer aan onze talentenklas. En het goede nieuws is, die betrokkenheid blijft onverminderd voortduren. Want dit is dan wel jouw afscheid als Statenlid, je blijft voortaan als burgerlid nog steeds actief voor onze fractie en voor Brabant. In de afgelopen negen jaar heeft Maikel zich ontzettend verdienstelijk gemaakt in de Staten. Hij voerde zijn controlerende taak daadkrachtig uit door het stellen van vele diepgaande Statenvragen, deinsde nooit terug voor het debat en diende vaak moties in, met een effectief resultaat. Veel aangenomen moties, die met name voor onze landbouwsector van groot belang zijn. Hier vormt een kleine, volgens mij niet uitputtende bloemlezing van aangenomen moties. Bijvoorbeeld de motie Hardheidsclausule Brabantse veehouders sneller toepassen, uit maart 2023, de motie Kwartiermaker

innovatieve stalsystemen, de motie Niet handhaven pasmelders uit 2022, de motie Bestrijding blauwalg uit 2020, de motie Bescherming van vee tegen wolven, de motie Aanpak van drugsdumpingen met onderzoek technologische innovaties uit 2020, de motie Red de weidevogel met een diervriendelijk predatieplan, de motie Nieuw aan te leggen EVZ geen onderdeel van Natura 2000, ook uit 2020, de motie Monitoring met drones in het buitengebied tegen afval- en drugsdumpingen, uit 2018, de motie Verbeterde surveillance in het buitengebied door de SSIB blijvend in te zetten, uit 2017 en om een prachtige traditie te beschermen, de motie Bergse weervisserij mag niet verloren gaan, afgelopen september aangenomen. Mooie resultaten. Het Statenwerk combineerde je daarbij ook nog met je baan in de justitiële inrichting in Middelburg, daarbij wist je in de tussentijd ook nog een hbo-opleiding bedrijfskunde af te ronden en uiteraard met je gezin in Bergen op Zoom. Daarbij verschijn je hier iedere vergadering ook keurig goed gekleed in pak. Vandaag ook weer. Maar dat pak wordt na de PS vergadering op vrijdagavond in de fractiekamer vaak al snel weer omgewisseld voor jeans en een hoodie. Het nette pak verdwijnt wel voor een avondje NAC. Dat nette pak mag voortaan nog wel wat vaker uit de kast sinds je in november bent verkozen tot lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal. Nogmaals van harte gefeliciteerd met het welverdiende succes. In je profiel op de website van de Tweede Kamer geef je zelf aan en ik citeer: "Ik ben misschien niet altijd even diplomatiek en wil als het nodig is wel eens een dichte deur intrappen. Maar je zou mij ook kunnen typeren als een vaderlandslievende doorbijter met een groot verantwoordelijkheidsgevoel." Einde citaat. Een mooie typering, zoals we jou ook kennen uit Provinciale Staten, vaak stevig in het debat, maar altijd vanuit een oprechte zorg en betrokkenheid voor ons Brabant, onze boeren, onze burgers, de toekomst van onze Brabanders en de positie van onze volksvertegenwoordiging. En juist als dat in het geding komt, zijn zalvende woorden niet de oplossing, maar moeten de zaken scherp neergezet kunnen worden. Daarin ben je een echte volksvertegenwoordiger. En jouw vaderlandsliefde blijkt wel uit het feit dat je, voordat je in PS zat, als militair ons land gediend hebt en uitgezonden bent geweest naar Afghanistan. Als infanterist bij JWF-44 pantserinfanterie B-Compagnie, voluit is dat volgens mij het Regiment Infanterie Prins Johan Willem Friso 44 Pantserinfanteriebataljon, het oudste infanterieregiment van de Koninklijke Landmacht. In 2006 was Maikel op uitzending naar Uruzgan, Derahwod, met ISAF voor de Taskforce Uruzgan. In de Staten heb je daarom ook altijd aandacht gevraagd voor onze veteranen, door het dragen van de veteranenspeld en de anjer rond de Veteranendag. Respect ervoor. In 2006 stemde 127 van de 150 Tweede Kamerleden in met die missie van de Taskforce Uruzgan, waar jij toen aan deelnam. Nu heb je zelf die verantwoordelijkheid, om zulke zwaarwegende beslissingen te nemen in de Tweede Kamer. Ik wens je daarbij ontzettend veel succes en kijk al uit naar de verenigde vergadering op Prinsjesdag, waar we elkaar als leden van de Staten Generaal zullen treffen. Maar vooral kijk ik en heel onze fractie uit naar onze verdere samenwerking hier in de Staten met jouw ondersteuning als super ervaren burgerlid. En ik feliciteer hierbij ook Boy Sluiters als jouw opvolger in de Staten, ook een West Brabander. Heel veel dank, Maikel. En heel veel succes. Merci.

Applaus

De **voorzitter**: En dan geef ik de gelegenheid aan de heer Boon zelf.

De heer **Boon** (PVV): Allereerst dank voor de vele mooie woorden en Boy, heel veel succes. Ik ga het kort houden, want Boy moet vanavond nog weg. Voorzitter, voordat ik mijn dankwoord uitspreek, wil ik kort stilstaan bij een ingrijpende gebeurtenis in mijn familie. In de nacht van dinsdag op woensdag is onze opa Theo van Huizen overleden. Ik wil nogmaals iedereen sterkte wensen met dit verdriet. Theo, bedankt voor alles. En dat je mag rusten in vrede. Het leven brengt ons soms plezier, soms verdriet. Dan wil ik nu overgaan op het plezierig deel. Jullie zijn bijna van mij af. En zoals ik in de wandelgangen heb vernomen, staat in diverse fractiekamers de champagne al koud. Ik wil mijn dank uitspreken aan mijn fractie en onze ondersteuners. Dank voor het vertrouwen dat ik in de afgelopen jaren van jullie heb mogen ontvangen. Specifiek wil ik Alexander bedanken, die altijd achter mij bleef staan, zelfs als ik weer iets had uitgehaald

en wij daarvoor op het spreekwoordelijke matje werden groepen. Ook Patricia verdient mijn dank, voor haar scherpe blik. Haar gastvrijheid en heerlijke pizza's. En Erik, onze medewerker die dag en nacht voor ons klaar staat. Verder wil ik mijn waardering uitspreken naar de vele boeren en bezorgde burgers, die me jarenlang hebben gesteund en voorzien hebben van waardevolle informatie. Tevens dank aan onze vrijwilligers en vrijwilligerscoördinatoren. Mijn dank gaat ook uit naar onze CdK, Ina Adema, onze vorige CdK, Wim van de Donk, het team griffie en de ambtelijke ondersteuning. Natuurlijk wil ik ook mijn politieke opponenten bedanken. Zonder tegenstelling is er geen debat en zonder debat is er geen levende democratie. Ons debat fungeert als het ventiel van de oplopende spanning in de samenleving. Laten we hier tonen dat we verschillende opvattingen kunnen hebben, maar toch vreedzaam met elkaar in gesprek kunnen blijven. Laten we elkaar ondanks deze verschillen als gelijken blijven zien. Dus blijf hier in deze zaal het debat voeren op het scherpst van de snede. En luister echt naar wat je politieke tegenstander te zeggen heeft, zelfs al is die van de PVV. Want wij staan hier niet voor onszelf. Wij doen het niet voor onszelf, wij staan hier voor onze burgers. Tot slot wil ik mijn gezin bedanken, met name mijn vrouw Ragna. Zonder haar steun en opofferingen had ik hier nooit kunnen staan. Bedankt. Het gaat jullie goed. Houdoe.

Applaus

De **voorzitter**: Dan stel ik de benoeming en beëdiging van de heer Maikel Boon en de heer Peter Godrie als burgerlid aan de orde. Indachtig artikel 6 van het reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020 is door de griffier getoetst of de kandidaat burgerleden op grond van de voorwaarde als neergelegd in het reglement van orde benoemd kunnen worden als burgerleden. En alvorens de functie tot burgerlid te kunnen uitoefenen, leggen de burgerleden conform het reglement van orde een eed of verklaring en belofte af. De griffier heeft mij verklaard dat de heren Boon en Godrie aan de voorwaarden voldoen. Ik neem aan dat uw Staten derhalve de heer Boon en Godrie benoemen. Dat is het geval. Dan vraag ik de beide heren naar voren en dan vraag ik u allen te gaan staan.

De **griffier**: Ik zweer/verklaar dat ik, om tot burgerlid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer/verklaar en beloof dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer/beloof dat ik getrouw zal zijn aan de grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als burgerlid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen. Wat is daarop uw antwoord?

De heer **Boon**: Zo waarlijk helpe mij God almachtig.

De heer **Godrie**: Dat verklaar en beloof ik.

De **voorzitter**: Van harte gefeliciteerd.

Applaus

Besprekstukken

71/23 Onderzoeksrapport ZRK over Energietransitie

De **voorzitter**: Ik ga u vertellen dat het de maidenspeech betreft van de heer Rijvers van BBB en Jansen van de VVD. Dan kunt u daar rekening mee houden. Het woord is aan de heer Rijvers.

De heer **Rijvers** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Energietransitie in ons mooie Brabant, een dynamisch iets. En hoe gaan we ermee voort? Het college heeft gereageerd op de aan haar gerichte tien aanbevelingen.

Van aanbeveling A2 en A3 ziet het college het tijdspad niet als realistisch. Mijn vraag is, kan het college aangeven wat wel realistisch is, of welke middelen nodig zijn? De aanbevelingen A4, A7 en A8 worden als overbodig gezien, omdat de inzet die er is en gepland is onvoldoende zou zijn. Interessant is de bestuurlijke reactie van het college. Het nawoord van de Rekenkamer en de antwoorden op de technische vragen van mevrouw Van Hazendonk van GroenLinks. Het college zegt in deze antwoorden dat ze niet met cijfers kan onderbouwen hoe de doelstellingen van 2030 gehaald kunnen worden. En dat ze zich baseren op studies van anderen en de klimaat- en energieverkenning. In de laatste verkenning lezen we dat de doelen te halen zijn, maar dan moet alles meezitten. Dat alles meezit, zijn niet de signalen die wij als BBB ontvangen. Integendeel, wij ontvangen onder andere de volgende signalen. Netwerkgroesie wordt steeds problematischer. En of het oplossen hiervan binnen tien jaar lukt door verzwaring van een factor vier, zes of misschien wel acht, daarover hebben we onze twijfels. Duurzame energie-opwek middels zon en wind loopt tegen grenzen aan. Normen voor wind worden aangescherpt om de omgeving te beschermen, een noodzakelijke correctie. In Brabant liggen honderden projecten stil op het gebied van energie en daar worden rekenkundige stikstofpaadjes bewandeld, die weinig aansluiting hebben bij gezond verstand. Duurzame opwek zonder NO_x en zonder CO₂ heeft elektrificatie, veel elektrificatie nodig. De stikstofregelgeving zorgt ervoor dat we hard aan het tolln zijn, zoals een hond die in zijn eigen staart bijt, maar geen stap verder komt op zijn pad. Ruimtelijk op land eist Defensie ook haar deel en dat concurreert met de eventuele plaatsing van windturbines. Duurzame groene opwek van energie door wind en zon in Brabant vraagt naast een goede verhouding tussen zon en wind onder andere opslag van energie, oftewel uitgestelde levering. De energieopslag die wij gisteren al nodig hadden, is er nu nog niet. Technisch economisch gezien hebben we nog geen oplossing die op dit moment schaalbaar is. We maken ons zorgen over de continuïteit en betaalbaarheid van de energievoorziening ten behoeve van onze veelzijdige maakindustrie. Ook maakt BBB zich zorgen om onze burgers en daarom wil ik met name even ingaan op de lusten en de lasten. Warmtenetgebruikers waren in 2023 aanzienlijk duurder uit dan burgers met een warmtepomp en zonnepanelen. En 51.000 gezinnen en honderden bedrijven verkeren in leveronzekerheid vanaf 2027. Als je kijkt naar de lusten en lasten bij windprojecten gaat het vaak nog scheef. In de praktijk wringt het nog steeds, omdat de grondeigenaar met name spekkoper is. Deze ontvangt meestal een bedrag van rond de dertigduizend euro per turbine per jaar. Omwonenden en aanliggenden krijgen in vergelijking hiermee uit het gebiedsfonds maar een fooi. Private partijen proberen de locatie strategisch en tactisch met geheime contracten aan zich te binden. Doordat de happy few de lusten krijgen en de anderen de lasten, ontstaat er een gevoel van onrechtvaardigheid, wat kan uitmonden in verstoorde relaties tussen mensen in hun leefomgeving. En ook worden keuzes van betere locaties hierdoor gehinderd. De beantwoording van GS op de vragen van mevrouw Van Hazendonk, die vraagt om een technische onderbouwing van trendbreuken, roept bij mij, als techneut, wat verbazing en vragen op. Een trendbreuk doet mij denken aan iemand die met een toverstafje de oplossing brengt. Wonderen zijn de wereld nog niet uit, maar natuurkundige wetmatigheden blijven. Dus BBB ziet graag op basis van kennis energieplanologie aanbeveling A7. BBB maakt zich met name zorgen over de transitie na 2030. Daar kunnen we beleidsmatig als Provinciale Staten het verschil maken. Want we staan nu gewoon aan het begin van de transitie en in de uitvoering is er noemenswaardig nog geen CO₂ gereduceerd. Op elektra, een klein onderdeel van het totale energieverbruik, hebben we veel bereikt, maar we lopen nu tegen veel zaken aan die de rem erop gooien. Biomassa, onder andere houtstook, is op papier en was de groene oplossing. Beleid bleek niet goed houdbaar te zijn. Groengas, dat meerdere productievarianten en grondstofbronnen kent, wordt in Brabant door GS met tegenzin omarmd. Dat lees je gewoon in de tekst van het coalitieakkoord. Ook kernenergie wordt mondjesmaat omarmd in het coalitieakkoord. Een omarming die met de huidige kennis tien jaar geleden al had moeten plaatsvinden. Kernenergie maakte helaas geen deel uit van de klimaattafels. Na 2035, 2040 liggen hier wezenlijke reële kansen. En nieuwe vormen van kernenergie, met een totaal ander veiligheidsprofiel, kunnen de transitie anders insteken, met bijvoorbeeld hoge temperatuurwarmte, wat de industrie en de chemie nodig heeft, of productie van waterstof, maar dan zonder gebruikmaking van elektrolyzers. Een ander aspect is de kostenkant in de berekeningen. Systeemkosten worden vaak niet toegerekend aan de bronnen die deze kosten veroorzaken. Wij van BBB Noord-Brabant vinden het jammer, dat we weinig grip hebben op de

energietransitie. Daarom ondersteunen wij de aanbevelingen van de Rekenkamer. Ter afsluiting nog een vraag aan het college. Als dit besluit hier vandaag genomen wordt, gaat het college alle aanbevelingen aan haar adres ook overnemen? Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel en gefeliciteerd.

Applaus

De **voorzitter**: Dan geef ik nu het woord aan de heer Jansen. Ook voor een maidenspeech.

De heer **Jansen** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Persoonlijk ben ik Provinciaal Statenlid geworden om met veel enthousiasme en vanuit mijn rol en mijn portefeuilles een bijdrage te kunnen leveren aan de complexe uitdagingen binnen de provincie Noord-Brabant. En er zijn veel uitdagingen en ontwikkelingen in Brabant. Aan de ene kant staan de afgelopen periode de kranten vol over netcongestie, dat er geen huizen gebouwd kunnen worden, omdat ze niet aangesloten kunnen worden op stroom, kunnen bedrijven zich niet vestigen, omdat er de komende tien jaar geen energieaansluiting komt, is de energieprijs te hoog, oriënteren bedrijven zich op het verplaatsen van hun bedrijf, gaan ze naar het buitenland, waar vestigingen wel mogelijk of gunstiger zijn. En, zo constateert de Zuidelijke Rekenkamer, de provincie Noord-Brabant gaat de doelen op de energietransitie niet halen. Voorzitter, de VVD vindt het allemaal diep triest, want bedrijven en werknemers en hun gezinnen zijn de economische motor, waarop de provincie draait en al onze gekoesterde voorzieningen mee worden mogelijk gemaakt. Aan de andere kant heb ik hoop. Want er gebeurt veel op innovatie van waterstof, kernenergie, batterijtechnologie, lokale energiehub, et cetera. Ruimte is schaars, ook in Brabant. De huidige energiemix is beperkt. Want de huidige energiemix, waar nu op wordt ingezet, zon, wind en een beetje warmte geeft ook de mate van strategische armoede aan. Nu sinds kort het hebben van een visie weer is toegestaan binnen de VVD, deel ik graag mijn visie met u, hoe we de energie van Brabant tot met 2050 verder strategisch slim zouden moeten inzetten. En dan begint het allereerst bij de logica dat als ruimte schaars is en er veel vraag en onderlinge concurrentie is op bijvoorbeeld woningbouw, landbouw, natuur, infrastructuur, dat je dan een energiebron gebruikt die geografisch de kleinste voetafdruk heeft en de grootste impact op energie. En daarnaast het dichtst ligt bij de grote gebruikers. En logischerwijs zou je dan uitkomen op bewezen veilige derde generatie kerncentrales, die net zoveel opwekken als een paar duizend windmolens en maar twee voetbalvelden in beslag nemen. De ontwikkelingen op Small Modular Reactors, zogenaamde SMRs, gaan snel en zijn waarschijnlijk het meest toepasselijk in Brabant. Tegenwoordig heb je ontwerpen van kleine complexen voor SMRs, die zo opgaan in een naturomgeving dat het net lijkt op een grote versie van Frodo's huisje uit de filmreeks Lord of The Rings. Voorzitter, we zitten in een energietransitie en dat betekent dat we onderweg zijn naar een toekomst, waarvan we landelijk wel het doel hebben vastgesteld, maar nog niet het hoe. De windturbines hebben een levensduur van twintig tot dertig jaar, wat betekent dat ze voor en net na 2050 alweer vervangen moeten worden. En hoewel wind en zon in de optiek van de VVD voorname bronnen zijn voor tijdens de transitie, blijft dit in onze versie zeker onderdeel van de energiemix, maar moeten we strategisch een betere balans maken. Hierbij moeten we realistisch zijn dat we met wind en zon er gewoon niet gaan komen. En daarom voorzitter, dient de VVD een motie in om alle vormen van energie, dus ook kernenergie en waterstof, mee te nemen in de visie van de energiemix van de toekomst. En deze motie wordt mede ingediend door BBB, JA21, Volt, 50PLUS en inmiddels ook Forum voor Democratie. Want in mijn visie maakt kernenergie en waterstof een groot onderdeel van de energiemix uit. En daarbij hoort wat de VVD betreft ook een versterkte energie-infrastructuur, waarbij we na 2050 niet weer op netcongestie stuiten. We moeten nu sterk inzetten op lokale energiehub, connectie op de bestaande windmolens, windmolenparken op zee en opslagvormen van energie, wat niet per se een batterij hoeft te zijn. Een voorbeeld. Als we in de nabijheid van grote energieverbruikers of groepen gebruikers een SMR neerzetten in een lokaal energienetwerk en daarnaast een waterstoffabriek plaatsen in verschillende vormen, dan heb je betrouwbare, betaalbare, stabiele energie en wordt er tegelijkertijd

waterstof gecreëerd voor bedrijven, vrachtverkeer en uiteindelijk ook voor woningen en personenauto's. En de wens voor elektrificatie betekent niet de verdubbeling van de vraag, maar een veelvoud hiervan. En dit heeft dus ook geleid tot deze netcongestie. Op waterstof zullen we flink moeten inzetten. Er ligt immers voor miljarden aan gasinfrastructuur in de Brabantse bodem, die met een paar ingrepen gereed zijn voor waterstof. En daarbij heb je geen last van netcongestie. En dat betekent dat bedrijven kunnen blijven draaien en woningen verwarmd kunnen worden op groene wijze. En dat kost wat, hoor je vaak als argument. Maar elke optie heeft een prijs en uiteindelijk is elke optie ook een keuze. Voorzitter, ik heb ook de tijd genomen om mij te verdiepen in de tegenstanders van kernenergie. Daarbij stel ik vast dat er voornamelijk dogmatisch naar gekeken wordt. Het narratief verschuift ook steeds een beetje. In de jaren '80 waren de bezwaren vooral veiligheid, kernafval. En tegenwoordig is de redenatie, de bouw duurt te lang, geen business case, geen interesse van bedrijven, leidt af van klimaatverandering. Velen van u zagen ongetwijfelde hoe Frans Timmermans tijdens de debatten op dit onderwerp de afgelopen verkiezingen onderuit ging met onjuiste beweringen op dit vlak. In het heden wordt er nu ook tegengeworpen dat kernenergie geen hernieuwbare energiebron is. Maar wie denkt dat de zeldzame aardmaterialen, die nodig zijn voor windturbines op schone wijze gedolven worden in verre landen, onder menselijke omstandigheden mag best reflecteren op het begrip externaliseren van verantwoordelijkheid. Dus blijft er alleen nog maar een irrationele belemmerende gedachten over, namelijk het nee zeggen, om het nee zeggen. En dan voorzitter, moet ik denken aan mijn twee kinderen van vier en twee en die zeggen ook altijd nee. Dat is toch gek, als je strategisch bedenkt dat we de gestelde doelen ruim voor 2050 kunnen halen door ook in te zetten op kernenergie en waterstof. Opeens gaat het dan niet meer om het snel behalen van klimaatdoelen, waar overigens sommige partijen bijna voor zijn opgericht, maar om het hoe. Tot slot voorzitter, ik ben er namelijk van overtuigd dat we dogma's moeten loslaten en zowel strategisch als pragmatisch met de energietransitie moeten omgaan. Dat we verder moeten kijken dan onze neus lang is, ook na 2050. Daarom is de VVD ervan overtuigd dat men met verschillende vormen van kernenergie, het fabriceren van groene waterstof, onder andere uit kernenergie, voor 2040 nog onze doelstellingen voor 2050 kunnen halen. Zo hebben alle Brabanders en bedrijven betrouwbaar, toekomstig bestendig, betaalbare energie en zijn we tegelijkertijd goed voor het klimaat. Voorzitter, ik geloof dat als we hiervoor de knop omzetten, belemmerende gedachten wegnemen en wij maximaal onze schouders eronder zetten, dit mogelijk is. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel, gefeliciteerd.

Applaus

Motie M4-2024: Visie op energiemix 2030 t/m 2050

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 02/02/2024, behandelend het Statenvoorstel 71/23A over Rapport Zuidelijke Rekenkamer Voortgang Energietransitie provincie Noord-Brabant;

overwegende dat;

- Het college zich via het bestuursakkoord ten doel heeft gesteld in 2030 55% minder CO₂ uit te stoten dan in 1990 en in 2050 klimaatneutraal te zijn;
- In de Energieagenda 2019-2030 staat dat we in 2030 50% van onze energie duurzaam op willen wekken;
- De Brabantse RES-regio's gezamenlijk de ambitie hebben om in 2030 6,6 TWh aan duurzame energie te genereren;

constaterende dat;

- De ZRK heeft vastgesteld dat de provincie niet op koers ligt om de doelstellingen voor duurzame energie en CO₂-besparing in 2030 en 2050 te behalen;

- De ZRK naar aanleiding van deze vaststelling aanbeveling doet om een discussie te voeren met GS in hoeverre de provincie zelfvoorzienend wil zijn. En in deze discussie ook de gewenste mix van energiebronnen te betrekken en daarin rekening houden met ruimtelijke consequenties en netcongestie;
- In eerdere reactie op de rapportage van ZRK, gaf GS aan te wachten tot er een trendbreuk ontstaat die het behalen van doelstellingen mogelijk maakt;
- Dat de gehoopte trendbreuken eraan komen op kernenergie (onder andere door onze Brabantse innovatiecoalitie MSR's) en waterstof.

verzoekt Gedeputeerde Staten;

- Om met een visie te komen op de energiemix binnen de provincie Noord-Brabant van 2030
- tot en met 2050 en hierover te rapporteren aan Provinciale Staten;
- In deze visie rekening te houden met ruimtelijke consequenties en netcongestie voor de periode 2030-2050;
- In deze visie alle vormen van energie, dus ook vormen van kernenergie en energiedrager zoals waterstof (waaronder productie in Brabant) mee te nemen;

en gaat over tot de orde van de dag.

VVV, Joachim Jansen
 BBB, Aloïjs Rijvers
 JA21: Willem Rutjens
 Volt, Inge Vossen
 50PLUS, Jan-Frans Brouwers
 FvD, Josef Minkels

De **voorzitter**: Dan geef ik graag het woord aan mevrouw Van Hazendonk.

Mevrouw **Van Hazendonk** (GroenLinks): Dank, voorzitter. Allereerst wil ik graag de heren Rijvers en Jansen feliciteren met hun mooie maidenspeeches. In het bestuursakkoord hebben wij een stip op de horizon gezet, in 2050 is Brabant klimaatneutraal. Zo maken we onze provincie nog mooier en gezonder. En doen we wat nodig is, om Brabant en de planeet leefbaar te houden. Maar hoe ziet die reis richting de klimaatneutrale toekomst eruit? De Zuidelijke Rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar een belangrijk deel van deze reis, namelijk naar de Brabantse energietransitie. Dit rapport biedt interessante inzichten in het begin van het traject. Wat is goed gegaan en wat kan beter? En vooral, wat kunnen we hiervan leren voor het vervolg van ons traject richting een klimaatneutraal Brabant? Mijn fractie wil de Rekenkamer hartelijk danken voor dit rapport. Wij nemen de aanbevelingen graag over. Ook willen we de gedeputeerde danken voor het overnemen van het grootste deel van de aanbevelingen uit het vorige rapport van de Rekenkamer uit 2018. Wanneer ik naar de aanbevelingen en conclusies kijk, zie ik mooie ontwikkelingen. Maar helaas springt vooral een conclusie eruit en dat is de conclusie dat de provincie onvoldoende op koers ligt, om de doelstellingen van de energietransitie en CO₂-reductie te halen. Over deze conclusie is mijn fractie enorm bezorgd. Maar er is ook goed nieuws. Volgens de onderzoekers kan de provincie namelijk meer doen, om de energietransitie te bevorderen. Mijn vraag aan de gedeputeerde is dan ook, wat gaan we extra doen om alsnog onze doelstellingen voor 2030 en 2050 te halen? Een van de grootste zorgpunten van de Zuidelijke Rekenkamer betreft de gebrekkige informatievoorziening aan Provinciale Staten, die verspreid is over meerdere kanalen en die het ontbreekt aan eenduidigheid. Daarnaast is het niet duidelijk hoe de huidige maatregelen precies bijdragen aan energiebesparing, productie van hernieuwbare energie en CO₂-reductie. Ook is het aan de hand van de huidige rapportages lastig beoordelen of we überhaupt op koers liggen, om onze doelstellingen voor 2030 en 2050 te halen. Samen met PvdA, D66, SP, ChristenUnie-SGP en Volt dienen wij dan ook een motie in, om de voortgang van onze klimaatdoelstellingen inzichtelijker te maken voor Provinciale Staten. Hopelijk worden op deze

manier eventuele trendbreuken ook inzichtelijk gemaakt. Binnen de RESsen valt het op dat slechts een van de vier RESsen, namelijk West-Brabant, haar doelstellingen grotendeels lijkt te gaan halen. Dit is onder andere gebaseerd op de eis dat projectvergunningen voor opwekprojecten op 1 januari 2025 verleend moeten zijn, willen we de windturbines en zonnepanelen uiterlijk in 2030 operationeel hebben. Hierop reageerde de gedeputeerde dat deze eis alleen van toepassing is op hun projecten. Wij herkennen het beeld dat zonprojecten de afgelopen jaren snel realiseerbaar zijn gebleken. Dus dat is heel fijn. Echter merken wij ook op dat de verhouding tussen elektriciteit uit wind en zon nu al heel ver af ligt van dat wat een gunstige verhouding zou zijn. We wekken relatief veel minder elektriciteit op uit wind dan goed zou zijn voor efficiënt gebruik van het elektriciteitsnet en voor leveringszekerheid door het jaar heen. Wanneer kan de gedeputeerde duidelijkheid geven over of de vergunningen voor de overgebleven opwekprojecten tijdig, dus voor 1 januari, verleend kunnen zijn? En hierbij gaat het ons dus met name om de windprojecten. Tot slot, vandaag zoomen we in op één onderdeel van de reis richting klimaatneutraliteit, namelijk de energietransitie. Net zoals we binnen onze mobiliteitsvisie niet alleen inzetten op de bus, maar voor mix aan vervoermiddelen gaan, zo reikt klimaatneutraliteit verder dan de energietransitie alleen. Daarom wil ik de gedeputeerde hartelijk danken voor zijn toezegging om te onderzoeken hoe we CO₂ doelstellingen kunnen opnemen in alle begrotingsprogramma's. Op naar die klimaatneutrale toekomst. Wij kunnen niet wachten.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Hordijk heeft het woord.

De heer **Hordijk** (Partij van de Arbeid): Voorzitter, dank. Mooi om te horen dat er vandaag weer maidenspeeches gegeven zijn. Het valt ons als PvdA wel op dat de kernenergie lobby er dik inzit bij onze rechtse vrienden en dat die zelfs tot die maidenspeeches komen. Voor de PvdA-fractie is het niet de vraag of we de gestelde energiedoelstellingen voor 2030 en 2050 gaan halen. Als van de politiek wordt verwacht dat zij moet duiden, verwachtingen moet uitspreken en kaders moet stellen, dan is het dus aan ons om ook stelling te nemen. En dat hebben we in het bestuursakkoord gedaan. We hebben ons als doel gesteld, om in 2030 55 procent minder CO₂ uit te stoten dan in 1990 en in 2050 klimaatneutraal te zijn. Het ZRK-rapport stelt helaas dat we op dit moment niet op koers liggen, om die doelstellingen te halen. De vraag die wij ons vandaag moeten stellen, is dan ook, wat moeten we extra gaan doen, om alsnog op koers te komen? Welke stappen onderneemt GS hiertoe? En niet alleen dat, hoe gaan we dat in een verhouding zon- en windenergie doen, waarbij we nu vaststellen dat er nog veel te weinig windenergie opgewekt wordt en de energiemix hiermee in onbalans is, wat ook weer negatieve effect op netcongestie heeft. Hoe gaan we in Brabant deze klussen klaren? Wij verwachten van GS alertheid op het bereiken van deze doelstellingen, dat onze gedeputeerden zich actief opstelt in de verschillende regionale gremia, als hoeder van deze doelen. En ook andere partners aanspreekt, als zij een deel van de doelstellingen niet gaan halen. Tegelijkertijd vindt de PvdA het belangrijk om goed op de hoogte gehouden te worden van de voortgang, in de vorm van afdoende monitoring. Anderen aanspreken kan immers alleen, als je zelf ook je huiswerk op orde hebt. En wat leer ik van de ZRK? We weten nu onvoldoende of wij ons huiswerk op orde hebben en de doelstellingen gaan halen. We hebben blijkbaar de ZRK nodig om deze conclusie te trekken. Bij een actieve rol hoort dus, wat ons betreft, ook een actueel inzicht in de mate van het doelbereik. Om die reden dienen wij daarom graag de motie Houd de klimaatdoelstelling in zicht, mede in. Voor zover, dank u wel.

Motie M5-2024: Houd de klimaatdoelstellingen in zicht

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 02/02/2024, behandelend het Statenvoorstel 71/23A over Rapport Zuidelijke Rekenkamer Voortgang Energietransitie provincie Noord-Brabant;

overwegende dat

- Het college zich via het bestuursakkoord ten doel heeft gesteld in 2030 55% minder CO₂ uit te stoten

dan in 1990 en in 2050 klimaatneutraal te zijn;

- In de Energieagenda 2019-2030 staat dat we in 2030 50% van onze energie duurzaam op willen wekken;
- De Brabantse RES-regio's gezamenlijk de ambitie hebben om in 2030 6,6 TWh aan duurzame energie te genereren;

constaterende dat

- De ZRK heeft vastgesteld dat de provincie niet op koers ligt om de doelstellingen voor duurzame energie en CO2-besparing in 2030 en 2050 te behalen;
- Provinciale Staten het belangrijk vinden dat er duidelijke KPI's en indicatoren afgesproken worden m.b.t. duurzame opwek en CO2-besparing;
- De ZRK heeft geconstateerd dat de informatievoorziening aan Provinciale Staten over de voortgang van de energietransitie momenteel verspreid is over verschillende kanalen en het ontbreekt aan eenduidigheid, waarbij er extra aandacht nodig is voor het opstellen van betekenisvolle indicatoren;
- De ZRK opmerkt dat de provincie niet doorgerekend heeft wat het ingezette instrumentarium op het gebied van klimaat- en energiebeleid oplevert aan energiebesparing, productie van hernieuwbare energie en CO2-reductie. Daardoor is het voor veel activiteiten onduidelijk in hoeverre en op welke termijn deze bijdragen aan de doelen;
- GS heeft toegezegd samen met de Werkgroep Energie te willen onderzoeken hoe we CO2-doelstellingen kunnen opnemen in alle beleidsprogramma's;
- Dat de Klimaatwet met vijfjaarlijkse klimaatplannen stabiliteit en zekerheid biedt aan (markt)partijen, en dat deze de mogelijkheid geven om elke vijf jaar in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en innovatie.

verzoeken Gedeputeerde Staten

- Te onderzoeken of we als Brabant aan kunnen sluiten bij de landelijke cyclus van klimaatplannen uit de klimaatwet door het opstellen van vijfjaarlijkse klimaatplannen, en hierin een onderbouwd CO2-reductiepad op te nemen richting 2030 en 2050,
- Vanaf de begroting 2025 de klimaatdoelen per beleidsprogramma in de begroting en de P&C-cyclus inzichtelijk te maken, in lijn met bijvoorbeeld de begroting van de gemeente Eindhoven¹

en gaan over tot de orde van de dag.

¹ Begroting 2024 gemeente Eindhoven, CO2 doelstellingen per taakveld:
<https://eindhoven.begroting-2024.nl/p16563/samenvatting>

GroenLinks, Laura van Hazendonk
PvdA, Kevin Hordijk & Saskia van Hulten
D66, Dianne Schellekens
SP, Oscar van Raak
ChristenUnie-SGP, Anne Schipper
Volt, Inge Vossen

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter, ik ben ervan overtuigd dat de geschiedenis zich niet herhaalt, omdat ik geloof dat in elk mens natuurlijke mechanismen verstopt zitten, die maken dat we leren van onze fouten. En voorzitter, omdat bij sommige mensen deze mechanismen dieper verstopt zitten dan bij anderen, herhaalt onze geschiedenis zich misschien niet, maar rijmt onze geschiedenis vaak wel. Voor ons volgens ligt een rapportage over de energietransitie. Dé energietransitie, maar het is niet de eerste. In de jaren '60

van de vorige eeuw gingen we van een samenleving waar op kolen werd gestookt, naar een samenleving waar op gas werd gekookt. En waarom? Omdat het een logische stap was om te maken. We ontdekten een nieuwe vorm van energie opwekken, gaswinning, die goedkoper was, innovatie stimuleerde en ons ten opzichte van het buitenland een bedrag liet verdienen, waarmee wij een verzorgingsstaat opbouwden. Binnen een mum van tijd wist men van een onmogelijke opgave realiteit te maken en er werd ruim zesduizend kilometer aan gasleiding aangelegd, waar we vandaag de dag nog steeds de vruchten van plukken. Daarvoor was wel vereist, voorzitter, dat iedereen profiteerde van de snel veranderende wereld om zich heen. En dat ook aan hen, die ingepakt door een traditioneel wereldbeeld de stap moeilijker vonden om te maken, hulp geboden werd. En net als de energietransitie in die twintigste eeuw en daarvoor in de negentiende eeuw gaat de energietransitie van onze generatie gepaard met grote uitdagingen. Laat ik maar beginnen met het feit dat het oordeel van de rapportage van de Zuidelijke Rekenkamer best heftig is. Geen van de doelen, die we stellen voor deze energietransitie worden gehaald, aldus de Zuidelijke Rekenkamer. Dan is het, zeker als politicus, verleidelijk om deze conclusie te pakken en ermee weg te rennen. Totdat je beseft en totdat je moet betreuren dat de grootste ontwikkelingen die de provincie aanjaagt, om deze transitie vorm te geven, namelijk de ontwikkelingen op het gebied van warmte, niet of nauwelijks in de rapportage van de Zuidelijke Rekenkamer worden meegenomen. En tegelijkertijd zien we dan ook dat een hele andere toon wordt aangeslagen door het Planbureau voor de Leefomgeving. In hun rapportage van 2023 concluderen zij met veel woorden dat het emissiereductiedoel van 55 procent in 2030 in zicht is. Maar zo valt te lezen, om van deze enorme transitie een enorm succesverhaal te maken, zijn twee pijlers van belang. Geen verdere ruimte voor tegenslagen en beleidsstabiliteit. En nu hoor ik u denken, voorzitter, waar zijn we nou beland? Iemand van de Socialistische Partij die een betoog staat te houden over beleidsstabiliteit. Maar zoals wel vaker, valt voor al het onverklaarbare een redelijke verklaring te formuleren. Het klimaatbeleid van deze provincie en van deze gedeputeerde is namelijk al vrij revolutionair. Op dezelfde dag als de bespreking van dit rapport in een oordeelsvormende sessie, sprak uw Staten over de belangrijkste vooruitzichten op het gebied van de energietransitie, de warmtedialogen, het nationaliseren en uitbreiden van onze warmtenetten en het aanleggen van de Delta Rhine Corridor, die een grote slag gaan slaan in de strijd tegen netcongestie. Ontwikkelingen waar al onze politieke hartjes die dag sneller van gingen kloppen. En terecht, want ze kenmerken de fantastische stappen die gezet worden om ons land in 2050 klimaatneutraal te maken en in 2030 onze reductiedoelen te halen. Ze kenmerken, ik maak het even wat socialistischer, een overheid die een actieve rol pakt in het oplossen van een crisis, die we als land tegemoet gaan en niet langer innovatie en vooruitgang alleen aan de markt overlaat. Voorzitter, de geschiedenis herhaalt zich niet, maar hij rijmt wel. Zestig jaar geleden was de energietransitie een logische keuze. Het was goedkoper, we konden er geld mee verdienen en dat maakte ons land klaar voor de toekomst. Ik citeer uit het rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving: "Indien Nederland tijdig investeert in de klimaat- en energietransitie, richting geeft en vol inzet op innovatie kan het perspectief scheppen op betere betaalbaarheid van de energierekening ten opzichte van fossiel gebruik. Zo kan Nederland concurrentievermogen behouden ten opzichte van andere landen, die ook investeren in de transitie en nieuwe verdienmodellen ontsluiten voor onze duurzame ondernemers en boeren". En dus voorzitter, geheel in de lijn der verwachtingen rijmt onze geschiedenis. Aan ons de taak om het vers verder te schrijven. Ik dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, eerst een woord van dank aan de ZRK. De bevindingen en rapportages van de ZRK zijn altijd uitermate degelijk en dat is ook hier weer het geval. Dan felicitaties en ook complimenten aan de VVD-collega, die zojuist zijn maidenspeech hield. Maar voorzitter, wat is er nou eigenlijk met de VVD gebeurd? Hele verstandige woorden over de dwaasheid rondom windenergie en de noodzaak om in te zetten op kernenergie. Goed om te horen dat de wijze lessen van een van mijn voorgangers op dit dossier, de heer Harry van de Berg, toch geland zijn. Fijn om te horen. Voorzitter, in het voorstel wordt gevraagd om de aanbevelingen aan PS en GS over te nemen. De PVV kan met een

aantal van deze aanbevelingen best instemmen. Met een aantal aanbevelingen hebben we echter moeite en daarnaast vinden we dat de ZRK vollediger had mogen zijn. Aan de kaderstellende rol van PS wordt in dit rapport namelijk nauwelijks aandacht besteed. Voorzitter, het onderzoek van de ZRK maakt duidelijk dat de Brabantse doelstellingen van de energietransitie, wat je daar ook van vindt, onduidelijk en niet haalbaar zijn. De lat is daarbij ook nog eens een stuk hoger gelegd dan landelijk. De aanbevelingen van de ZRK zijn eenzijdig gericht op de aanname dat de doelen per se gehaald moeten worden. Dat is een vorm van tunnelvisie. Adviezen, zoals bijvoorbeeld het bijstellen van doelen of ambities, of een koerswijziging in het beleid, ofwel heroverweging van de energietransitie en de RESsen, ontbreken in het rapport. Dat zijn adviezen waarmee de rol van PS als kadersteller serieus zou worden genomen. De aanbevelingen van de ZRK zijn ook gedaan terwijl de doelmatigheid van het energiebeleid niet is onderzocht. Tegelijkertijd wordt er beleid intensiveren, meer regie nemen en strakker sturen in dit rapport aanbevolen, terwijl dus helemaal niet duidelijk is of die keuzes ook de meest doelmatige route vormen. Wat de PVV betreft zou dit rapport dan ook vooral aanleiding moeten zijn, om als Staten het debat te voeren over de doelen en ambities en deze mogelijk te heroverwegen. En behalve de doelen, daarbij ook kijken naar de middelen en de verhouding tussen die doelen en de middelen. En voorzitter, eigenlijk heeft het college bij monde van gedeputeerde Van der Horst de weg al vrijgemaakt voor een gedegen heroverweging. Want in de oordeelvormende themabijeenkomst, waar de gedeputeerde het debat nota bene mocht aftrappen met gratis extra zendtijd, stelde hij in zijn energietransitie verkooppraatje, een quote: "Als het college getwijfeld had aan de noodzaak en de haalbaarheid, dat dit dan niet in het bestuursakkoord was opgenomen". Einde quote. Welnu voorzitter, de ZRK laat nu juist zien dat er ernstig getwijfeld moet worden aan die haalbaarheid. Je zou dus denken dat deze gedeputeerde graag het debat aangaat over de doelen. Maar nee, als een strak geprogrammeerde robot komt hij niet verder dan ja maar, ja maar, het is geen kwestie van willen, we moeten. Dat komt dan bovenop het sowieso al naïeve wensdenken van GS, die hoopt op transitie reddende trendbreuken en dat onderbouwt met een "mogelijk misschien lukt het", een quote van het Planbureau voor de Leefomgeving. Voorzitter, wat wij moeten, is zorgen dat de burgers in Brabant geen last hebben van deze overheid. Wat wij moeten, is zorgen dat de burgers in Brabant geen onnodige hoge energierekening hebben en dat ze hun verwarming gewoon aan durven zetten. Wat wij moeten, is blijven nadenken of we de juiste dingen doen en of we de dingen juist doen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen, u wordt geïnterrupteerd door de heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Dank, voorzitter. Ik hoorde een heleboel, waaronder ook iets waar we dan dezelfde mening over delen, namelijk de zorgen over de energierekening van burgers in Brabant. Een van die grote ontwikkelingen op het gebied van die energierekeningen is hetgeen we nu merken in relatie tot de hele discussie rondom de Amercentrale en de grote warmtenetten. Deze gehele energietransitie is er ook voor bedoeld, om die betaalbare rekening dichterbij te brengen voor de burgers. U geeft zelf ook al in uw betoog aan, dat ZRK-rapport, dat klopt helemaal niet. Of er ontbreken grote punten. Is mevrouw Van der Kammen het niet met mij eens dat juist op het gebied van warmte, er hier hele grote slagen gemaakt kunnen worden, om de energierekening van Brabantse burgers omlaag te brengen?

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, u vindt de PVV altijd aan uw zijde als het gaat om de portemonnee van de Brabander, maar als je naar dat hele energiebeleid kijkt van de provincie, dat wordt allemaal opgehangen aan veronderstelde klimaatproblemen en een veronderstelde crisis. Terwijl ik denk dat we daar heel erg van visie en van mening verschillen, over überhaupt de veronderstelde problemen. Wij denken dat de mens heel wat minder invloed heeft. En wij denken ook niet dat die energietransitie zo hard nodig zou zijn. Ik bedoel het van het gas afhalen van huishoudens, het is je reinste dwaasheid. Laten we vooral daarmee stoppen. En laten we inderdaad inzetten op fatsoenlijke bronnen van energie. En stoppen met die windenergie, stoppen met belastinggeld steken in zonnepanelen op vruchtbare akkers et cetera.

De **voorzitter**: De heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter, het energiebeleid van deze provincie, dat wordt natuurlijk grotendeels ingevuld door die warmtetransitie, die we ondergaan. Dus u kunt hier enerzijds niet betogen dat we tegen het beleid van de provincie zijn, als u wel zegt, we vinden die energierekening belangrijk. Kunt u daar eens een reactie opgeven?

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Het is de overheid met al haar beleid, die ervoor zorgt dat een club als RWE, onze eigen energievoorziening zegt, wij leggen gewoon lekker het bijltje erbij neer en wij trekken ons terug. Het is te zot voor woorden. Als Brabant hebben we de boel verkocht en vervolgens zeggen we, wij gaan lekker weg, want het is niet meer rendabel en winstgevend. Het is natuurlijk te zot voor woorden.

De **voorzitter**: De heer Van Raak tot slot.

De heer **Van Raak** (SP): Dat laatste ben ik met mevrouw Van der Kammen eens, maar het is natuurlijk niet de provinciale overheid die de stekker daar heeft uitgetrokken. Het is een marktpartij, die daar de stekker heeft uitgetrokken. Hadden we maar provinciaal beleid, ik denk dat veel mensen het hierover eens zijn, waarmee we de macht hadden over die energiecentrales, dan hadden we de zeggenschap over die basisvoorziening.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, dan zal de collega het met mij eens zijn, dat de verkoop van de energiemaatschappij een rare zet is geweest.

De **voorzitter**: De heer Hordijk.

De heer **Hordijk** (PvdA): Voorzitter, dank. Ik heb een vraag aan mevrouw Van der Kammen. Wat ik niet helemaal begrijp, ik hoor u net ook zeggen, u bent er niet voor, dat er subsidie of overheidsgeld gaat naar zonnepanelen, om die op vruchtbare landbouwgrond te leggen, maar tegelijkertijd hoor ik nooit een issue om kerncentrales op diezelfde vruchtbare grond te gaan zetten met overheidssubsidie erbij. Kunt u mij uitleggen waarom het ene niet goed is en het andere wel goed is? Want dat begrijp ik nog niet helemaal.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik weet niet of de collega wel eens door Brabant is gereden en hij ziet hoeveel grond er inmiddels in beslag wordt genomen door allemaal van die onzinnige zonneweides. Als je kijkt naar het ruimtegebruik in verhouding tot een kerncentrale, bij wijze van spreken, dat is nogal wat.

De heer **Hordijk** (PvdA): Dan heb ik daar nog een vraag over. Die kerncentrales nemen misschien in beginsel wat minder ruimte in, maar die produceren wel weer troep die ergens opgeslagen moet worden. En dat zal waarschijnlijk ook wel weer op een gesubsidieerde locatie moeten. Maar is dat dan geen probleem? Gaat het alleen om wat u ziet, wat belangrijk is?

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, het afval van een kerncentrale per jaar past bij wijze van spreken in een kofferbak van een auto. Het afval van windturbines en zonnepanelen op jaarbasis is een afvalberg, daar kun je je nog niet eens bij voorstellen hoe groot die is en wat voor een probleem we daarmee tegemoet gaan. Ik denk dat we heel wat beter af zouden zijn met kernenergie.

De **voorzitter**: Meneer Hordijk tot slot. Nee? Mevrouw Van der Kammen gaat verder.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, wat daarbij past, bij het blijven nadenken of we de juiste dingen doen en of we de dingen juist doen, is een volksvertegenwoordiging die actief een kaderstellende rol pakt. Terwijl in alle andere provincies de RESsen in PS besproken zijn, werden we in Brabant afgescheept met Statenmededelingen. Voorzitter, het moet afgelopen zijn met die systematiek, waarin we ons als volksvertegenwoordigers door GS laten vertellen waar we iets van mogen vinden. Dat is namelijk gewoon aan ons. Laten we als PS dan ook eens serieus stilstaan bij het feit dat in de afgelopen jaren hier en daar onze zeggenschap erbij is ingeschoten. Niet alleen in dit dossier, maar veel breder. En voorzitter, hoe zit het met de dossiers van klimaattafels en RESsen? Wanneer worden de ongecensureerde documenten openbaar gemaakt? Wanneer mag de burger weten wie er allemaal aan tafel zat en met welk belang? Voorzitter, concluderend, een heroverweging van de doelen en middelen rondom de energiedossiers is wat de PVV betreft hard nodig, zodat we keuzes maken die echt het verschil kunnen maken voor de continuïteit van onze energievoorziening, de portemonnee van de burgers en het behoud van ons mooie Brabantse landschap. Wij dienen een amendement in, waarmee het voorstel meer recht doet aan de kaderstellende rol van PS. Tot zover voorzitter.

Amendement A1-2024: Gewijzigde aanbevelingen ZRK rapport Voortgang Energietransitie

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 2 februari 2024, ter bespreking van Statenvoorstel 71/23 "Rapport Zuidelijke Rekenkamer Voortgang Energietransitie provincie Noord-Brabant"

Besluiten ontwerpbesluit 71/23 B als volgt te wijzigen:

1. Beslispunt I komt als volgt te luiden:

"I De aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer aan PS in de volgende gewijzigde vorm over te nemen:

- Wees, ondersteund door de griffie, blijvend scherp op het controleren van de opvolging van de overgenomen aanbevelingen van ieder rekenkameronderzoek, zowel de aanbevelingen gericht op GS als op PS;
- Bepaal naar aanleiding van de bevinding dat de Brabantse doelen niet haalbaar zijn en ambitieuzer dan landelijk of een heroverweging van de doelstellingen van de Brabantse energieplannen op zijn plaats is;
- Benoem duidelijk welke doelstellingen PS van belang vinden om te monitoren en te controleren;
- Voer een discussie met GS in hoeverre de provincie zelfvoorzienend wil zijn. Betrek daarbij ook de gewenste mix van energiebronnen en houd rekening met ruimtelijke consequenties en netcongestie;
- Vraag GS om binnen één jaar te komen met beleid voor energieplanologie en stel dit, na bespreking in PS, vast in een kader.
- Vraag GS om de tussenevaluatie van de Uitvoeringsagenda met PS te delen."

2. Beslispunt II komt als volgt te luiden:

"II. Gedeputeerde Staten te verzoeken de volgende aanbevelingen aan hun adres over te nemen en PS vóór 1 april 2024 te informeren over de planning en voortgang hiervan:

- Maak duidelijk in hoeverre kwantitatieve uitwerking van het beleid gezien moet worden als doelstellingen en geef aan op basis van welke streefcijfers het college adaptief programmeert. Communiceer dit naar PS bij het eerste moment dat PS worden geïnformeerd over de voortgang van de energietransitie.

- Monitor in het Programmeringsdocument Energie de voortgang van de Energietransitie op basis van (landelijke) indicatoren per transitiepad en evalueer de voortgang in relatie tot provinciale streefcijfers. Maak (voor zover mogelijk) een koppeling met resultaten uit de Uitvoeringsagenda.
- Rapporteer PS afzonderlijk over de behaalde (proces)resultaten van de Uitvoeringsagenda, eventueel als onderdeel (bijlage) van het Programmeringsdocument Energie.
- Breng in de begroting de streefcijfers voor 'Totale emissie broeikasgassen' en 'Emissie gerelateerd aan energie' in overeenstemming met de kwantitatieve gegevens uit het beleid, óf geef PS een schriftelijke onderbouwing van de huidige streefcijfers.
- Zorg voor betekenisvolle KPI-informatie, waarbij indicatoren zijn gekoppeld aan doelen zodat voortgang is 'af te lezen'.
- Maak bij het in beeld brengen van de voortgang gebruik van de constatering en aanbevelingen van de 'Werkgroep indicatoren' van de Commissie sturen en verantwoorden."

PVV, Patricia van der Kammen

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Schellekens.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Dat ook in Brabant de CO₂ uitstoot te hoog is en dat we flinke stappen moeten maken naar een duurzaam energiegebruik om deze uitstoot te verlagen, daar kunnen we het snel over eens zijn. Over hoe en met welke urgentie dit op te lossen, daar lopen de meningen wellicht over uiteen. Dat horen we ook al. Maar de Brabantse afspraken zijn hard. Met elkaar hebben we ambitieuze doelen vastgesteld. En van landelijk tot lokaal wordt hard aan de weg getimmerd om te voldoen aan de klimaatafspraken van Parijs, minder dan twee graden opwarming. Het onderzoek van de Zuidelijke Rekenkamer maakt duidelijk dat we grote stappen moeten zetten als provincie. En dat er meerdere tandjes bij moeten, om de provinciale doelstellingen te halen. We zitten midden in de energietransitie. Het is geen uitgestippeld pad, het vraagt om het loslaten van wat we kennen en het vraagt om nieuwe technieken omarmen. De energietransitie komt de huizen van Brabanders binnen en vraagt dat we op een andere manier gaan leven, wonen en werken. En daardoor is het lastig om met de kennis van nu en terugkijkend concrete cijfers te koppelen aan de trendbreuken die nodig zijn voor de versnelling van de transitie. Zoals ook de Oekraïne oorlog, die niemand wil, wel een trendbreuk bleek te zijn, om los te komen van Russisch gas. Vertraging in de uitvoering van plannen tegen klimaatopwarming kunnen we ons niet meer permitteren. En we onderschrijven daarom de aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer. D66 vindt het belangrijk dat Provinciale Staten geïnformeerd wordt over het halen van de afgesproken doelstellingen. En vandaar dat we mede-indiener zijn van de motie 'Houd de klimaatdoelstellingen in zicht'. D66 vindt het belangrijk dat Provinciale Staten de uitvoering goed kunnen volgen. En dat we dat ook kunnen volgen in onze financiële stukken en in de P&C-cyclus en dat ook op te nemen per beleidsprogramma. En ook al is de beleidstransitie niet geheel planbaar, klimaatplannen onderbouwen met het CO₂ reductiepad vindt D66 een zinvol sturingsinstrument. Graag hoor ik dan ook hoe het college tegen het verzoek uit de motie aankijkt. Voorzitter, om de energietransitie vorm te geven, is ook ruimte nodig. Ruimte voor de opwekking van energie door onder andere zonne- en windenergie. Maar ook ruimte om opgewekte energie via de bijbehorende infrastructuur te verspreiden naar onze inwoners en bedrijven. En het is dan ook van groot belang dat deze aspecten voor de lange termijn geborgd worden in de ruimtelijke ordening van onze provincie. Het college geeft aan dat deze zogenoemde energieplanologie is opgenomen in de contourennotitie van het ruimtelijk voorstel. Wij willen eigenlijk graag weten of het college denkt dat dit al voldoende ruimtelijk te borgen is. En wij willen ook graag van het college horen hoe wij als Provinciale Staten ook inzicht krijgen in de inpassing van energieplanologie en wanneer wij als Staten daar ook onze visie op kunnen geven. De aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer over de voortgang van de energietransitie dragen bij aan meer inzicht voor Provinciale Staten in het halen van klimaatdoelen. Deze informatie komt daarmee ook beschikbaar voor de Brabantse samenleving en kan een extra impuls zijn, om stappen te nemen voor een leefbare toekomst voor Brabant en de wereld. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Schellekens. Dan geef ik het woord aan mevrouw Leeger.

Mevrouw **Leeger** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Een kritisch rapport van de Zuidelijke Rekenkamer vol aanbevelingen om te zorgen dat Brabant op koers komt met de energietransitie. Je zou denken dat de gedeputeerde enthousiast aan de slag gaat, want we liggen onvoldoende op koers, maar ons bekruipt het gevoel dat de gedeputeerde er niet zoveel zin in heeft. De ZRK overvraagt GS, zo zei hij. Het thema energie zou nieuw zijn en gras zou niet sneller groeien als je eraan trekt. En dat is waar, gras groeit niet als je eraan trekt, maar zoals iedereen met een gazonnetje weet, is dat als je het water geeft en wat voeding, kortom aandacht geeft, die grasmat floreert. Dat geldt ook voor de energietransitie. Eenvoudig is het niet. En de werkelijkheid is weerbarstig, maar we missen eigenlijk een hands on mentaliteit. Als wij het beeld hebben van de gedeputeerde die zijn uiterste best doet om de doelen te behalen en we zien dat het niet helemaal lukt, dan zijn wij echt niet onredelijk. In de themabijeenkomst bleek dat GS de zorg van de ZRK, betreffende haalbaarheid van de provinciale doelstellingen niet deelt. GS acht deze haalbaar op basis van externe trendbreuken. Maar wat zijn dat eigenlijk? Wij vinden dat een zeer wankel basis en vraag om een concreet stappenplan om de doelen te behalen. In het Statenvoorstel staat dat GS de aanbevelingen van de ZRK overneemt. Betekent dat, dat dit voor alle aanbevelingen geldt? In de reactie van het college op pagina 29 van het rapport lezen we dat GS een deel van de aanbevelingen overbodig acht. Kunt u dit toelichten? De CDA-fractie verwacht dat GS gemotiveerd aan de slag gaat met alle aanbevelingen van ZRK. Kunt u ons aangeven wanneer deze zijn uitgevoerd? En daarnaast de regierol, kunt u uitleggen hoe u die gaat invullen?

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd. De heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Dank. Mevrouw Leeger, ik vond het een mooie metafoor die u gebruikte over het gazonnetje en het gras, dat vooropgesteld. U vroeg zich af, wat zijn trendbreuken. Warmte en alle ontwikkelingen rondom warmte zijn dat volgens u geen trendbreuken?

Mevrouw **Leeger** (CDA): Dat zou een voorbeeld kunnen zijn, maar als je je hele beleid erop baseert, dan willen wij gewoon het idee hebben dat we met zijn allen weten, dat we het over hetzelfde hebben, ten eerste. En ook welke kaders je moet hanteren om dat voor elkaar te krijgen. Het is natuurlijk een heel mooi containerbegrip, trendbreuken. Maar ik durf te wedden dat hier ter linkerzijde van mij er iets heel anders onder wordt verstaan, dan ter rechterzijde. Voor mij is het belangrijk, voor onze fractie is het belangrijk dat we daarin één taal gaan spreken. En daarom vraag ik dus ook van GS, wat verstaat u eronder en hoe kunnen we met zijn allen zorgen dat we die doelen gaan bereiken?

De heer **Van Raak** (SP): Ik hoor mevrouw Leeger zeggen, je kan je hele beleid erop baseren. Maar ja, dat is toch ook juist een beetje de afspraak die we gemaakt hebben? Dat is toch ook juist waarom we die RESsen hebben, waarom we zoveel taken hebben overgedragen aan de gemeenten. Of zie ik dat verkeerd?

Mevrouw **Leeger** (CDA): Natuurlijk, we hebben beleid, maar het gaat mij erom, vanuit onze controlerende rol, waar hebben we het over, wat verstaat GS eronder. Je gooit zo'n tekstje, externe trendbreuken, de zaai in en het blijft een beetje in de lucht hangen. En ik zoek naar handvaten om dit concreet te krijgen. En te zorgen dat we echt een goed gedragen koers met elkaar vaststellen.

De heer **Van Raak** (SP): En de themavergadering van twee weken geleden dan, voorzitter? Constateer ik dan dat mevrouw Leeger in de themavergadering over de warmtedialogen en over de Delta Rhine Corridor onvoldoende handvaten heeft gevonden in al die mooie dingen die daar werden gezegd over

een warmtenet, dat bijna heel de provincie kan betrekken en honderdduizenden gezinnen van warmte kan voorzien. Dat zijn volgens u onvoldoende trendbreuken?

Mevrouw **Leeger** (CDA): Ik zoek naar een bredere, stevige onderbouwing en dat is ook waarom ik graag van GS wil horen, hoe zij erin staan.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

Mevrouw **Leeger** (CDA): Dat is nog heel kort, voorzitter. We verwachten van de gedeputeerde dat hij zich inzet voor een goed rapportcijfer voor het provinciale beleid. En we horen graag welke stappen u wanneer zet, om dit te bereiken. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Rutjens heeft het woord.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, mevrouw de voorzitter, dames, mijnheren, Brabanders, nog meer windturbines, overal zonnepanelen en bomen stoken in de Amercentrale. Dat is duur en heeft een minimaal effect. In ieder geval is het niet meetbaar. En het kost ontzettend veel ruimte in Brabant, die we niet hebben. Nu komt daar het Zuidelijke Rekenkamerrapport, dat ook nog eens zegt dat het niet realistisch is. Het is een vernietigend schoolrapport met een dikke onvoldoende voor het college van gedeputeerden. En waarom? De ZRK zegt duidelijk dat op deze manier de doelstellingen niet gerealiseerd zullen worden. Drie van de vier RESsen liggen niet op koers. Met name ook omdat er extra strenge eisen vanuit de provincie worden gesteld. De doelstelling om tenminste 50 procent duurzame energie in 2030 te hebben, is bijna het dubbele van landelijk. Energieneutraal in de provincie is een nieuwe extra strenge norm. De CO₂-doelstelling is aangescherpt, met vijf procent verhoogd en klimaatneutraal is wel degelijk strenger dan energieneutraal. De vier RESsen zijn nooit door Provinciale Staten vastgesteld. Dan is het ook logisch dat de Zuidelijke Rekenkamer concludeert dat de voortgang door ons, door het Brabants parlement, niet of in ieder geval heel moeilijk te volgen is. Een onvoldoende dus op het schoolrapport. Maar wat doet Gedeputeerde Staten, bij monde van gedeputeerde Van der Horst? Hij stopt zijn vingers in zijn oren als een klein schoolkind en zegt lalalalala. En hij doet net alsof het er allemaal niet is. Welles, zegt de gedeputeerde, wij gaan de doelstellingen wel halen, want we hebben gebeld met de voorzitters van de RES en die zeggen dat ook. Maar waarom dan? Op grond van wat? Er komen trendbreuken en die zijn aan de orde van de dag. Wat dan, wat voor trendbreuken? Komt er een trendbreuk-fee, die in een keer gaat introduceren wat er nu gaat gebeuren? Er is een plan dat niet onderbouwd is met wat voor technologische innovatie dan ook, waarin wordt gezegd dat we het wel gaan halen. Welles.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Daar hebben we het weer, het voorbeeld van de gedeputeerde die met zijn vingers in zijn oren staat. Voorzitter, de partij van meneer Rutjens schittert in het ontkennen van de menselijke beïnvloeding op klimaatverandering. Mevrouw de voorzitter, de partij van de heer Rutjens schittert in het opzijschuiven enkelvoudig van vijftig jaar aan klimaatwetenschap. De partij van de heer Rutjens, mevrouw de voorzitter, schittert volgens mij in de onkunde om hier een redelijk betoog te houden.

De **voorzitter**: En uw punt is?

De heer **Van Raak** (SP): Mijn vraag is, als iemand de handen in de oren heeft, is dat dan niet juist de partij van de heer Rutjens?

De heer **Rutjens** (JA21): Zoals ik al bij de themavergadering zei, dat is natuurlijk een beeldspraak. Wij hebben de gedeputeerde niet letterlijk gezien met zijn vingers in zijn oren. Hij heeft niet letterlijk tralalalala

geroepen, maar dat is beeldspraak. Je leest een rapport en je doet net alsof de conclusies er niet zijn. Je doet net alsof je de punten niet wil aannemen, omdat het allemaal niet zou kloppen. Ik kom daar later in mijn betoog op terug. En overigens CO₂ is wel degelijk iets wat toeneemt. Het klimaat verandert wel degelijk. En de mens zal daar ook best wel een effect op hebben. Het punt is, dat wij een minimaal effect hebben door overal bomen te verbranden, windturbines neer te zetten en zonnepanelen neer te leggen. Wij als mensen hebben een minimaal, in ieder geval niet te meten, effect op de wereldtemperatuur.

De **voorzitter**: De heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter, een van de drie diep rechtse partijen in deze Staten geeft toe te geloven in klimaatverandering. Nog twee te gaan. We dreigen ook in herhaling te vallen, wat betreft de beeldspraak. De heer Rutjens geeft terecht aan, volgens mij, het lijkt alsof de gedeputeerde met de handen in de oren zit. Dat is helemaal niet zo natuurlijk. Hij neemt alle conclusies, het gros van de conclusies in ieder geval over. En daarnaast ligt er een rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving dat hele tegendraadse conclusies stelt. Dus volgens mij zijn we er dan uit, voorzitter. Dank u wel.

De **voorzitter**: Meneer Rutjens, gaat u verder.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Nee, want zoals ik al aankondigde, welles, zegt de gedeputeerde, we gaan de doelstellingen wel halen. En hij gelooft dus in de trendbreuk-fee. Het tweede punt wat de gedeputeerde zegt, is nietes, wij zijn in de provincie niet strenger dan landelijk. Terwijl in het Zuidelijke Rekenkamerrapport, dat ik zojuist samenvatte, er vier punten staan waarop de provincie Noord-Brabant wel degelijk strenger is dan landelijk. En sommige partijen zijn daar nog trots op ook. En ook inhoudelijk zien we een probleem. We krijgen geen antwoorden op inhoudelijke vragen gedurende een vrij lange themavergadering. We krijgen geen antwoord, omdat er misschien geen antwoord is, omdat hij geen antwoord wil geven, of in ieder geval lijkt de gedeputeerde het antwoord niet te snappen. Twee concrete voorbeelden. We gaan blijkbaar, dat bleek uit de themavergadering, trendbreuken monitoren. Daar is een systeem voor. Geen idee wat dat is. Wij vragen ons af of er misschien een knipselkrant is aangelegd, waarin dat soort trendbreuken dan worden voorgesteld. Het andere praktische punt is dat er in alle rapporten blijkbaar wordt gerekend met de capaciteitsfactor van 40 procent in Oost-Brabant. Wablief? Ik kan me indenken dat 55 Statenleden en de meeste mensen in Brabant niet weten wat de capaciteitsfactor is. Maar als gedeputeerde energie zul je toch echt wel moeten weten dat er in Oost-Brabant veel minder wind is dan in West-Brabant en dat een capaciteitsfactor van 40 procent totaal irrealistisch is. Verder kijken we naar de aanbevelingen. Een aanbeveling van de Rekenkamer is dat er meer regie zal moeten komen. Dat wil Gedeputeerde Staten niet. Een aantal partijen in ons Brabants parlement wil dat wel. Maar wat is dat dan, regie? Desgevraagd vertelde gedeputeerde dat regie in ieder geval niet moet leiden tot dwang. Dat stelde ons enorm gerust. Maar toen kwamen de vragen van coalitiepartijen, waaronder GroenLinks. Maar wacht eens even, uiteindelijk zul je toch misschien dwang moeten gaan toepassen. Toen zei de gedeputeerde, ja maar wij zijn wel bevoegd gezag. Wat is het nu? Gaan we wel of niet dwingen? En wanneer gaat dat gebeuren? Maar er is nog meer positiefs te melden over dit college van Gedeputeerde Staten. Want op deze manier, als ze zo doorgaan, gaan we de dramatische doelen in ieder geval niet halen. En dat is natuurlijk heel positief nieuws. Maar we willen zeker zijn dat we in ieder geval niet verder op deze dramatische koers liggen. Daarom willen we graag het amendement indienen, Ga eens lekker wieberen met jullie windturbines. Om in ieder geval twee van de aanbeveling die erin staan, eruit te halen. En verder steunen we natuurlijk het voorstel van de VVD om meer kernenergie te hebben. Dank u wel.

Amendement A2-2024: Wieberen met die windturbines

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 2 februari 2024, behandelend het Statenvoorstel 71/23 Rapport Zuidelijke Rekenkamer Voortgang Energietransitie provincie Noord-Brabant

besluiten dat de volgende tekst onder I van het ontwerpbesluit 71/23 vervalt:

- *Vraag het college van GS, in het 1e kwartaal van 2024, hoe zij de regierol richting de partners in de RES die niet op koers zijn steviger wil invullen;*
- *Geef GS opdracht een onderzoek te laten uitvoeren waarbij potentiegebieden voor windenergie en zonneparken worden geconcretiseerd. Doe dat in het 1e kwartaal van 2024;*

Willem Rutjens

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Koevoets.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Wat Lokaal Brabant betreft zijn de aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer een schoot in de roos en moeten we die zeker ter harte nemen. En de gedeputeerde heeft ook aangegeven dat te willen doen. En ik kijk ook vol optimisme, u kent Lokaal Brabant wat dat betreft, naar de toekomst. Ik verwacht dat we met het bestuursakkoord daar verdere stappen zullen maken. Wat we wel moeten doen, volgens Lokaal Brabant, is de tijd nemen en zorgen voor draagvlak. De technologie gaat ons helpen en er is ook vanuit de VVD een aantal mogelijkheden geschetst. Lokaal Brabant zou Lokaal Brabant niet zijn, als we ook niet zouden benadrukken dat dit ook mede van onderop moet komen. Met andere woorden, gedeputeerde, college, ga in gesprek met de gemeentes. Ik weet dat u dat doet in de RESsen, maar ik hoor zo links en rechts, als we onze achterban polsen, dat gemeentes zelf met goede ideeën komen. Zorg dat u daarbij bent, zorg dat u oog en oor heeft voor dit soort zaken, ga op zoek naar opportuniteiten op dit gebied en ga op zoek naar het laaghangend fruit wat dit betreft, want daarmee kun je al van tevoren wat resultaten behalen. Dat is wat ons betreft het plan van aanpak. Dank u, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. Vorige maand is de hoofdprijs van een nieuwjaarstrekking van de Staatsloterij hier in Brabant gevallen. Het was een gigantisch bedrag van dertig miljoen euro en volgens mij begint iedereen die zo'n bericht leest in het Brabants Dagblad zich voor te stellen hoe het zou zijn om ook zo'n immens bedrag te winnen. Ik in ieder geval wel. Ik droomde van een toekomst zonder studieschuld en in een tweekamerappartement met een balkon, geen kast van een villa, een koophuis is überhaupt al een droom voor mijn generatie, maar dat verder terzijde. En dan sta ik dus voor een keuze, voorzitter. Ik kan stoppen met werken, een Staatslot kopen en de schulden op laten lopen, terwijl ik op een terrasje wacht op de hoofdprijs. De geschiedenis wijst immers uit dat het mogelijk is om opeens rijk te worden. Of ga ik toch maar door met werken? Dat kost meer moeite, maar dan neem ik wel het zekere voor het onzekere en behoud ik de regie over mijn eigen financiële situatie. Als u me een advies zou moeten geven, wat zou dat dan zijn? Ik ben bang dat dit college me zou vertellen, dat ik er best vanuit kan gaan, dat ik er wel kom met een Staatslot. Het is althans de logica die zij gebruiken met betrekking tot de RESsen. Ze kopen misschien geen lot om de energietransitie te bekostigen, maar ze gaan er wel van uit dat er een ontwikkeling komt, die helemaal niet zeker is. Trendbreuken worden ze genoemd, wachten op innovaties die nog niet uitgevonden zijn en ontwikkelingen waarvan we hopen dat ze positief uitpakken. Het verleden heeft laten zien dat deze mogelijk zijn, dus kunnen we er wel van uitgaan, dat die weer gaan plaatsvinden. Maar voorzitter, dat is nogal een gok. Wij hebben het hier over onze energievoorziening, waar we allemaal van afhankelijk zijn. En wij hebben het over het voorkomen van de uitstoot van broeikasgassen, het beschermen van de leefomgeving waar we allemaal van afhankelijk zijn. Willen we dat benaderen als een kansspel? Het rapport van de Zuidelijke Rekenkamer laat zien dat als we doorgaan, zoals we de afgelopen jaren bezig zijn geweest, we de RES-doelen niet gaan behalen. En dat is zeer zorgwekkend. Deze doelen zijn wat mijn partij betreft al te karig. Om de opwarming van de aarde

te beperken tot anderhalve graad moeten we al veel sneller klimaatneutraal zijn. Er moet dus snel iets veranderen en we kunnen niet wachten totdat dat vanzelf gaat. Dit is het moment om de regierol te nemen, waar de provincie als middenbestuur zo geschikt voor is. Dat is wat de Zuidelijke Rekenkamer ook adviseert. En mijn fractie sluit zich hierbij aan. Het is jammer dat het college dit advies liever niet overneemt. Wij zullen dus voor het Statenvoorstel stemmen, zoals dat voorligt. We roepen het college met klem op om de adviezen die zijn opgesteld door de Rekenkamer over te nemen en ernaar te handelen. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. De energietransitie ziet Volt Brabant als een gigantische oceaan, die we met zijn allen moeten oversteken. De golven van de energiecrisis klotsen steeds hoger, terwijl de gedeputeerde van onze provincie ronddobbert op die gigantische oceaan in een roeibootje. Een gevoel van urgentie lijkt te ontbreken. Je kan wel aangeven dat je de urgentie ziet, maar dit moet dan ook duidelijk worden vanuit daden. Dan is er meer nodig dan de uitspraak dat alles dadelijk op zijn plek zal vallen door trendbreuken, wat dat dan ook moge inhouden. Graag zien we dus dat PS beter geïnformeerd wordt over dit proces en dienen daarom mede met GroenLinks de motie in. Dan het rapport van de Zuidelijke Rekenkamer. Het toont aan dat we de doelstellingen niet gaan halen. Volt Brabant vindt daar twee zaken erg opvallend. Eén, het ontbreekt aan regie vanuit de provincie en de doelstelling om duurzame energie vooral in eigen provincie te produceren, maakt de opgave extra moeilijk. Met verbazing las ik de reactie van de gedeputeerde op de regierol van de provincie. Ondanks dat er gemeenten zijn die spartelen om boven water te blijven, weigert de gedeputeerde om een duidelijke regierol te pakken in de RES. Hij verschuilt zich achter de autonomie van gemeenten, terwijl diezelfde gemeenten spartelen en dreigen te verdrinken. Ik vind dit heel bijzonder, dat je je verschuilt achter afspraken. En als dan blijkt dat die afspraken eigenlijk belemmerend lijken te werken, dus dat er geen voortgang plaatsvindt, dat je dan niet heel even een pas op de plaats maakt en zegt, dit werkt niet, laten we dit anders aanpakken. Zijn die afspraken dan in beton gegoten? Want dan begrijp ik dat gemeenten kopje onder gaan. Kortom, mijn vraag aan de gedeputeerde is, waarom aarzelt de gedeputeerde om de regierol krachtiger op te pakken? Vooral nu het duidelijk wordt dat sommige gemeenten het niet op tijd zullen redden, om de energietransitie in goede banen te leiden. Is het niet hoog tijd om die verantwoordelijkheid te nemen en de koers uit te zetten? Ik gaf al aan dat het vooral willen produceren binnen onze eigen provinciegrenzen de opgave van de energietransitie extra moeilijk maakt. Het ontbreekt aan ruimte en het vraagt enorm veel van ons energiesysteem. Daarnaast vind ik dit getuigen van tunnelvisie. De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat juist oplossingen te vinden zijn in het samenwerken met elkaar, met andere provincies, maar ook met andere landen. Samenwerking met andere provincies en grensgebieden is, wat Volt Brabant betreft, cruciaal. Maar die samenwerking ontbreekt. En dit zal er juist uiteindelijk toe leiden dat we alleen komen te staan, afhankelijk van anderen. En om in die sfeer van die gigantische oceaan te blijven, zie ik ons eigenlijk als een schipbreukeling op een onbewoond eiland. Boten passeren, willen ons meenemen, maar wij zeggen nee, vaar maar door, wij kunnen het wel alleen. Dat lijkt me niet wenselijk. Dan kom ik bij de vraag aan de gedeputeerde, waarom zo krampachtig vasthouden aan die doelstelling? Is dit streven naar lokale productie niet eerder een belemmering, dan een stimulans voor een vlotte overgang? En wat betreft die afhankelijkheid, maakt de gedeputeerde dan geen onderscheid tussen gewenste en ongewenste afhankelijkheid? Wordt samenwerking met de andere provincies en grensgebieden dan als ongewenste afhankelijkheid beschouwd? Dan wil ik nog aandacht vragen voor een mogelijke potentiële bron van energie, die juist die energietransitie kan versnellen. Het zal niet raar zijn dat dit uit mijn mond komt, als Volt Brabant zijnde, dat is namelijk kernenergie.

De **voorzitter**: Wilt u tot een afronding komen?

Mevrouw **Vossen** (Volt): Ja, ik ga afronden. Het is begrijpelijk dat kernenergie controversieel is, maar het verdient aandacht. Conclusie, het roeibootje is geen optie. Het is dapper en het toont karakter om met dit bootje die gigantische oceanen over te willen, maar we hebben een krachtige oceaanstomer nodig met gezamenlijke, diverse bemanning die koers zet naar een duurzame toekomst. Dank u.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Minkels. U begrijpt natuurlijk dat ik na de eerste termijn ga pauzeren voor de lunch.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Het is geen verrassing dat drie van de vier RESsen achterlopen. Er is weinig ruimte en plaats voor zonne-energie en windturbines. Door netcongesties kan er nauwelijks worden aangesloten. Ik heb al herhaaldelijk aangegeven in deze Staten dat de gehele energietransitie niet haalbaar en zeker niet betaalbaar is. De Green Energy Stocks zijn gigantisch gedaald. Autoproducenten stoppen met het doorontwikkelen van elektrische auto's. Ford trekt ruim elf miljard terug uit investeringen in elektrisch rijden. En als dat nog niet genoeg is, drogen zelfs de subsidieaanvragen voor elektrische auto's, SEPP, ook op. In januari 2022 was 40 procent van de subsidies opgenomen, in 2023 was dat nog maar achttien procent. En nu is dat nog maar vijf procent. Het zou eigenlijk andersom moeten zijn, van vijf procent, naar achttien procent, naar 40 procent aanvragen moeten gaan, om überhaupt te kunnen denken dat deze energietransitie enige kans van slagen heeft. Volgens de Rekenkamer moeten wij ons ook bezighouden met de opslag van energie. Na een kort onderzoek kwamen wij erachter dat de vraag naar lithium, dat wordt gebruikt om batterijen te maken, het afgelopen jaar compleet is ingestort.

De **voorzitter**: De laatste interruptie van de heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Dank, voorzitter. Het Forum voor Democratie heeft in de oordeelsvormende themabijeenkomst natuurlijk helemaal niks gezegd. Ik wil niet lullig doen, maar als ik dit verhaal hoor, dan snap ik dat je het in de maaltijdboxen zoekt, voorzitter. Er ligt een groot rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving, waarin alles wat u nu zegt, ontkracht wordt. Kunt u daar eens een reactie op geven?

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): U bent wel lullig aan het doen.

De heer **Van Raak** (SP): Pardon?

De **voorzitter**: Ik versta u allebei eigenlijk heel erg slecht, eerlijk gezegd. Dus zou u allebei wat duidelijker kunnen spreken?

De heer **Van Raak** (SP): Zal ik mijn vraag herhalen? Of was die duidelijk genoeg?

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Voor mij was het duidelijk genoeg. Maar u zegt, ik wil niet lullig doen. Maar ik vind dat u wel lullig aan het doen bent.

De **voorzitter**: Misschien kan ik u allebei verzoeken om het niveau van dit gesprek wat hoger te trekken.

De heer **Van Raak** (SP): En het antwoord op mijn vraag had ik ook graag gewild.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): De antwoorden heb ik net gegeven, dat ik het daar niet mee eens ben.

De heer **Van Raak** (SP): U bent het niet eens met een Planbureau voor de Leefomgeving, maar wel eens met een rapport van de Zuidelijke Rekenkamer? Dat vind ik dan ook een aparte. Kunt u onderscheiden

waarom u het ene wel serieus neemt en het andere niet? Licht dat misschien aan het feit dat de een uw ideologie onderbouwt en de andere niet?

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Volgens mij benoem ik alleen maar feiten, die u zelf ook op kunt zoeken. Dus ik zou niet weten waarom mijn conclusies onwaarheden bevatten.

De **voorzitter**: Gaat u verder, meneer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Ik kan eindeloos door blijven gaan met het geven van waarschuwingen en voorbeelden waarom deze energietransitie niet haalbaar is. Hoe kijkt de gedeputeerde naar deze bevindingen? De aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer zijn glashard, want ze geven aan dat de doelen niet worden gehaald, de doelen van de energietransitie zijn onduidelijk. En PS wordt slecht geïnformeerd. Wat zegt dit over het verloop en de haalbaarheid van het geheel? Een van de aanbevelingen is dat de provincie meer regie naar zich toe moet trekken, zoals een beleid van energieplanologie, zodat er beter ruimtelijker kan worden gestuurd op aanbod, vraag en opslag van energie. Hoe dit vervolgens de problemen moet gaan oplossen, is voor ons niet duidelijk. Tenslotte, volgens de Zuidelijke Rekenkamer is het wenselijk om te kijken naar een mix van energiebronnen in en rondom de zogenaamde potentiegebieden. Zoals dat nu is weergegeven in de aanbevelingen is dit voornamelijk een mix van zonne- en windenergie. Het moge duidelijk zijn, Forum voor Democratie is voor het behoud van ons prachtige Brabantse landschap. Windturbines en zonneweides horen daar zo weinig mogelijk in thuis. Aanvullend op deze aanbeveling hebben wij een motie ingediend om een andere vorm van energie opwekken toe te voegen, namelijk Hydro energie. De oplossing is niet meer controle of regie, maar andere doelen, die wel haalbaar en realistisch zijn. Tot zover.

Motie M6-2024: Laat Hydro niet onder water lopen!

Provinciale Staten, in vergadering bijeen op 02-01-2024, behandelend het Statenvoorstel 71/23 Rapport Zuidelijke Rekenkamer Voortgang Energietransitie Provincie Noord-Brabant.

Overwegende dat:

In de aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer o.a. naar voren komen dat er een opdracht moet komen aan GS, waarbij zij een onderzoek laten uitvoeren voor potentiegebieden;

Dat deze potentiegebieden voor windenergie en zonneparken worden geconcretiseerd;

Dat deze potentiegebieden in het 1e kwartaal van 2024 onderzocht moeten worden;

Constaterende dat:

Er meer mogelijkheden zijn voor deze "potentie gebieden" dan alleen zon en wind;

Hydro-energie een grote kanshebber is omdat wij veel stromend water in Brabant hebben;

Dit kan bijdragen aan de aanbeveling van de Zuidelijke Rekenkamer voor de discussie met GS in hoeverre de provincie zelfvoorzienend wil zijn.

Dit past bij de aanbeveling van de Zuidelijke Rekenkamer om een mix van energiebronnen bij te betrekken;

Dit past bij de aanbeveling van de Zuidelijke Rekenkamer om rekening te houden met ruimtelijke consequenties en netwerkcongestie.

Roept Gedeputeerde Staten op om:

Een onderzoek op te zetten naar het toepassen van Hydro-Energie in onze Brabantse rivieren, die veel stromend water hebben, suggererend naar een aantal mogelijke deelvragen:

Hoeveel energie levert dit op?

Hoeveel windturbines en zonneparken hoeven door de toepassing van Hydro- Energie niet gebouwd te worden? Onderzoek doen naar hydro energie in onze Brabantse rivieren.

Om de Brabantse Waterschappen te betrekken bij dit onderzoek en te verzoeken tot vorming van een "haalbaarheids oordeel" inzake Hydro-Energie in de Brabantse wateren.

En gaan over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Dank u wel. En de heer Brouwers staat al klaar. Ik geef hem graag het woord.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Mijn tekst wordt wat korter, want er is al veel gezegd. In de oordeelsvormende vergadering gaf het CDA, mevrouw Leeger, de gedeputeerde een onvoldoende voor zijn optreden. De gedeputeerde antwoordde dat hij toch wel een zesje waard was. Voorzitter, ik hoop echt dat dit een verspreking was van de gedeputeerde. Daarnaast, voorzitter, hopen we dat het de gedeputeerde lukt, om ons vandaag als Statenleden een goed gevoel te geven. Dat hij een sense of urgency voelt en ook uitstraalt. En dat hij meer gaat doen dan dat hij ons toen verteld heeft en dat hij voor een acht gaat. Want waar zitten we mee? Een rapport van de Zuidelijke Rekenkamer geeft aan dat we onze doelstellingen gewoon niet gaan halen. De Zuidelijke Rekenkamer doet aanbevelingen richting GS, namelijk meer regie, planologie. En wat doet GS? Die legt het advies naast zich neer met het antwoord, het is al genoemd, er komt nog wel ergens een trendbreuk. Voorzitter, ik kom zelf uit het bedrijfsleven. Als ik met zo'n antwoord zou komen bij mijn Raad van Bestuur of Raad van Commissarissen, dan hoef ik u niet te vertellen wat er dan met mij gaat gebeuren. De weg naar de deur is dan erg kort. In een reactie op het antwoord van GS blijft de Zuidelijke Rekenkamer volkomen terecht bij haar aanbevelingen. Voorzitter, waarom zouden wij die aanbevelingen nu naast ons neerleggen? Waarom vragen we überhaupt dan aan de Zuidelijke Rekenkamer om de voortgang van de energietransitie te onderzoeken, als we vervolgens toch die belangrijke aanbevelingen naast ons neerleggen? Als we ons toch niks aantrekken van hun adviezen, dan kunnen we dat geld eigenlijk wel ergens anders aan besteden. 50PLUS hoopt echt dat de gedeputeerde vandaag met een beter verhaal gaat komen. En hij gaat er ook van uit dat hij een acht gaat scoren. Overigens zou 50PLUS het op prijs stellen, als er ook een aanbeveling zou komen, waarbij de kleine kerncentrales als aanbeveling toegevoegd gaan worden. Daarom zal 50PLUS ook de motie van de VVD steunen. Maar ik hoop dat u het daar mee eens bent. Voorzitter, tot zover mijn eerste termijn.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Schipper heeft het woord.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, de afgelopen periode is door de Zuidelijke Rekenkamer onderzoek gedaan naar de voortgang van de energietransitie in de provincie Noord-Brabant. Het rapport geeft een helder overzicht van de stand van zaken in onze provincie. En vanaf deze plaats wil ik mijn waardering uitspreken voor het werk van de Rekenkamer. Enkele conclusies vallen op. We zijn onvoldoende op koers om de hoofddoelstelling van de energietransitie te halen. Een conclusie die er niet om liegt. Er is een versnelling nodig. Hoe gaat u dit doen? Ook zijn de doelstellingen zelf niet helder en SMART genoeg geformuleerd. Met name daar waar het gaat om het meetbaar maken van de realisatie van het beleid en het SMART maken van de doelstellingen, liggen er verbeterkansen. De fractie van de ChristenUnie-SGP pleit om die reden voor duidelijk meetbare doelen. Doelen die we graag realistisch maken. Jaarlijks moet helder zijn, wat we wel kunnen en wat we niet kunnen. Liever een keer een doelstelling niet gehaald, dan dat we met elkaar spreken over vergezichten, trendbreuken en algemene doelen die altijd haalbaar zijn. En graag vernemen we op dit punt een reactie van de gedeputeerde. De regie op de invoering van ons beleid kan volgens de Rekenkamer scherper. Wilt u, gelet op de stand van zaken, de regie toch niet wat meer naar u toe trekken? En hoe wilt u dit dan gaan doen? Wij verwachten dat u proactief aan de slag gaat met de invoering van dit beleid. En mogelijk betekent dit ook dat er meer middelen nodig zijn. Mocht dat het geval zijn, dan horen we graag van u wat het betekent. De transitie is immers te belangrijk om de voortgang niet te versnellen. Als vierde graag uw aandacht voor ongewenste effecten van het beleid, dat we inzetten. Bent u bijvoorbeeld op de hoogte van de casus Nyrstar in Budel, een bedrijf dat specifiek grondstoffen produceert en slimme energieopslag en verbruik kan organiseren? De fabriek ligt stil, onder andere vanwege ongelijk energiebeleid in Nederland ten opzichte van andere

landen om ons heen. Hoe kijkt u bijvoorbeeld nu naar deze casus, als u weet dat we willen werken aan een serieuze en gedragen voortgang van de transitie, waarbij de opslag van energie een issue is? Specifiek voor het debat van vandaag, wat betekent deze en andere ongewenste ontwikkelingen nu voor ons beleidsproces? Wat gaat u doen om snel te acteren? En wat betekent de regie in deze kwestie? We willen immers werk maken van de energietransitie. Tenslotte een vraag aan de gedeputeerde of hij, gelet op de motie van de VVD over de visie op de energiemix, ik ga ervan uit dat er een positieve reactie komt, ook de milieuconsequenties bij de verschillende keuzes in beeld kan brengen. Dan kunnen wij als Staten een integrale keuze maken. Voor zover mijn eerste termijn, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. En daarmee zijn we aan het einde gekomen van de eerste termijn van uw Staten. Ik stel voor dat we om twee uur verder gaan. Dan gaan we ook echt verder om twee uur. De vergadering is geschorst.

Schorsing

De **voorzitter**: Beste mensen, ik had u beloofd dat wij precies om twee uur zouden verder gaan. Welnu, het is precies twee uur. Ik heropen de vergadering. Het woord is aan gedeputeerde Van der Horst. En ja, het is hier koud, maar er is op dit moment niets aan te doen.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Voorzitter, dank u wel. Geachte Staten, ik zou u toch wel even mee willen nemen in hoe wij de komende tijd met enkele voorstellen naar u toe komen, die misschien ook wat antwoorden geven op de vragen die u gesteld hebt. Niet dat ik later niet terugkom op uw afzonderlijke vragen, maar ik wil u wel even meenemen in de opgaven die we hebben, want die opgaven zijn fors. De doelstellingen zijn ook behoorlijk ambitieus, dat ben ik ook met uw Staten eens. Als het om verduurzaming gaat en om vergroening, want die twee dingen moeten we wel uit elkaar halen, dan moeten we in 2030 naar 50 procent duurzame bronnen en in 2050 naar 100 procent duurzame bronnen. Voor de vergroening geldt 55 procent reductie op de CO₂-uitstoot ten opzichte van 1990 en in 2050 moet we klimaatneutraal zijn. Tussen die twee, verduurzaming en die vergroening, zit natuurlijk een relatie, want als je omschakelt naar niet fossiel, draagt dat uiteraard bij aan de CO₂-doelstelling. Je kunt daar niet een is-gelijk-aan-teken tussen zetten, maar het heeft wel een overduidelijke relatie. Je kunt die doelen bereiken door te besparen en te verduurzamen en door energie steeds meer afkomstig uit nieuwe bronnen, herbruikbare bronnen te gebruiken. Als ik u dan even mag meenemen naar de contouren van de uitvoeringsagenda, dan kun je om die doelen te behalen, besparen door opwek hernieuwbare energie en bij besparen bedoelen we dan de grootschalige isolatie van woningen bijvoorbeeld, hetgeen ook een prioriteit is in ons bestuursakkoord. Maar ook de duurzaamheid bevorderen van het maatschappelijk vastgoed en het verduurzamen van de energie. Aan al deze tafels praten wij uiteraard als GS mee. Dan de opwek hernieuwbare energie, daarbij komt onze regierol heel erg in uiting, dat heeft te maken met de RESsen. De RESsen zijn verantwoordelijk, ik zeg het nog maar een keer, voor de opwek van zonne- en windenergie op land. En die hebben daar ook een bepaalde doelstelling in naar het Rijk gedaan. Als je zegt regie nemen op die RESsen, dan kan ik niks anders zeggen dan dat we dat in principe al heel hard doen. Wij hebben die bevoegdheid. Voor het plaatsen van windmolens ligt de bevoegdheid bij Provinciale Staten. Maar wij geven die bevoegdheid door aan de gemeenten, omdat wij erin geloven dat de gemeenten dat draagvlak onder de bevolking, maar ook het draagvlak onder de energiecorporaties het dichtst kunnen benaderen. Want de uitgangspunten van onze uitvoeringsagenda hebben daar ook mee te maken, dat het rechtvaardig gebeurt, dat het haalbaar is, betaalbaar is en dat er draagvlak is. Maar die bevoegdheid, om het maar even bij de windmolens te houden, die kunnen wij uiteraard ook weer terugnemen. Sowieso zouden we dat kunnen doen. Maar om die reden van het draagvlak doen we dat vaak niet. Maar er kunnen wel situaties voorkomen, dat we wel in die situatie geplaatst worden, dat we dat wel moeten gaan doen. En dat doen we dan ook. Onder andere de windmolens aan de A16, dat hebben we duidelijk allemaal zelf ontwikkeld. Dan hebben we natuurlijk ook nog dat stukje warmte,

waarover onder andere de heer Van Raak een terechte opmerking maakte. Dat zit er wel heel duidelijk bij in, dat we daar echt die regie ook pakken, door te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn, om die hele warmtestrategie regionaal, provinciaal op te pakken. En dat we dat in eigen democratische hand kunnen houden en samen met de gemeenten kunnen bewerkstelligen. Dus dat stukje regie hebben we wel degelijk. Dan moet ik ook nog het stuk toegankelijkheid erbij pakken, wat ook in de uitvoeringsagenda terechtkomt.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ik geloof dat het blokje regie klaar was. Vandaar dat ik even wachtte.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik was nog niet klaar, maar goed.

De heer **Rutjens** (JA21): Het was wat moeilijk te volgen, over de bevoegdheden tussen gemeenten en provincie. Ik hoor u zeggen, we geven de bevoegdheid aan de gemeenten om in dit geval dan windturbines te plaatsen. Toen kwam er een hele hoop en daarna zei u, maar als ze dat niet doen dan plaatsen wij ze, zoals bij de A16. Is dat een correcte samenvatting hoe u regie ziet?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Er kunnen situaties voorkomen dat gemeenten niet in staat zijn, om die windturbines geplaatst te krijgen. Dan pakken we hem terug. Op die manier kun je dat zien.

De heer **Rutjens** (JA21): Dat is zeer duidelijk. Ik ben blij dat u nu inderdaad uiterst duidelijk bent met die opmerking, want dat is precies wat er in gemeentes gebeurt. Want als je daar de debatten volgt, dan zeggen ze, wij moeten wel windturbines plaatsen, want anders komt de boze provincie en die zet ze bij ons neer. Dus dank u wel voor dit duidelijk verhelderende antwoord.

De **voorzitter**: Mevrouw Vossen.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Mag ik nog even een opmerking maken over wat meneer Rutjens zei. Wij doen dat alleen om te helpen. Wij zijn er als steun van de gemeenten. Het is niet zo dat de boze provincie dat maar zomaar doet. Wij hebben ook te maken met het draagvlak onder de bevolking. Dat is misschien wel een argument om daarin terughoudend te zijn.

De **voorzitter**: De heer Rutjens tot slot.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel. Het gaat inderdaad over draagvlak, want dat is wat er meestal gebeurt. Niemand wil een windturbine in zijn achtertuin. En zo'n gemeenteraad is daar natuurlijk gevoelig voor. Dus die willen dat liever niet. Maar dan zegt u, dan gaan we die gemeenten dus helpen om toch die windturbine te plaatsen, want we worden niet gekozen door de gemeenten.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Maar goed, meneer Rutjens. Sorry, voorzitter, ik zal het even via u doen, want ik weet hoe het werkt inmiddels. Daarom streven wij ook naar 50 procent eigendom van de lokale bevolking, niet van een ontwikkelaar. Dat is wel een van de dragers van ons beleid daarin.

De **voorzitter**: Mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank, voorzitter. Even een vraagje voor mijn verheldering. De provincie kan dus bevoegdheden weer intrekken, wanneer dat nodig is? Is daar nu al sprake van in sommige gemeenten, dat de provincie zegt, we nemen het terug, want het gaat niet goed daar?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Op dit moment heb ik daar in mijn praktijk nog geen voorbeelden van, maar in het verleden is het wel voorgekomen, dat we dat wel gedaan hebben. En dat is onder andere bij de windmolens aan de A16, maar dat had meer te maken met het gemeente overschrijdende verhaal.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Een vervolgvraag, voorzitter. Wat moet er gebeuren wanneer de provincie zegt, nu is het genoeg, wij grijpen in, wij gaan nu de controle weer nemen en we vragen dat terug. Wat moet er gebeuren, volgens u?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Als er fouten gemaakt zijn in de procedures bijvoorbeeld, of als het stil komt te liggen, dan gaan we proberen om dat weer vlot te trekken.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Oké. Mag ik nog?

De **voorzitter**: Nog een vervolgvraag.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dus als het stil komt te liggen. Er zijn nu gemeenten waar het stil ligt. Gaat u daar dan op ingrijpen?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Daar zijn we op dit moment heel erg druk mee bezig.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Oké, dank u.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik was bij het stuk toegankelijkheid, dat ook in de uitvoeringsagenda terecht komt. En daar komt ook weer een stuk regie bij kijken. O, ik had het verhaal over warmte nog niet afgemaakt geloof ik. Of wel? Ja. Dan had ik in ieder geval duidelijk gemaakt dat we daar wel de regie hebben. Bij netcongestie kunnen we dus wel een stuk regie pakken, als het gaat over de hoog- en de middenspanningsstations en de plaatsing daarvan. Dat hebben we nog in onderzoek, wat daar de voor- en nadelen van zijn. Maar dat zijn ook mogelijkheden om daar echt duidelijke regie in te pakken. Verder hebben we op toegankelijkheid ook de slimme oplossingen, innovaties en energiehubs waar we echt heel erg mee aan de slag zijn. Ik kan eigenlijk niet genoeg benadrukken hoe belangrijk het is, dat we iedereen die ook maar enigszins verstand heeft van het energievraagstuk erbij betrekken en mee laten helpen bij de totstandkoming van iets meer ruimte op het net. En daar hebben we ook de hulp van Enexis en Tennet bij nodig. Die overleggen zijn er op dit moment bijna wekelijks. Het investeringsplan van Tennet bijvoorbeeld ligt er ook niet om. Ik wacht maar even op meneer Schipper.

De **voorzitter**: Meneer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Toch even in het algemeen, u somt nu een heel aantal maatregelen op, waarmee u bezig bent. En daar is op zich ook veel waardering voor, laat dat ook voorop staan. Tegelijkertijd zegt de Rekenkamer, we zijn niet voldoende op streek om onze doelstellingen te halen en er is versnelling nodig. Wat gaat u daar nu precies mee doen? Want het beleid is geëvalueerd en daaruit blijkt gewoon dat er nog meer snelheid moet komen. Dus wat gaat er nu feitelijk gebeuren om dat te bereiken?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Als we willen versnellen, dan hebben we nodig dat er oplossingen komen voor bijvoorbeeld die netcongestie. Want dat is wel een ding dat behoorlijk wat tegenhoudt. Daar zitten we als college bovenop, om dat voor elkaar te krijgen. Het wordt zelfs nu ook al opgeschaald naar

het Commissaris-niveau, zou ik bijna wel zeggen, om dingen voor elkaar te krijgen, zodat we Brabant op die manier weer loskrijgen.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): En heeft u dan het idee dat dat voldoende zal zijn, om inderdaad straks over een jaar, als we misschien weer gaan evalueren, of wanneer we dat gaan doen met elkaar, dat we inderdaad zover zijn dat het dan opgelost is? Of moet u dan zeggen, eigenlijk moet ik daar nog andere doelstellingen voor gaan formuleren, of andere middelen voor hebben?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik ga geen andere doelstellingen formuleren, want dat is aan u. U hebt de doelstellingen geformuleerd en vastgelegd en daar handel ik naar. Maar wat ik wel kan zeggen, binnen een jaar hebben we dit niet opgelost, die netcongestie. Dat kan ik nu al zeggen. Maar we maken wel hele kleine stapjes. En bij die stapjes, zoals bijvoorbeeld bij de energiehubs, zijn er technische verandering. Ik moet u met de technische details verschuldigd blijven, maar op klein niveau kan er al weer wat meer. Dus we moeten er gewoon voor zorgen dat bedrijven op een adres, op een hub kunnen, zodat energie wat makkelijker met elkaar gedeeld wordt. Dat deelt de ACM ook met ons.

De **voorzitter**: De heer Schipper tot slot.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Als ik u nu vraag, heeft u nu voldoende middelen om alles in het werk te zetten om de doelstelling te halen, zijn alle randvoorwaarden voor u ingevuld, om de doelstelling uit het beleid te halen, wat is dan uw reactie daarop?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Een belangrijke randvoorwaarde is voor mij dat netcongestie opgelost wordt. Daar zitten we bovenop. Ik kan ook geen ijzer met handen breken en heel Nederland zit met hetzelfde probleem.

De **voorzitter**: De heer Rijvers.

De heer **Rijvers** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik werd getriggerd door het investeringsplan van Tennet. Mijn concrete vraag is, het is maar een indicatieve vraag, want we hebben nu op dit moment toch een goed beeld van waar wij naartoe moeten, wat de weg is, welke problemen we tegenkomen, wanneer hebben we waar, welke problemen grofmazig opgelost? Ik denk dat daar ondertussen wel een beeld van moet zijn.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik zie de tekeningen van Tennet en Enexis voor me. De pocketstructuur moet uitgebreid worden in Brabant. We moeten van twee naar vijf pockets, om het maar even grof te zeggen. Dan heb je nog hoogspannings- en middenspanningsstations. En verder moet het gewoon echt flink uitgebreid worden. Die plannen zijn er. Tennet en ook Enexis willen daarmee aan de slag.

De heer **Rijvers** (BBB): Maar hoe concreet zijn de plannen en wanneer kunnen wij bepaalde stukken, u noemt dat pockets, verwachten? Wanneer zijn de problemen opgelost? Wat is ongeveer het beeld ervan? U moet ons toch informatie kunnen geven over wat men denkt, hoe dat het eruit gaat zien?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ja, zeker. En daarom komen we ook met een energievisie, waarin dat neergezet is, hoe wij daarmee mee kunnen werken. Zoals ik net ook al zei, de problemen met die netcongestie hebben we niet binnen een jaar opgelost.

De heer **Rijvers** (BBB): We weten in ieder geval dat het lang gaat duren, maar hoe lang en wanneer, waar? Dit zijn vragen die gewoon beantwoord moeten worden. Dan weet iedereen ook een beetje waar

men aan toe is. En ik denk dat het moment wel zover is, dat u gewoon weet wat er speelt en dat u daar wel een beeld van kunt krijgen. Daar laat ik het bij.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Dat antwoord moet ik u toch verschuldigd blijven, meneer Rijvers.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dan kan ik u helpen, gedeputeerde, daar zijn we ook voor. Vorige week hadden we een meeting bij het JADS, hier in Den Bosch. En daar was een presentatie van een man van Enexis, die zei, het duurt gewoon nog vijftien jaar. Dat is een gegeven, dat is een feit, dat zegt Enexis zelf. Als we dat dan weten, kom ik natuurlijk weer terug op de vraag aan u, moeten we dan niet opnieuw naar de doelstellingen kijken of de regie aantrekken?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik denk dat we gewoon de regie aan moeten trekken. Daar is geen andere mogelijkheid, want u bepaalt wat de doelstellingen zijn.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik ben blij dat u zegt, we gaan de regie aantrekken. Dan is de vervolgvraag natuurlijk, wat gaat u dan doen?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik zit vier maanden op dit dossier, waarin ik word geconfronteerd met een rapport van de Zuidelijke Rekenkamer, dat ook nog ver daarvoor behelst. Ik probeer hier bijna ijzer met handen te breken. En als we het hebben over netcongestie, is dat prima, maar vergeet niet dat we ook een heleboel dingen kunnen regelen met de warmtenetten. Daar kunnen we ook een stuk netcongestie mee wegnemen en die energiebesparing, daar zitten we bovenop.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik heb nog een vervolgvraag. Sorry hoor, maar ook de warmtetransitie, we hebben het rapport van Overmorgen gehad. U weet dat dat in de komende jaren ook helemaal niet gaat lukken. Dus wat ik als 50PLUS aanbied, is om toch nog eens een keer na te denken, hoe we daar samen uitkomen, zodat we in ieder geval wel goede doelstellingen hebben. Daar wil ik het even bij laten.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Wat een verbazing. Het ene moment zegt het college in het rapport van de ZRK als nawoord, nee, nee, nee, we moeten vooral geen regie gaan nemen. Dat zegt hij ook in de commissievergadering. Daar zegt de gedeputeerde dat nog eens een keer. Hij legt uit waarom hij vindt dat dat allemaal niet moet, maar het is totaal niet onderbouwd. Nu begint hij ineens toch weer te draaien, misschien moeten we toch wel regie gaan pakken. Wat wil het college nou, voorzitter? Kan het college eens duidelijk maken, wat de inzet gaat zijn van de provincie?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Voorzitter, ik wil mevrouw Van der Kammen er toch wel graag op wijzen dat het pakken van regie voornamelijk bedoeld was om een stevige regierol te pakken in de RESsen. Daarvan hebben we gezegd, het komt niet helemaal overeen met wat we in de governance hebben afgesproken, want dat is dat de gemeenten in the lead zijn. Dat wij het bevoegd gezag zijn over die windmolens en dat we dat overdragen aan gemeenten, dat hebben we op die manier zo afgesproken. De regierol opnemen, is prima, maar dan wel met inachtneming van de governance rol.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, nu is het helemaal onduidelijk. Het rapport van de ZRK gaat over die RESsen. Nu moeten we ineens wel weer regie gaan nemen en dan binnen de governance. Maak nu eens concreet duidelijk wat de provincie nu gaat doen. Wat is de rol van de provincie?

De **voorzitter**: Meneer Van der Horst.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): De rol van de provincie is een verbindende factor te zijn tussen opwek en verbruik. Zo simpel is het. Als wij met de RESsen om tafel zitten, dan hebben we het over opwek van energie, van wind op land en van zon op land. Daar hebben we het over. Dan gaat het over de doelstelling van de RES. Ik beoog eigenlijk te zeggen dat de energietransitie net even iets meer is dan de RES. Ik draag een aantal dingen buiten de RES om aan, zoals de warmtetransitie, de aanpak van de netcongestie. En dat is wat ik bedoel met regie nemen op dat stuk.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dat is leuk en aardig, maar het ZRK-rapport dat hier voorligt, waar we het vandaag over hebben, gaat over een deel die energietransitie. De gedeputeerde krijgt allerlei zendtijd om zijn hele energietransitie en het hele energiebeleid en alles wat erbij komt kijken uiteen te zetten hier, dan moet hij toch ook niet verbaasd zijn dat het voor de Staten gewoon onduidelijk is, waar hij überhaupt naartoe wil. En of hij nou wel regie wil of niet. En hoe dan, met governance et cetera. Maak nou eens concreet duidelijk waar het over gaat.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Mevrouw Van der Kammen, het gaat er gewoon om dat we met zijn allen naar een energieneutraal 2050 toe gaan. Dat is waar we naartoe gaan. U hebt als Staten doelstellingen neergelegd waar ik naar handel. En daar gaan we naartoe.

De **voorzitter**: Mevrouw Leeger.

Mevrouw **Leeger** (CDA): We hebben het vandaag over het ZRK-rapport, de reactie van het college daarop en of al of niet de aanbevelingen overgenomen worden. De discussie waaiert nu heel erg uit over het totale energiebeleid. En ik vind het heel erg interessant, maar wat ik eigenlijk nog veel interessanter vind, is de vraag, wat gaat u doen met de aanbevelingen uit het rapport van de ZRK? Omarmt u deze? En komt u met een concreet stappenplan om de doelstellingen te behalen?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): We omarmen die aanbevelingen, maar die aanbevelingen rondom regie, dan heb ik het over de governance met de RESsen, die delen we niet. We willen wel een stevige regierol pakken, maar dan wel met inachtneming van de governance die we afgesproken hebben met de RES.

De **voorzitter**: Mevrouw Leeger.

Mevrouw **Leeger** (CDA): Bent u het met mij eens dat het pakken van de regierol niet zozeer het terugnemen van bevoegdheden is, maar juist het faciliteren en het stimuleren van de samenwerking tussen overheden? En dat als twee gemeenten in een patstelling staan, dat u als provincie zorgt dat daar een doorbraak komt? Bent u het met mij eens dat dat een juiste regierol is, los van het overnemen van bevoegdheden? Want dat is naar mijn mening meer een noodmaatregel. Maar volgens mij gaat het erom dat de provincie zich als een stevige partij in de discussie neerzet. En zorgt dat die overheden, die lagere overheden, die gemeenten, op een juiste manier met elkaar samenwerken. Bent u dat met mij eens?

De **voorzitter**: Meneer van Horst.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ja, dat ben ik met u eens.

Mevrouw **Leeger** (CDA): En wat gaat u doen om daar te komen?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik zit er al. U kunt wel zeggen van niet.

De **voorzitter**: Meneer Brouwers gaat u helpen.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ja, ik wil u graag helpen. In het verleden is dit beleid vastgesteld met allemaal doelstellingen en ga zo maar door. Dat is juist. We hebben tegen GS gezegd, in dit geval uw voorganger, dat moet u wel proberen uit te voeren. En dan huren we de Zuidelijke Rekenkamer in en die controleert dat dan. Die helpt ons dan. En dan komen ze tot de conclusie dat die doelen, die daar liggen, niet te halen zijn. Dus misschien moeten we samen met u, met de Staten, toch opnieuw naar die doelen kijken, want het verschil is zo groot, dat er wel zulke enorme trendbreuken moeten komen om dat op te lossen. Dat halen we niet. Het werkt ook niet motiverend naar alle partijen toe, als die doelen zo blijven staan, als we er niks aan kunnen doen. Dus dat wil ik u meegeven. Probeer u dat samen met ons dan weer opnieuw te bekijken?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Voorzitter, dat is een mooi bruggetje waar ik ook wel naartoe wil. Want daar kom ik op in het volgende stukje van onze uitvoeringsagenda en daarbij hebben we geprobeerd om monitoring in te zetten, om ook uw Staten mee te nemen in hoe ver we zijn met onze doelen. En dan heb je het over doelen van het beleid, het besparen. Hoe gaat die ontwikkeling van het energiegebruik eruitzien, de CO₂-reductie, duurzame energie, hernieuwbare energie, de opbrengst daarvan, de toegankelijkheid, de aansluitingen en de wachtrijen. Ik heb in de themabijeenkomst de energiewerkgroepen uitgenodigd, om met ons daarover van gedachten te wisselen. Wij aanvaarden elke hulp die er is.

De **voorzitter**: Meneer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): En daarom hebben we dus de Zuidelijke Rekenkamer gevraagd om ons mee te helpen, van waar staan we? Daar staat duidelijk in wat we bereikt hebben en die doen aanbevelingen. Die aanbevelingen zijn op zich heel duidelijk. Als het college zegt, regie willen we niet nemen, dat kan. Dat is een keus. Alleen moeten we dan toch samen nog kijken hoe we die doelen dan halen?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Voorzitter, ik weet niet hoe ver ik nog moet gaan om het verhaal met betrekking tot regie nog een keer uit te leggen. Regie pakken we eigenlijk al. Als je met gemeenten samenwerkt, dan gaat het ook echt om samenwerking. Dat zet ik ook niet op het spel. In 2018 is dat afgesproken, dat we deze governance-structuur hebben en daar blijf ik bij.

De **voorzitter**: Meneer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Dank. Ik hoor de gedeputeerde zeggen, we zitten er al. Dat vind ik wel een mooie quote van de dag. En veel collega's uit de Staten hoor ik zeggen, we moeten meer regie nemen. Ik ken geen voorbeelden, voorzitter, van situaties in Brabant waar meer regie, wellicht wel dwang opleggen, behulpzaam kan zijn bij het halen van de doelstellingen. Kent de gedeputeerde die wel? Ze zijn bij mij in ieder geval onbekend.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Die zijn mij ook onbekend, want dat gaat om draagvlak en het gaat om gaat om samenwerking. Daarom ben ik het ook eens met mevrouw Leeger, dat dat de rol is van de provincie, het samenbrengen van partijen om met elkaar samen te werken, om deze doelstellingen te gaan halen. En daar ben ik elke dag van de week mee bezig.

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter, het zal u niet verbazen dat ik het daar volmondig mee eens ben. Ik vind het ook wel goed dat u dat nog eens nader kan duiden. U zit aan die tafels, u heeft er zicht op, u heeft die overleggen. En als u voelt dat u extra dwang en extra regie niet nodig heeft, dan snap ik inderdaad ook niet waarom dat hier zo veel gesuggereerd wordt.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik hoop in ieder geval, voorzitter, dat ik dat nu duidelijk heb gemaakt. Ik ga even verder met wat de motie van GroenLinks, PvdA en anderen ook beoogt. Het monitoren van deze opgave is wel heel erg belangrijk. Op dat punt ben ik wel met de Zuidelijke Rekenkamer eens. Het beeld kan gauw ontstaan van, kijk mij eens druk zijn, maar ik trek me niks aan van een ander. Maar zo zit ik niet in elkaar. Dus ik wil graag met u om tafel om samen ook die oplossingen te gaan bedenken. Bedenken hoeft eigenlijk niet meer, maar dat we het wel eens zijn over hoe we dat kunnen gaan blijven volgen. Na de uitvoeringsagenda, waar we zeer binnenkort mee bij u langskomen, is er ook nog een energievisie waar we mee aan de slag gaan. En die energievisie behelst echt de rol bij transport schaarste.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Rijvers.

De heer **Rijvers** (BBB): Voorzitter, ik had begrepen dat er net een reactie was van de gedeputeerde op de motie Houd de klimaatdoelen in zicht. En dat de gedeputeerde daarover zegt dat monitoren belangrijk is. Dat begrijp ik eruit. Ik denk dat die motie nog veel verder gaat. Men verzoekt Gedeputeerde Staten, zo staat in twee bullets weergegeven, daar wordt helemaal niks van gezegd. Daarmee wordt voorbijgegaan aan de essentie van die motie. En dan wil ik ook nog de vraag stellen aan de gedeputeerde, zijn er al toezeggingen gedaan in deze motie?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Hoezo toezeggingen? Sorry voorzitter, hoe bedoelt meneer Rijvers dat?

De heer **Rijvers** (BBB): Het kan zijn dat ik dat begrepen heb door wat er in de eerste termijn verteld is. Maar dat kan mijn fout zijn.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Voorzitter, inderdaad heb ik een toezegging gedaan in de themavergadering over de monitoring, om dat samen met de energiewerkgroep te bespreken. Dat is de toezegging die ik gedaan heb.

De heer **Rijvers** (BBB): Dus dat houdt geen verband met deze motie?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik was later van plan om nog even terug te komen op de moties.

De heer **Rijvers** (BBB): Oké, dan stop ik hier.

De **voorzitter**: Gaat u verder, meneer Van der Horst.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): In die energievisie willen we naar de toekomstbeelden toe van na 2030. En daar hebben we uiteraard ook een afwegingskader nodig om het meerjarenprogramma Energie en klimaat, de pMIEK, te voeden. Die energievisie sluit perfect aan bij de planologie van Tennet en Enexis. Ik word wat geïntimideerd door mevrouw Vossen.

De **voorzitter**: Mevrouw Vossen staat daar gewoon en ik geef haar het woord.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u voorzitter. Zo bedoel ik het niet, hoor. Ik hou van concreet zijn en ik hoor u spreken over de energievisie, die er gaat komen. Kunt u concreet aangeven wanneer wij die kunnen verwachten van u?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Als het goed is, ligt deze in september ter besluitvorming voor. Ik hoop toch echt voor die tijd met u daarover in gesprek te gaan.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Bent u het met mij eens dat september nog wel heel erg lang duurt? Zou het niet beter zijn voor die transitie, dat we dat misschien al halverwege Q2 zouden kunnen verwachten? Ik vraag niet het onderste uit de kan.

De **voorzitter**: Ik zou u alle twee willen verzoeken om via de voorzitter te spreken.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): We hebben een heel traject opgezet voor die energievisie, omdat we van tevoren echt wel iedereen gesproken willen hebben. Ook u. Daar zit ook het draagvlak in van al die organisaties en al die mensen. Die moeten daar allemaal iets van vinden. We willen alle input meenemen die er is, zowel intern als extern.

De **voorzitter**: Mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Dus u geeft aan dat het niet eerder haalbaar is dan september. Begrijp ik dat goed?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik zal dat even aan moeten houden.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter.

De **voorzitter**: Gaat u verder, meneer Van der Horst.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik wil eigenlijk maar gewoon aangeven dat we echt naar de toekomst moeten kijken en dat we moeten proberen om in ieder geval met zijn allen, zoals we hier allemaal zitten, de urgentie ervan in te zien, dat wij hier echt werk van moeten maken. Het helpt gewoon niet om de doelstellingen aan te passen. Als je halverwege de rit de doelstellingen aanpast, dan word je daar misschien ook wel een beetje te gemakkelijk van. Daar ben ik ook niet van. Er is echt een ding dat ik deze Staten ook nog wel mee wil geven, er is geen tijd meer. We moeten hiermee aan de slag. Dat hele verhaal over energie en klimaat is te belangrijk om te zeggen dat we onze grote doelstellingen en ambities zomaar laten varen. Daar wou ik dan dit betoog even mee afsluiten. Dan wil ik nu de vragen van de fracties even langs gaan en de moties. De BBB vraagt of aangegeven kan worden wat een realistisch tijdspad voor monitoring, beschikbaarheid van actuele cijfers is en welke middelen daarvoor nodig zijn. Het maken van een monitor kan snel, maar de bottleneck zit, dat heb ik al eens eerder betoogd, bij de beschikbaarheid van cijfers. Landelijk wordt daaraan gewerkt en de provincie maakt deel uit van de werkgroep die daarmee bezig is. Dat is een opvolging van de aanbevelingen uit een eerder onderzoek van de ZRK. Als dit besluit vandaag genomen wordt, gaat het college dan alle aanbevelingen aan haar adres ook overnemen? Nou, ik heb heel duidelijk gezegd dat we de aanbevelingen omarmen, behalve als het gaat over de regie op de RES. Daarbij doe ik de aanvulling dat we respect blijven houden voor de governance. GroenLinks vraagt wat we extra gaan doen om alsnog onze doelstellingen voor 2030 en 2050 te halen. Nogmaals, we zijn op meerdere tafels in gesprek en we zetten ons in op het wegnemen

van de belemmeringen, zodat de doelstellingen wel gehaald kunnen worden. Dat heeft onze volle inzet. Dan de PvdA, ook over de monitoring. Daarvoor geldt hetzelfde antwoord als ik eerder gegeven heb. En de mogelijkheid natuurlijk om in gesprek te gaan met de werkgroep Energie van de Staten. De PVV vraagt naar heroverweging van doelen en middelen. Europese en landelijke doelstellingen zul je ook in Brabant een plek moeten geven. De doelstelling van 55 procent CO₂-reductie is vastgelegd in de klimaatwet en daaraan moet ook onze provincie zich houden.

De **voorzitter**: Meneer Hordijk.

De heer **Hordijk** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Gedeputeerde, dank ook voor de mooie woorden dat u zegt dat we vaart moeten maken. Maar even over de vorige motie, zegt u dan eigenlijk dat u hem omarmt? U pakt er een facet uit, maar ondersteunt u de motie? Of zegt u, ik doe een toezegging, waardoor die niet noodzakelijk is. Kunt u ons nog iets duidelijker zeggen, wat precies uw standpunt in deze is?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Voorzitter, dat is goed. Dan neem ik een voorzet op wat ik hierna nog zou willen doen. Maar goed, meneer Hordijk is natuurlijk niet voor niks naar de microfoon gelopen en popelt van ongeduld. De motie, die zou ik wel willen omarmen.

De **voorzitter**: Geen bezwaar dus. Gaat u verder?

De heer **Hordijk** (PvdA): Ik was bij de PVV gebleven. Laat ik dan gelijk ook maar het amendement meenemen, nu ik toch bezig ben. Dat amendement van de PVV ontraden wij. Aanpassingen van de doelstellingen, dat heb ik net ook al betoogd, is aan PS en niet aan GS. Aan het overige in het amendement zitten niet zoveel haken en ogen aan. D66 vraagt hoe PS inzicht krijgt in de ruimtelijke inpassing energietransitie en wanneer kunnen ze hierover meepraten en besluiten. Die ruimtelijke inpassing van energie maakt onderdeel uit van het ruimtelijk voorstel. De werkgroep Leefomgeving van uw Staten is daar bij betrokken. Onderdeel van het ruimtelijk voorstel is de energievisie. Zoals juist al toegezegd, over deze energievisie gaan we op korte termijn ook al met de Staten in gesprek.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen. Ik schat in over het vorige stukje.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ik zou sowieso graag nog wel een antwoord willen op de gestelde vragen over de dossiers van de klimaattafels en de RESsen, maar ook een antwoord op de volgende vraag. De gedeputeerde geeft aan dat hij het amendement ontraadt en vervolgens zegt hij, doelen en middelen, dat is aan de Staten. Wat me dan verbaast is dat hij het amendement ontraadt. Ik zou dan verwachten, het is oordeel Staten.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Dat mag van mij ook.

De **voorzitter**: Wat is nou uw advies vanuit het college? Is dat oordeel Staten of is dat ontraden?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik ontraad hem echt. Er zit ook een gedeelte in uw amendement, waar ik niet zoveel moeite mee heb, als u dat eruit haalt, over het doen van aanpassingen aan de doelstellingen.

De **voorzitter**: Dus u zegt, beoordelend het totale amendement, dan ontraadt u dat. Maar u zegt, er is een onderdeel, als dat overeind zou blijven, dan zou ik oordeel Staten geven. Dat zegt u?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ja.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, dat onderdeel waar hij nou net moeite mee heeft, daarvan geeft hij zelf als onderbouwing mee, dat het aan de Staten is om daar iets van te vinden. Hoe kan hij dat dan ontraden?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Dan moet u even terug naar de energieagenda 2019-2030, waarin u dat hebt vastgesteld, die doelstellingen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, heeft de gedeputeerde wellicht ook nog een antwoord op de rest van de vragen?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Dit is het antwoord, mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, ik had een vraag gesteld over hoe het zit met de dossiers van de klimaattafels en de RESsen.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Wat wilt u daarover weten, mevrouw Van der Kammen?

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik heb in mijn termijn gevraagd, wanneer die ongecensureerde documenten openbaar gemaakt worden?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Daar kan ik geen antwoord op geven.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, sorry, maar wat moet ik met zo'n antwoord? Dat is aan de gedeputeerde om daar iets van te vinden. Die documenten, die dossiers die rusten onder het college en ik wil gewoon als volksvertegenwoordiger weten, wanneer die documenten ongecensureerd openbaar worden. Zodat onze burgers weten wie daar aan tafel heeft gezeten bij die klimaattafels en wie met welk belang daar mee zat te praten, over gigantische gevolgen die de burgers te wachten staan.

De **voorzitter**: De heer Van der Horst.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Dit heeft allemaal met vertrouwen te maken en met samenwerking, mevrouw Van der Kammen. De verslagen van de klimaattafels komen gewoon bij ons op tafel, die kunnen gewoon opgevraagd worden, volgens mij.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, dan wil ik bij deze vragen om die documenten ogenblikkelijk ongecensureerd op te leveren, zodat ze niet alleen bij de gedeputeerde op tafel liggen, maar ook bij de burger op tafel kunnen liggen.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): U weet de weg, mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik beschouw dat als een toezegging.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): U weet de weg.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan mevrouw Van Hazendonk.

Mevrouw **Van Hazendonk** (GroenLinks): Dank. Toch nog aansluitend bij mijn collega Hordijk, fijn dat de gedeputeerde het belang van monitoring onderschrijft. Betekent dit ook dat u bereid bent om toe te

zeggen dat u met vijfjaarlijkse klimaatplannen wil komen, met een onderbouwd CO₂-reductie pad richting 2030 en 2050 en om de voortgang van de klimaatdoelen jaarlijks inzichtelijk te maken bij de begroting?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Daar wil ik het graag met de werkgroep Energie over hebben.

De **voorzitter**: Mevrouw Van Hazendonk.

Mevrouw **Van Hazendonk** (GroenLinks): Oké, dank u wel voor de toezegging.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Jansen.

De heer **Jansen** (VVD): Dank u wel, voorzitter. En dank u wel voor het delen van uw gedachten, gedeputeerde. Ik was even benieuwd, want ik heb nog gemist wat de argumentatie van u was bij motie 5 over de monitoring. En hoewel ik sympathiek sta tegenover gedachte dat er iets is over een CO₂-reductiepad, probeer ik nog even te begrijpen of de gedeputeerde een beeld heeft bij wat de gevolgen zijn van de doorwerking van deze motie, wat de impact is, wellicht op de andere beleidsterreinen van uw collega's? En of er financiële consequenties ook in de toekomst aan vastliggen? Dank u wel.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik lees deze motie puur als een sturingselement en niet meer dan dat. Dus om op de hoogte te blijven en op de hoogte gehouden te worden. Dat is voor uw Staten gewoon heel belangrijk.

De **voorzitter**: Meneer Jansen.

De heer **Jansen** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Maar wat is dan een sturingselement? Want monitoring is één, maar sturen op beleid is twee. En ik heb nog niet geproefd dat we nu volledig zicht hebben op wat de implicatie is als we dit er allemaal bij gaan pakken.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Als we bijvoorbeeld uitgaan van een monitor doelenbeleid, dan zou je dus de CO₂-reductie gewoon periodiek kunnen meten, wat de voortgang daarvan is. En je zou ook de duurzame opgewekte energie kunnen meten. Om even een voorbeeld te geven. En als je het hebt over hernieuwbare energie, dan zou je ook kunnen kijken naar de opbrengst per bron. Wat is dat dan? Stijgt dat of daalt dat juist? Hoe wordt er met elektriciteit omgegaan, hoe wordt er met warmte omgegaan? Dat zou je allemaal kunnen monitoren. Maar dat neem ik graag met de werkgroep Energie op.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Rijvers.

De heer **Rijvers** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Nu zijn we eigenlijk bij het punt, waar ik de laatste keer gebleven was. Dan gaan we hier verder. De BBB vindt het een goed plan met betrekking tot de indicatoren en het monitoren. Men moet goed meten en goed weten wat het is. Maar wat staat er in deze motie? De gedeputeerde heeft al een toezegging gedaan, maar wat erin staat wil ik schetsen. Er wordt eigenlijk gezegd, men moet onderzoeken om te komen tot provinciale klimaatplannen. We hebben landelijke klimaatplannen, daarboven zit het klimaatakkoord, er zijn afspraken gemaakt met sectoren en wat gebeurt er? Dat staat ook in aanbeveling 3, want daar sluit het bij aan. Daar staat bijvoorbeeld implementeer de CO₂-doelstellingen naast energie ook in andere programma's. En hoe is dat nu geregeld met energie? Dat zijn de RESsen. Dan moet er heel wat opgetuigd worden en dan moet de provincie dat helemaal alleen gaan doen. Dus wat voor impact heeft dat op een gegeven moment?

De **voorzitter**: Wat is uw concrete vraag?

De heer **Rijvers** (BBB): Wat is nou de afweging van de gedeputeerde op het effect dat het heeft bij wat verzocht wordt. Ik denk dat de impact, waar meneer Jansen op doelt, heel groot is. Heeft de gedeputeerde dat in beeld. Misschien hebben we straks wel twee keer zoveel ambtenaren nodig. Wie weet. Heeft de gedeputeerde dat in het oog?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Nogmaals, ik zie het als een sturingsmiddel. En zo lees ik hem ook.

De **voorzitter**: De heer Rijvers. Nee? Mevrouw Van Hazendonk.

Mevrouw **Van Hazendonk** (GroenLinks): Ik denk dat het heel terecht is dat de gedeputeerde dit als een sturingsmiddel ziet. En omdat ik nu toch wat verschillende dingen heb gehoord, even voor de duidelijkheid, ik hoor net van de gedeputeerde goede voorbeelden van mogelijke monitoring, maar betekent dit dan ook dat u bereid bent om als onderdeel daarvan een concreet CO₂-reductiepad op te nemen in die plannen tot 2030 en 2050, die we uiteraard tussentijds kunnen bijstellen, maar zodat wij als Staten inzicht hebben in hoe wij staan ten opzichte van dat reductiepad.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Dat wil ik heel graag met de werkgroep overleggen. Ik kan nu wel wat gaan toezeggen, maar ik wil wel even, ook met de deskundigen erbij, goed kijken naar de mogelijkheden en de onmogelijkheden? Ik hoop dat u mij dat gunt.

Mevrouw **Van Hazendonk** (GroenLinks): Uiteraard. Dus ik hoor u zeggen dat u in samenspraak met deskundigen, op een realistische wijze zo'n CO₂-reductiepad gaat implementeren?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): U probeert me voortdurend woorden in de mond te leggen, maar ik blijft bij wat ik eerst heb gezegd. Dank u wel.

De **voorzitter**: Meneer Jansen.

De heer **Jansen** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Mag ik dan afconcluderen, hoewel dat woord normaal is voorbehouden aan de voorzitter, dat u eigenlijk geen zicht hebt op wat de implicaties zijn, geen zicht op de verstreckende gevolgen van de motie, maar dat de intentie is dat we eigenlijk alleen maar gaan monitoren. Dus alleen maar statistieken genereren en niet meer dan dat. Kan ik dat als conclusie meenemen?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Voorzitter, ik kan hier hetzelfde antwoord geven als ik mevrouw Van Hazendonk ook gaf. Ik wil graag met de werkgroep Energie bespreken, wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn.

De **voorzitter**: Gaat u verder. En we zijn al bijna een uur onderweg, dus ik kan me voorstellen dat we een beetje voortgang maken.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik ben inmiddels bij het CDA beland. Zij vragen naar een concreet stappenplan om de doelen te behalen. Er zijn stappen benoemd, 2030, 2050. De praktijk blijkt weerbarstig, omdat het een transitie is. In antwoord daarop zijn we bezig met het opstellen van die uitvoeringsagenda, daarvan heb ik u net al even een kleine preview gegeven. Daar zetten we concreet in wat we de komende jaren tijdens deze bestuursperiode gaan uitvoeren, om de doelstellingen te behalen. En daarnaast, dat heb ik ook net al genoemd, werken we aan de energievisie om tot een goede energiemix in 2050 te komen. Op basis van deze visie kunnen we dan weer concrete stappen maken, zodat we de komende jaren gaan doen wat nodig is om deze visie te realiseren. De volgende vraag van het CDA is welke aanbevelingen we delen en welke niet? Daar wil men ook graag een toelichting bij. De

aanbevelingen rondom de regie, daar heb ik het al een paar keer over gehad. We hebben regie, ik benadruk het nog maar een keer, over de totale energietransitie door het overzicht en het gesprek te organiseren. Ik heb ook een duidelijk antwoord gegeven op de vraag die u daar net over stelde. Hier hebben we het dan echt over die regierol, over dat uitvoeren van de governance van de RES. Daarnaast uiteraard de warmtetransitie. Hoe gaan we deze invullen als college, die regierol? Daar heb ik al een antwoord op gegeven, volgens mij. Dat ging over het informeren en samenbrengen van alle van belang zijnde partijen. Wanneer worden welke stappen gezet om de doelstellingen te bereiken? Wat gaat de gedeputeerde doen, om een voldoende als rapportcijfer te halen? We gaan gewoon stevig werken aan het wegnemen van die belemmeringen. Daarmee komt de doelstelling bijna vanzelf tot realisatie. Dat is een gevaarlijke opmerking, dat weet ik. De beweging is gaande. Dit is niet meer te stoppen en het is zaak dat we zorgen dat iedereen mee kan komen. En dat vind ik wel een hele belangrijke, om dit als prioriteit ook mee te nemen. Ik zie het ook echt als een sociaaleconomische transitie, niet alleen als een klimaattransitie. Iedereen in Brabant moet meekomen in deze transitie. Het amendement van JA21, Wieberen met de windturbines. De titel is wat misleidend, maar het dictum sluit wel aan bij de bij de reactie van GS. Ik laat het aan uw Staten. Lokaal Brabant, ga in gesprek met de gemeenten, zorg dat u bij goede initiatieven van onderop aansluit. Dit doen we. Dit doen we via de RES, maar ook met de warmtedialogen. En ik kan ook wel zeggen dat we met betrekking tot de Amer met gemeenten ook binnenkort echt intensieve gesprekken aangaan, over de warmtebuis vanaf Moerdijk. Dat heeft wel prioriteit als we het hebben over de aanloop naar de warmtedialogen. Waarom krampachtig vasthouden aan doelstellingen, vraagt Volt. Is er onderscheid tussen gewenste en ongewenste afhankelijkheid van andere provincies en landen. Nogmaals, de doelstelling is door PS vastgesteld, dus het is niet aan GS om deze doelstellingen te wijzigen. Alle landen, provincies moeten bijdragen aan de doelstellingen. De doelstelling op CO₂-reductie is vastgelegd in de klimaatwet. Dus daar hebben we ons als provincie aan te houden. Is het dan wenselijk om de opgave eenzijdig over de schutting van andere provincies of landen te leggen? Dat lijkt me niet.

De **voorzitter**: Ik zie een tweetal interrupties aankomen. De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Om u even te helpen, 50 procent moet duurzame energie zijn in 2030. Landelijk is dat 27 procent. U bent gedeputeerde en wij zitten hier in de Staten. We hebben dat toen besloten, maar als we zien wat er aan de hand is, dan kunt u toch ook zeggen tegen ons, die 50 procent is eigenlijk te hoog. We moeten daar anders naar kijken. En wat concreter worden over wat we dan wel willen halen.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ja, meneer Brouwers, was dat allemaal maar zo simpel. Sorry, voorzitter. Die hele opgave zit ook in het landelijke verhaal. De Staten hebben dat besloten. Het is ook aan u om daar iets mee te doen.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dat klopt, gedeputeerde. Maar u bent gedeputeerde en u moet 50 procent halen, terwijl u weet dat u dat nooit haalt. Dan kunt u dat toch ook zeggen?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik denk dat we het wel gaan halen. Ik ben geen knip voor de neus waard, als ik hier zou staan en zou zeggen, dat gaan we niet halen. Dat vind ik niet. Wij hebben een opgave. Wij hebben een verplichting naar onze kinderen en onze kleinkinderen om dit tot een goed einde te brengen. Daar hoort ook een stevige ambitie bij. Daar ben ik niet bang voor.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Als ik het ergens mee eens bent, dan is het met wat u nu vertelt, over de kinderen en kleinkinderen. U weet, 50PLUS staat daar helemaal achter, zeker met het oog op de toekomst. Maar een doelstelling zoals het er nu staat, is onhaalbaar. Het is juist uw kracht als u zou zeggen, we

hebben dat samen vastgesteld, ik moet het uitvoeren, het lukt helaas niet. Laat we daar even opnieuw naar kijken. Dat geeft toch niks?

De **voorzitter**: Meneer Van der Horst.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik ben het niet met u eens. Ik vind dat we het wel halen. En daar ben ik van overtuigd eigenlijk.

De **voorzitter**: Mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Ik hoor de gedeputeerde praten over het over de schutting gooien bij de ander. Ziet de gedeputeerde niet in, dat er juist kansen liggen in samenwerking over grenzen, over provinciegrenzen, over landsgrenzen, omdat u straks ook al aangaf dat andere provincies hier ook mee te maken hebben?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Daar zie ik zeker kansen in. En sterker nog, wij zijn bijvoorbeeld in gesprek met de provincie Gelderland over een pocket in Wijchen. We zijn wel degelijk in gesprek met provincies. Collega Dirken zei laatst in een Gedeputeerde Staten, je moet beseffen, als je het probleem uit je eigen achtertuin schuift, kan het best zo zijn, dat het in de voortuin van iemand anders terechtkomt. Die beeldspraak vond ik wel treffend en daar sloeg ik op aan bij die vraag van u.

De **voorzitter**: Mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. U heeft het over samenwerking met andere provincies. Ziet u ook kansen liggen in samenwerking met de grensgebieden?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ja, daar zie ik zeker kansen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Oké, dank.

De **voorzitter**: De heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Dank. Ik was blij met de aangeslagen toon van deze gedeputeerde die zegt, ik denk dat we het wel gaan halen. Ik ben het met u eens, u zou niks waard zijn als we hier beleid staan te verdedigen, terwijl we tegelijkertijd zeggen, het klopt dat we die doelen niet gaan halen. Ik kan me voorstellen dat de gedeputeerde ook het rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving heeft gezien en dat bij de horens heeft gevat en de conclusies die daarin getrokken worden, meeneemt in de ontwikkeling van zijn eigen beleid. Zie ik dat goed?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Dat ziet u heel goed, meneer Van Raak. Het rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving geeft natuurlijk een hoopvollere kijk op onze energietransitie en op de uitkomst daarvan.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik was bij Forum gebleven.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag. Gaat uw gang zo meteen, maar laten we ook een beetje de voortgang van deze vergadering in het oog houden. Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. Ik hoor de gedeputeerde zeggen dat hij inderdaad wel een verschil ziet met het rapport van het PBL. En we hebben net ook al een beetje begrepen, onder andere van de heer Van Raak, dat er een heel groot verschil hierin zit door de warmtetransitie. En toch is dit niet waar naar gerefereerd wordt in de bestuurlijke reactie. Daar wordt namelijk alleen maar gezegd, we gaan naar trendbreuken kijken. Is de gedeputeerde dan van mening dat de warmtetransitie, ik ga het gewoon zeggen, waarvan de plannen al in de pijplijn zitten, een trendbreuk is? Of is dat, aangezien we die plannen al aan het maken zijn, gewoon de trend.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Dat is een kip-ei-verhaal, denk ik voorzitter. Wat is een trendbreuk? De oorlog in Oekraïne is bijvoorbeeld ook een trendbreuk, dat had ook niemand verwacht. In die zin kun je ook zeggen, de warmtetransitie en het succes van die warmtetransitie, dat kan een trendbreuk zijn. Dat geloof ik wel. Tenminste als je dat relateert aan het Zuidelijke Rekenkamerrapport. Want daar wordt warmte eigenlijk niet in meegenomen.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, de gedeputeerde zegt dat het een kip-ei-verhaal is. Maar eigenlijk vraag ik gewoon, dat wanneer hijzelf het woord trendbreuk gebruikt of hij daar wel of niet de warmtetransitie in meeneemt. Dan maakt hij hier ook nog een vergelijking met de orde in Oekraïne. Ja, ik snap dat dat een trendbreuk is, dat we die niet hadden gepland. Maar die warmtetransitie, daar zijn we zelf actief mee bezig. Dat is dan toch niet een trendbreuk? Dat is dan toch de trend die wijzelf aan het zetten zijn?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ja, precies. Maar de trendbreuk zou kunnen zijn als er bijvoorbeeld veel meer huizen aangesloten kunnen worden dan dat we nu voor ogen hebben. En dat zou best kunnen, want die warmtedialogen moeten nog plaatsvinden. En het kan best zo zijn dat veel meer gemeenten aanhaken, dan waar we nu op dit moment rekening mee houden.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag tot slot.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Oké, dus de gedeputeerde gaat dan, als ik het goed begrijp, toch nog wel uit van het meest positieve scenario, waarvan we eigenlijk helemaal geen idee hebben of we daar vanuit zouden kunnen gaan.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik wil altijd uitgaan van het meest positieve scenario, omdat ik met een negatief scenario wel naar huis kan gaan. Dan heb ik niks meer te doen hier.

De **voorzitter**: Meneer Van der Horst, gaat u verder.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik was bij de vragen van Forum voor Democratie gebleven.

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie door de heer Van Raak. Maar ik zou u ook allemaal willen vragen om wat terughoudend te interrumperen, want we zijn nu een uur en tien minuten verder. De heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Mijn laatste dan in deze termijn, voorzitter. Dat is beloofd bij deze. Ik hoorde hier net een discussie over wat zijn wel en geen trendbreuken? Ik kan me voorstellen dat de komst van de warmtewet niet per se in de pijpleiding lag, dat dat niet per se in de lijn der verwachtingen lag toen we aan deze energietransitie begonnen. Ik kan me voorstellen dat het aanleggen van elektriciteitskabels in

bijvoorbeeld de Delta Rhine Corridor ook niet in de pijpleiding lag, toen we begonnen aan deze energietransitie. Heeft de gedeputeerde dat wel gezien?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ja, dat is helemaal juist.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Slechte informatievoorziening, wat zegt dat over de voortgang en over de haalbaarheid van het geheel, vraagt Forum voor Democratie. Niets, het laat zien dat er veel informatie nog niet beschikbaar is om over te kunnen informeren, maar zegt niets over de voortgang. De voortgang laat zien dat we met een transitie bezig zijn en dat we dus onder tijdsdruk grote opgaven aan het uitvoeren zijn. Nog even de motie over Hydro energie van Forum. Dat is een andere bron en daar kunnen we naar kijken. Wellicht niet per se gekoppeld aan zoekgebieden, maar een onderzoek opzetten kan altijd. Hier zijn uiteraard wel kosten en capaciteit aan verbonden. Maar ik zou zeggen, oordeel Staten. Dan de vraag van de ChristenUnie-SGP, hoe gaan we de doelstellingen wel halen? Dat is wel de meest essentiële vraag. Ik denk dat we toch een aantal dingen moeten noemen. Waar we mee aan tafel zitten, is bij de ministeries en netbeheerders over netcongestie, nieuwe milieunormen met betrekking tot de plaatsing van windturbines, waardoor locaties voor windprojecten worden verkleind. Daar zitten we over aan tafel. Het mogelijk maken van windturbines in gebieden waar er sprake is van vermindering van de detectiekans door de Defensieradar. Daar zijn we echt ook volop in gesprek met Defensie en Economische Zaken. De beperkingen voor wat betreft de isolatie van woningen, als gevolg van de mogelijke aanwezigheid van gebouw gebonden soorten zoals vleermuizen. Hierover zijn we in gesprek met gemeenten en woningcorporaties. Het vraagstuk rondom de mogelijkheden van een publiek warmtebedrijf. Hierover voeren we natuurlijk die warmtedialogen. Zo kunnen we nog wel een aantal zaken opnoemen. Dat is het eigenlijk wat de vragen aangaat.

De **voorzitter**: U bent in principe tot een afronding van uw reactie gekomen? Dat toets ik eventjes. De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dat vermoeden had ik ook al, want er zijn een hoop vragen die stonden nog in de themavergadering en die zijn niet beantwoord. Ik heb er nu even twee uitgelicht, om daar alsnog een antwoord op te krijgen. En op de belangrijkste, gewoon even een toetsvraag, heb ik geen antwoord gekregen. Weet de gedeputeerde inmiddels wat een capaciteitsfactor is en waarom rekent hij met een capaciteitsfactor van 40 procent voor windturbines in Oost-Brabant.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik weet wat een capaciteitsfactor is. Met die capaciteitsfactor hebben we gewoon rekening te houden. We hebben niet alleen met de beschikbaarheid van wind rekening te houden, maar ook met de beschikbaarheid van de grond waarop die windturbines moeten staan, meneer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Een capaciteitsfactor heeft helemaal niets te maken met de grond waarop een windturbine staat. Een capaciteitsfactor wil zeggen hoeveel het vermogen van een energiebron, hoeveel dat daadwerkelijk oplevert. Bijvoorbeeld als je dus iets met een vermogen van 1 watt een uur lang laat draaien, dan heb je een wattuur. Een capaciteitsfactor zegt hoeveel onderhoud en hoeveel opbrengst je daadwerkelijk krijgt. Een kerncentrale heeft 80 tot 90 procent capaciteitsfactor, omdat je die moet onderhouden en af en toe stilzet om die te bekijken. En een windturbine heeft iets van ongeveer 20 procent in Oost-Brabant, omdat het niet altijd waait. Dat heeft helemaal niets met wind te maken. Een andere vraag dan. Vindt u 141.315 euro veel geld?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ja, dat is veel geld.

De heer **Rutjens** (JA21): Ik ook. Dat is het salaris van een gedeputeerde.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik dacht het niet, maar goed.

De **voorzitter**: Laten we afspreken dat dat soort zaken hier niet aan de orde zijn. U was klaar met uw betoog volgens mij, meneer Van der Horst. Ik ga naar de tweede termijn van uw Staten.

Mevrouw **Van Hazendonk** (GroenLinks): Voorzitter, kunnen wij een korte schorsing krijgen?

De **voorzitter**: Dan schors ik voor vijf minuten.

Mevrouw **Van Hazendonk** (GroenLinks): Dat is wel heel kort. Kunnen we ook tien minuten krijgen?

De **voorzitter**: Dan schors voor tien minuten. Maar weet, we hebben nog twee onderwerpen te gaan en eten krijgt u vandaag niet meer.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, het is tijd. Wilt u gaan zitten, wilt u uw gesprekken staken? Ik geef als eerste nog even heel kort het woord aan de heer Van der Horst, niet om te interrumperen. Dat sta ik nu even niet toe. Maar hij heeft nog een reactie te geven op een motie, volgens mij van de VVD, daar heeft hij nog geen appreciatie op gegeven en dat is wel relevant voor de tweede termijn. De heer Van der Horst.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Dank u wel, voorzitter. Het gaat over de motie Visie op energiemix van VVD, BBB, JA21, Volt, 50PLUS en Forum voor Democratie. Deze motie wil ik aanmerken als geen bezwaar. Het past mooi in de energievisie die ik al heb toegezegd. En daarbij moeten we ook alle energievormen in ogenschouw nemen.

De **voorzitter**: Dank u wel. De appreciatie is geen bezwaar. Dan zijn we nu toe aan de tweede termijn en het woord is aan de heer Rijvers.

De heer **Rijvers** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik ben blij met dat laatste, dat de gedeputeerde vertelde. Dat is precies de visie van de BBB. Wij zijn ook voor alle vormen van energie. Ik voelde mij eerder geframed, omdat wij de energielobby zouden zijn. En ik kan ook hele betogen houden waarom wind en zon belangrijk is. En ook, dat heb ik ook verteld, waar het aan schort op dit moment, vooral met energieopslag. Met betrekking tot de motie van GroenLinks, Houd de klimaatdoelen in zicht, heb ik een vraag aan de gedeputeerde. Er staat in, constaterende dat de provincie niet op koers is. En de gedeputeerde zegt, ik denk dat we wel op koers zitten. Dat betekent eigenlijk dat het verzoek dat gedaan wordt aan gedeputeerde, om een provinciaal klimaatplan te maken, niet nodig is. Dus dat begrijp ik eigenlijk niet goed. Dan ga ik verder met het volgende punt. De motie van de PVV is een hele uitgebreide motie, die betrekking heeft op het Rekenkamerrapport. Het hele voorstel wordt met een amendement totaal omgebouwd. Ik zal zeggen hoe ik het beleef. Dit wordt op het laatste moment erin gegooid. Ik heb heel dat rapport bestudeerd en dan komt er in een keer een motie die het totaal ombouwt, op laatste moment. Daar heb ik gewoon een slecht gevoel bij. Want ik kan er de consequenties niet van inzien. Ik zie er goede dingen inzitten, andere dingen niet. Dus ik heb daar moeite mee. Mijn gevoel zegt, ik scheur het kapot. Als stukken zoveel effect hebben, dien ze dan tijdig in, zodat we er goed naar kunnen kijken. Want zo kan ik persoonlijk geen goede afweging maken. Dan ga ik verder. Er werd eerder genoemd, door Volt, het grootste deel eigen energie opwek in de provincie. Wij hebben hier in de provincie een hele grote organisatie die echt heel actief bezig is. En wat ik begrijp van dit begrip, dat grotendeels eigen energie

opwek, dat dat geen kwalificatie is. Dat wil niet zeggen zoveel of zoveel. Dat wil alleen maar zeggen, het streven naar en bij keuzes zoveel mogelijk. Dat betekent dat we daar ook geen doel aan vast kunnen prikken. Alleen op het moment dat men een bepaalde keuze zou kunnen maken, dan streeft men daar naar meer. Hoewel het grotendeels iets kwantitatief uitdrukt, is dat nooit de bedoeling geweest. Daardoor ontstaat eigenlijk een misverstand, dat hier in de wereld komt. In ieder geval zo heb ik het ervaren. Dus ik weet niet hoe de gedeputeerde daar op reageert, maar dat is het ding eigenlijk. Dan is er nog een motie over Hydro energie. Dat is op zich een mooie motie. Maar als ik gewoon een beetje ga rekenen, met $m \times g \times h$, vermenigvuldigt met de rendementsfactor en de hoeveel water die er kan zijn, dan kom ik in mijn gedachten uit op maar een beperkte hoeveelheid energie. Als daar onderzoek naar gedaan wordt, houdt het heel kort, zet er geen bureau op dat heel veel uren schrijft, want dat is natuurlijk heel interessant, ik denk indicatief dat er maar weinig uitkomt. De motie kunnen we ondersteunen, maar er mag nooit een groot onderzoek plaatsvinden, maar een heel kleintje. We zijn ook blij met de reactie van 50PLUS. Zij geven aan wat wij ook zien. 50PLUS vraagt een beter verhaal van het college, dat vinden wij ook belangrijk. Dat is ook het punt waar het een beetje wringt. We zijn blij met Lokaal Brabant, die zeggen, doe dingen van onderaf. En dat ze de motie met betrekking tot de kernenergie steunen. Daar wil ik het op dit moment even bij laten.

De **voorzitter**: Dank u wel, meneer Rijvers. De heer Jansen.

De heer **Jansen** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Er komt duidelijk veel op ons pad. VVD is blij met het ZRK-rapport, de kwaliteit ervan en de aanbevelingen. Ik proef bij GS dat hij zich achter de schermen, wat wij als PS logischerwijs niet zien, hard inzet om de kar te trekken. Ik ga ervan uit dat hij hier stevig mee doorgaat onder de huidige context. Het klopt dat je ijzer niet met handen kan breken. En ik proef ook het ongeduld bij onze collega woordvoerders. En die deel ik ook. GS heeft aangegeven op verschillende borden te schaken. Ik kan me voorstellen dat het zoveel is, dat het handig is, om met een integraal lijstje te komen op welke tafels en waar allemaal wordt ingezet. Deelt GS mijn mening en kunt u toezeggen binnen een redelijke termijn met een klein overzichtje te komen? Er is daarnaast veel verwarring over motie M5, de monitoringsmotie. Kunt u duidelijkheid geven over wat de motie volgens u nu precies behelst? Zit sturing er nu wel of niet in? Graag concreet aangeven wat de consequentie is. Maar uiteindelijk moeten we gewoon onze schouders eronder zetten. We moeten ook gewoon een keer aan de rit gaan. Laten we dat nu ook doen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Van Hazendonk.

Mevrouw **Van Hazendonk** (GroenLinks): Dank. Wij zijn blij om te horen dat de gedeputeerde zijn schouders wil gaan zetten onder de grote opgave van de energietransitie. En ook wij hebben er begrip voor, dat hij geen ijzer met handen kan breken. Maar we zijn dan ook wel erg blij dat hij zegt, dat hij een meer sturende rol wil gaan nemen. Wij kijken erg uit naar de genoemde energievisie, die in september komt. Daarnaast vinden wij het heel fijn dat de gedeputeerde het belang van goede monitoring van onze klimaatdoelen onderschrijft. Voor nu houden wij dan ook onze motie M5 aan en gaan in de werkgroep Energie aan de slag met wat de gedeputeerde heeft toegezegd rondom het inzichtelijk maken van het reductiepad. En dan kijken we later dit jaar bij de behandeling van de energievisie of we het dan nog nodig vinden om hem in stemming te brengen.

De **voorzitter**: En daarmee is hij op dit moment geen onderdeel meer van deze bespreking.

Mevrouw **Van Hazendonk** (GroenLinks): Dat klopt.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Hordijk.

De heer **Hordijk** (PvdA): Voorzitter, dank. Dank voor de toezeggingen die de gedeputeerde heeft gedaan. We hebben er een aantal gesprekken over gehad en daar is een toezegging uitgekomen, met name op het vlak van monitoring. We wachten wel even af hoe u weer de beantwoording gaat doen op de vraag die gesteld is door de VVD-fractie. Daarna bekijken we, of we toch niet de motie, die we net hebben ingetrokken, alsnog in stemming gaan brengen. Daar zijn we nog niet helemaal over uit. Dus wellicht dat hij toch weer terugkomt in de beraadslaging.

De **voorzitter**: Ik kan me voorstellen dat u daar met elkaar even goed overleg over heeft. Maar op dit moment is hij geen onderdeel meer. Ik ga naar de heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter, laat mij beginnen met even iets recht te zetten uit de eerste termijn. Dat is dat ik nagelaten heb om de heer Rijvers en de heer Jansen van harte te feliciteren met hun maidenspeech. Dus bij deze. En ik wil ook de gedeputeerde uiteraard bedanken voor zijn reacties en zijn visie. In de eerste termijn was er veel discussie over regie. Het terugpakken van regie is best een heftig middel, zo blijkt. Daarvan is het nog niet eens bekend of het vruchten af kan werpen. En ik wil blijven herhalen dat de man die aan de tafel zit, de gesprekken voert, de contacten warm houdt, zelf zegt dat het niet veel zal helpen. De gedeputeerde moet wat ons betreft vooral leiding gaan geven aan een samenwerking en niet trekken aan het gazonnetje, dat aan het groeien is. En ook geen gat boren in het energiebootje op die grote oceaan. Houd u ons daarbij vooral op de hoogte, wil ik het college meegeven, over de instrumenten die nodig zijn om deze energietransitie vorm te geven. En het forum van de werkgroep Energie is daar een excellente keuze voor. Tot slot wil ik nog even aansluiten bij de vraag van de heer Schipper, die ook gaat over die instrumenten. Laat het ons weten, welke u nodig heeft, zodat we daar in een volgend debat de discussie op kunnen toespitsen. Ik dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Van de Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, dank u wel. Eerlijk gezegd is het best treurig dat wij hier vandaag zo'n belangrijk stuk bespreken als het voorliggende ZRK rapport, waarbij de gedeputeerde vervolgens irrelevante, ontwijkende of onbegrijpelijk antwoorden geeft. Je kunt het eens of oneens zijn met het rapport en met de aanbevelingen, maar een ter zake reactie was op zijn plaats geweest. Voorzitter, de overheid maakt keuzes en regels, die desastreus uitpakken in dit dossier. De overheid creëert problemen keer op keer. Netcongestie is door de overheid gecreëerd, door de irrationele inzet op wind en zon, de doorgeslagen elektrificatie. Warmteproblematiek is een door de overheid gecreëerd probleem. Energierekeningen van de burger zijn onbetaalbaar. Meer dan de helft is belasting, de oorzaak ligt bij de overheid. Of het nou gaat om het verbod op kolenstook voor opwek, of het subsidiecircus, iedere keer zit de overheid aan de knoppen en verprutst het gewoon. Er is een stupide inzet op wind en zon, terwijl schone en goedkope energie al bijna voorhanden had kunnen zijn, als we tien jaar geleden waren gestart met de inzet op kernenergie, of, zoals de PVV al in de drie voorgaande bestuursperiodes heeft bepleit, de inzet op thorium en de gesmolten zoutreactor. Wind en zon, alsook het verbranden van bossen zijn slecht voor het milieu en slecht voor de natuur. Het afval van windturbines en de milieugevaren van zonnepanelen zijn in omvang immens groot. De groene partijen vinden deze destructie van natuur en milieu fantastisch.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter, hier is toch ook wel te spreken over een trendbreuk? Het is de tweede partij uit de diep rechtse hoek, die als het hun uitkomt voor hun eigen argument, opeens blijkt te geven om groene en schone energie. Wat ben ik daar toch blij mee. Ik hoor mevrouw Van der Kammen wel beweren dat het juist door het aanleggen van windparken en zonnepanelen is, dat de energierekening

duurder is geworden. Dat klopt volgens mij helemaal niet, maar ik hoor graag waar mevrouw Van der Kammen dat vandaan haalt.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik beweer dat de energierekening voor meer dan de helft bestaat uit belasting. Volgens mij is dat gewoon een feit. Dat kunt u zelf ook op uw eigen energierekening terugzoeken.

De heer **Van Raak** (SP): En dat moet een fout van de overheid zijn? Waar het mij meer om gaat, is dat u beweert dat als we stoppen, als we deze energietransitie niet doorzetten, dat de energierekening omlaag gaat. Dat hoor ik u verkapt zeggen. Kunt u dat eens nader toelichten, want dat vind ik wel interessant.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, als de collega mij dat verkapt hoort zeggen, dan wil dat niet zeggen dat ik dat ook zo gezegd heb. Ik heb aangegeven dat daar waar de overheid aan allerlei knoppen zit, het altijd voor problemen voor de burger zorgt. En daar heb ik diverse voorbeelden van genoemd.

De heer **Van Raak** (SP): Fijn dat mevrouw Van der Kammen in ieder geval de suggestie uit de wereld helpt, dat het aan de windparken en zonnepanelen heeft gelegen, dat de energierekening duurder is geworden. Die ontwikkelingen, samen met de ontwikkelingen rond warmte, zorgen juist voor het tegenovergestelde. Dank u wel.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, het blijft een feit dat er ongeveer 120 miljard euro aan SDE-subsidies uitgedeeld zijn aan allerlei onzin, vooral wind en zon en het verbranden van bossen. Zoiets verzin je niet. Voorzitter, hoe je ook aankijkt tegen klimaat en energie, als je al denkt dat je iets moet doen, doe dan datgene waarmee je ook denkt dat je een effect gaat bereiken. Of dat nou is voor een veronderstelde opwarming van de aarde, om die te voorkomen, of om gewoon te zorgen dat ons landschap in stand gehouden wordt, of zorgen dat mensen hun energierekening kunnen betalen, doe dan in ieder geval datgene wat verstandig is, in plaats van tegen beter weten in doelen najagen die onrealistisch, onduidelijk en onhaalbaar zijn. Ik wil ook nog aangeven dat het college iedere keer komt met een rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving. Men schermt daar dan mee als een tegenargument en dat het allemaal wel haalbaar zou zijn. Het mooie is, dat rapport zegt letterlijk, de CO₂-uitstoot daalt mogelijk met 46 tot 57 procent in 2030, ten opzichte van 1990. Het is dus puur een semantische discussie, want eigenlijk zegt dat Planbureau voor de Leefomgeving niets anders dan het wensdenken van het college hier, van we gaan het vast wel halen hoor, als we allemaal maar voldoende hopen. Er is geen enkel bewijs dat het zo is. We hebben het hier vandaag over een ZRK-rapport. Het ZRK-rapport zegt dat de haalbaarheid er gewoon niet is. Dus wat de PVV betreft komt ons amendement veel meer ten goede aan de zeggenschap van PS. En laten we daarvoor al op inzetten.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Schellekens.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Dank voor de uitgebreide beantwoording door de gedeputeerde. Goed om te zien dat er veel ambitie is in de Staten en dat het college ook de regie wil nemen waar nodig. En er ligt een schone taak voor de werkgroep Energie, voor wat betreft de energietransitie en qua ruimtelijke inpassing voor de werkgroep Leefomgeving. Het debat vandaag laat wel zien dat we daar voldoende stof hebben om over te spreken. Kortom, D66 wil dat de uitvoering van de energieagenda 2019-2030 stevig doorgezet wordt. En daar helpen de aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer ons bij. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Leeger.

Mevrouw **Leeger** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Luisterend naar het debat en de beantwoording zijn mijn zorgen nog niet echt weggenomen. Ik hoor over monitoren, over praten, over overleg, over plannen. Maar wat gaat u doen? Ik hoor u zeggen in antwoord op mijn vragen, de aanbevelingen die wij overbodig vinden, die omarmen wij niet. Maar als een aanbeveling overbodig is, dan vloeit er toch geen bloed uit om hem te omarmen? Dan kunt u toch tegen onze Staten zeggen, ik neem ze gewoon allemaal over en ik ga gewoon keihard aan de slag. En een trendbreuk, ik help het u hopen. Het zou ons hier allemaal heel erg helpen om die doelen te behalen, maar het blijft toch wel een erg kwetsbare basis. U zegt ja, we gaan het halen. U bent optimistisch, maar hoe gaat u het halen? En u gaat uit van het meest positieve scenario. De schaduwzijde van positivisme is toch ook een zekere naïviteit. Want als je een scenario schetst, moet je dan niet de volle breedte van de scenario's in kaart brengen? Wat doet u in het geval van het meest positieve, dat het allemaal gaat lukken, dat de trendbreuken de juiste kant opvallen? Maar daarnaast ook het slechtste scenario, wat als alles tegenzit? Wat doen we dan, om onze doelen te behalen? En natuurlijk een gulden middenweg. Dus ik vraag van u, breng die scenario's in kaart. Laat zien wat u doet in het meest positieve geval en in het meest negatieve geval. En neem ons mee als Staten, zodat wij het vertrouwen kunnen hebben, dat wij hier in Brabant alles doen om daar te komen, waar we willen zijn. Ik kan er nog heel veel woorden aan besteden. Dat ga ik niet doen, want we hebben nog andere onderwerpen te bespreken. Dus ik beperk me tot de moties die er zijn aangekondigd. Wij steunen de moties Visie op energiemix en de motie Hydro. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. Meneer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Dames, mijnheren, Brabanders, we zien de gedeputeerde toch wel worstelen in dit debat. En het is misschien ook wel een beetje spijtig, dat hij nu politiek verantwoordelijk wordt gehouden voor een dossier dat hij heeft geërfd van zijn D66-voorganger. Het enige wat kan helpen, is waarschijnlijk een vacature. En dat is namelijk voor een trendbreuk-fee m/v/x. Je hebt een ongebreideld breed optimisme, je bent bereid aan de lat te staan voor extra strenge doelen, volmondig wijs je elke rationaliteit af, je hebt een verbindende rol in het regie nemen met inachtneming van governance, je bent bekend met het bestuursakkoord, maar het is een pre als je bereid bent een ZRK-rapport te negeren, jouw deliverable bestaat uit een energievisie en daarin lever je een grote en diverse bijdrage aan het ontkennen van harde feiten. Wat ik daarmee wil aangeven, voorzitter, beste Brabanders, is dat een trendbreuk-fee het enige is, het laatste redmiddel, dat ervoor kan zorgen dat dit soort doelen nog kunnen worden gehaald. En dat was ook te verwachten. Als je energietransitie, de overgang op andere energiebronnen en andere energiedragers, op een hoop gooit met klimaat. Dan ga je dingen door elkaar halen, te veel. Als je net gaat doen alsof wij hier in Brabant de wereldtemperatuur kunnen beïnvloeden, dan weet je dat je een probleem veroorzaakt.

De **voorzitter**: De heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Daar zijn we weer, de trendbreuken-fee. Een oude discussie inmiddels. Meneer Rutjens, de vraag die ik via de voorzitter aan u wil stellen, al die ontwikkelingen op het gebied van warmte, al die conclusies die worden getrokken in het rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving, al die ontwikkelingen waarover we het hebben gehad tijdens die themadag twee weken geleden, dat is volgens u geen enkele vorm van vooruitgang of trendbreuk in het hele debat over de energietransitie? Begrijp ik dat goed?

De heer **Rutjens** (JA21): Het punt is, als je alle bestaande technologieën en ontwikkelingen meeneemt in wat je nu doet, dat is wat Gedeputeerde Staten doet in het rapport en dat is wat de Zuidelijke Rekenkamer heeft beoordeeld, dan haal je de doelen niet. Een externe trendbreuk is iets wat van buiten komt, wat je nu dus nog niet weet. En daar ligt precies het probleem. Als je ervan uitgaat dat je doelen haalt, omdat er iets

gebeurt wat je op dit moment nog niet kent, dan ken je het dus niet. En daar kun je dus geen plan op maken.

De **voorzitter**: De heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter, exact zoals we niet wisten dat de warmtewet onze kant op komt. Exact zoals we niet wisten dat er in de Delta Rhine Corridor elektriciteitsleidingen zijn gekomen. U kunt hier glashard ontkennen dat trendbreuken niet bestaan en dat er een fee aan te pas moet komen, om ze te bewerkstelligen, maar de realiteit leert gewoon anders.

De heer **Rutjens** (JA21): Nee. Er zijn politieke beslissingen genomen, als je een warmtewet aanneemt. Als je bijvoorbeeld een kolenwet aanneemt, dan neem je een politieke beslissing om geen kolen meer te verbranden in de Amercentrale. En wat gebeurt er dan, dan stop je bomen in de oven, dan heb je 20 procent meer CO₂-uitstoot dan voorheen. Dat zijn beslissingen die je neemt. Dat zijn geen trendbreuken, dat zijn dingen die je al meeneemt in je hele planning. En daar gaat het nou net mis. Dat is het punt dat wij de hele tijd zeggen, dat men eigenlijk van links tot rechts, boven, beneden, alle politieke kleuren, behalve de coalitie, wil onderkennen. Dat is namelijk dat als je op deze manier verder gaat, als je deze trend voortzet, dat de doelen niet worden gehaald. Overigens zijn wij daar blij mee, want wij willen geen windturbines overal in Brabant. We willen niet overal zonnevlaktes en wij willen niet onze bomen opstoken in de Amercentrale.

De **voorzitter**: De heer Van Raak tot slot.

De heer **Van Raak** (SP): Mevrouw de voorzitter, dat vind ik vakkundig heen gedraaid om de vraag die ik aan de heer Rutjens stelde en de punt dat ik probeerde te maken. Volgens mij heeft ook het rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving alles wat u zojuist heeft gezegd, ontkracht.

De heer **Rutjens** (JA21): Het rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving zegt, collega Van der Kammen heeft dat terecht aangehaald, dat het misschien gehaald kan worden. En wat je daarbij ook nog moet vermelden, is dat er een hele reeks aan voorwaarden is, die eerst moeten worden genomen, als we misschien de doelen kunnen halen. In die zin is het rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving volledig in lijn met het ZRK-rapport. Wat zij zeggen is, als je op deze manier doorgaat dan haal je het dus niet. Ik zie daar geen enkele discrepantie in. Maar goed, we doen dus net alsof we in Brabant de wereldtemperatuur kunnen beïnvloeden. De hybris. Als je, dit is letterlijk uit het debat bij de gemeenteraad in Oss, maar voldoende windturbines rond Oss plaatst, dan voorkom je overstromingen in Sri Lanka en Pakistan. De gekheid. Hoewel er steeds minder natuurbranden zijn, wordt er verteld dat, als er dan een keer een natuurbrand is, dat aan klimaatopwarming zou liggen. En als we een koudegolf hebben, dan heet het in één keer niet meer klimaatopwarming, maar dan hebben we het over klimaatverandering. Voorzitter, dames en heren, Brabanders, het probleem dat we hebben is dat een overheid doelen zet, die we niet kunnen halen. Het antwoord van de overheid, met name de provinciale overheid, is om nog strengere doelen te zetten, die we vervolgens ook niet halen. Dat is wat de Zuidelijke Rekenkamer heeft geconcludeerd en het antwoord is dan niet een college van gedeputeerden dat zegt, we gaan nog meer doelen erbij zetten en we gaan het halen, als we maar meer overheid hebben. Dat is niet het antwoord. Zo kun je niet realistisch een provincie sturen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Koevoets.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Wij danken ook de gedeputeerde voor zijn uitgebreide beantwoording van de vragen en ook dat hij gezegd heeft, dat hij samenwerkt binnen de RESsen met de gemeentes. Ik zou graag willen zien of dat hij ook bewust is en ook actief meewerkt aan de

pilots die we hebben, ik denk bijvoorbeeld aan energiecoöperaties. We lezen deze week in de krant dat er belangrijke vorderingen gemaakt zijn in Roosendaal, of nabij Roosendaal, waar samengewerkt wordt. We vinden dat laaghangend fruit, waar snel iets bereikt kan worden en we willen ook graag horen hoe hij verder denkt over initiatieven om opslag van energie mogelijk te maken. Daarnaast weten we dat we in Brabant een aantal grote energiegebruikers hebben en ook daarvan zeggen we als Lokaal Brabant, ga daar met voorrang naar kijken. Help die mensen, help die bedrijven, om ze zo snel mogelijk tot reductie van energie te krijgen, of wellicht tot alternatieve vormen van energie te krijgen, omdat dat op alle gebieden de uitstoot en de energietransitie kan helpen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. Voorzitter, de BBB had gevraagd of GS, als we dit Statenvoorstel aannemen, dan ook de adviezen zou omarmen. En een gedeputeerde zei hier, met andere woorden, nee op. Ik vind het jammer dat als de Rekenkamer een advies uitbrengt en PS dan ook nog oproept om dat advies op te volgen, GS dan eigenlijk al van tevoren aangeeft dat ze dat niet gaan doen. Echt heel jammer. Ook vind ik het zorgelijk dat de gedeputeerde aangeeft altijd maar uit te gaan van het meest positieve geval. Want nogmaals, als ik dat ook zou doen, dan zou ik nu een staatslot kopen en uitgaan van de hoofdprijs. Ik denk dat we er ook altijd rekening mee moeten houden dat er mogelijke tegenslagen zijn. Want in het leven hebben we daar nou eenmaal wel eens mee te maken. Ik ben wel blij dat er een visie wordt opgesteld en er beter gemonitord gaat worden, samen met een werkgroep uit deze Staten. We lopen achter de feiten aan, maar mogelijk kunnen we dat op deze manier nog enigszins beperken. Voorzitter, ik heb nog een vraag aan de gedeputeerde over de motie van de VVD met betrekking tot kernenergie. In het bestuursakkoord staat al dat er een onderzoek gedaan zal worden. Dus ik kan me voorstellen dat dit wellicht versneld gaat worden als deze motie wordt aangenomen. Klopt dat? En als uit het onderzoek blijkt dat kernenergie voor 2050 niet rendabel is, of niet haalbaar is, hoe wordt hier dan mee omgegaan met de op te stellen visie? Dan nog een laatste vraag over de motie van Forum voor Democratie wat betreft Hydro technologie. Stel dat deze motie het haalt en er wordt inderdaad hier een onderzoek gestart, zou u dan ook de ecologische gevolgen van deze energiebron willen meenemen? Want hier heb ik wel enigszins zorgen over. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. En dank aan de gedeputeerde voor zijn uitleg. Fijn dat er een visie komt. Volt blijft wel bij haar standpunt dat acht maanden wel echt heel erg lang duurt in onze ogen. Dat bevestigt een beetje het gevoel dat wij krijgen met betrekking tot het ontbreken van urgentie. Fijn om te horen dat kernenergie in die visie eventueel meegenomen kan worden, het onderzoek daarnaar. Wij hadden net als de Partij voor de Dieren ook de vraag, bij de motie van Forum, of er inderdaad gekeken kan worden naar het ecologische gedeelte. En waar wij natuurlijk erg blij mee zijn, is de toezegging om over de grenzen heen samen te gaan werken, met provincies en ook met grensgebieden. Dus wij gaan er dan gemakshalve maar vanuit dat deze afhankelijkheid dan gezien wordt als gewenst, want daar hadden wij nog geen antwoord op gekregen. Dank u, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Meneer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Veel is door andere partijen nog een keer aangekaart en ik zal, gezien de tijd en twee andere onderwerpen op de agenda, niet in herhaling vallen. Voor ons is het duidelijk, doelen worden niet gehaald, zijn niet realistisch en niet betaalbaar. Waar ze in China en India dit jaar nog 308 kolencentrales gaan bouwen, die in een dag meer gaan uitstoten, dan wij in een jaar kunnen reduceren, gaan wij gewoon door onze economie op te offeren voor niet te

realiseren klimaatdoelen. Maar voorzitter, gelukkig weet de gedeputeerde wel zeker dat we de doelen kunnen gaan halen. Tot zover.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. We hadden een vraag over de motie met Hydro energie. We vragen ons af hoe praktisch dat is. Hydro energie werkt in landen als Noorwegen, waar je een hoogteverschil hebt. Nederland is een vrij vlak land. Brabant is een vrij vlakke provincie met weinig hoogteverschil. In de motie wordt gesproken over stroming. Dat hebben we, maar de stroming die we hebben, is vooral in de grote rivieren, waar ook veel commerciële en recreatievaart in plaatsvindt. En waarin ook best wel veel riviervisserij plaatsvindt. Dus als je daar iets wil doen, dan zul je met sluizen moeten gaan werken en dergelijke, waarbij je dus een obstructie veroorzaakt. Er zijn nogal veel praktische bezwaren die ik, zonder dat ik daar een specifiek onderzoek naar heb gedaan, nu al kan aangeven, waarmee ik bijvoorbeeld de beruchte capaciteitsfactor van Hydro energie in Brabant het uiterst gering moet gaan inschatten. Heeft de FvD daar gedachten over?

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u, voorzitter. Wij zijn wezen kijken in Sint-Michielsgestel, daar heb je een stuw en daar hebben vader en zoon Taks een aanvraag gedaan voor een subsidie voor Hydro energie. Dat is toen toegekend. Alleen het idee bleek zo goed te zijn, dat ze zelf het geld hebben kunnen verzamelen om het doel te realiseren.

De **voorzitter**: Meneer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Oké, ik ken dit specifieke voorbeeldje ook. Maar als we het over Hydro energie hebben, hoop ik dat we het hebben over veel energie, want we hebben nogal veel energie in Brabant nodig. Er zijn nogal veel praktische bezwaren, om in grote, stromende rivieren, want dat is de tekst uit de motie, niet het beekje in Sint-Michielsgestel, maar grote rivieren, om daar wat te doen. Dus daar zitten heel veel praktische bezwaren aan. Ik vraag me af, hoe moeten we dat allemaal gaan doen?

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Vandaar dat we ook hebben gevraagd om daar een onderzoek naar in te stellen.

De **voorzitter**: Mevrouw Schellekens.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Mijn vraag is, in hoeverre is het onderzoek meegenomen dat al naar de Staten is gestuurd in februari 2019, Potentie waterkracht in Noord-Brabant. Daarin wordt het beeld voor Brabant geschetst. Hebben jullie daar al rekening mee gehouden. Want ik denk dat het onderzoek allemaal al gedaan is?

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Daar hebben wij naar gekeken. Wij hadden in ieder geval gekeken naar een iets uitgebreider onderzoek, omdat we zien dat het wel te realiseren is en dat er wel gewoon genoeg stroom vandaan komt. Vandaar dat we het nog een keer aangekaart hebben. En wij vinden het verschrikkelijk om zonneweides in windturbines in ons mooie Brabantse landschap neer te zetten. Vandaar dat wij naar Hydro gekeken hebben, om zo min mogelijk, of in ieder geval minder windmolens en zonneweides in Brabant te plaatsen.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Wat wij in ieder geval lezen, is dat er weinig potentie zit in water en ook wat de heer Rutjens net toelichtte, dat dat ongeveer de lijn is.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Elke zonneweide of windmolen die niet geplaatst hoeft te worden, is voor ons al winst.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tja, tja, ik heb er een tijdje over na zitten denken, hoe moeten we hiermee verder. Om een beetje uit te leggen wat de boodschap is van de Staten, doe ik dat aan de hand van twee voorbeelden. Het eerste voorbeeld. De RES wordt genoemd en ligt op koers in West-Brabant. Dat klopt, 92 procent, dan praat ik over 2030, maar de rest van Brabant ligt op 25 procent. En een van de grootste problemen is, dat is al genoemd, de congestie. Dat betekent dat windparken en zonnepanelenvelden niet aangesloten kunnen worden, omdat Enexis zegt, dat station zetten we daar niet neer. Lokaal Brabant maakte een opmerking over laaghangend fruit bij energiecoöperaties. Ik ben zelf bezig geweest met een Postcoderoos, maar die krijg je dus ook niet meer aangesloten. Dus het is heel moeilijk om dat doel te halen. En ik wil een soort rollenspel met u doen, gedeputeerde, ik kom zelf uit het bedrijfsleven, dus het is niet helemaal te vergelijken, maar u bent Raad van Bestuur of directeur. En ik ben commercieel directeur. En we hebben een plan met een omzet van tien miljoen euro. Dat moet ik aan het eind van het jaar hebben, maar ik sta halverwege het jaar op een miljoen. Een miljoen euro omzet en ik heb dan bij me een marktanalyse die uitlegt dat die tien miljoen euro onhaalbaar is. Dan wil ik graag van u straks weten, als u de Raad van Bestuur bent, hoe gaat u daar dan mee om? En daar wil ik het even bij laten.

De **voorzitter**: Dank u wel. Meneer Schipper. En wij hebben het wel onthouden hoor, meneer Brouwers, dat u uit het bedrijfsleven komt.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, ik kom trouwens niet uit het bedrijfsleven. Het is een bijzonder debat. Er zijn de nodige vragen geweest en ik heb het idee dat we soms een positieve reactie op een vraag hebben gekregen en een kwartier later een nieuwe reactie hoorden, die soms averechts leek. Het is verwarrend en voor mij in ieder geval niet altijd even helder geweest. En voor de toekomst is dat wat mij betreft een aandachtspunt voor het vertrouwen in de aanpak van de energieagenda. Verder over de inhoud. Ik ben heel blij dat de gedeputeerde de lat hoog legt. En ook wil houden. En wat mij betreft gaan we daar ook vooral mee door, want energie is een belangrijk punt, waar ook de generaties na ons alle belang bij hebben dat het goed geregeld is. En ook op een duurzame manier geregeld is. Ik mis nog op een tweetal punten een reactie. Hoe kijkt u nou eigenlijk naar die cases van Nyrstar en wat kunnen we hier nog uit leren voor de beleidsontwikkeling en de uitvoering van het beleid? Wat gaat u nou doen in zo'n situatie? En dan de vraag over de motie van de VVD, De visie op de energiemix. Kunt u toezeggen om als onderdeel op deze visie ook de milieuconsequenties, naast de ruimtelijke consequenties, bij de verschillende keuzes in beeld te brengen? Dus dat we die ook in beeld krijgen, zodat we een evenwichtige afweging kunnen maken van die keuzes. En dat we ook weten wat betekent dit nou voor Brabant, zowel op het ruimtelijk domein als op het milieu domein. Dan kunnen wij tenminste een integrale en evenwichtige keuze maken. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan zijn we aan het einde gekomen van de tweede termijn van de Staten en is het woord aan de heer Van der Horst. Ik heb een beperkt aantal vragen gehoord, hij zal daarop ingaan.

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Dank u wel, voorzitter. Om maar te beginnen met BBB, duurzame energie grotendeels uit Brabant is inderdaad te lezen als zoveel mogelijk. Niet te makkelijk de lasten elders neerleggen, is het antwoord. Van de VVD, binnen redelijke termijn met een overzicht komen van waar GS mee bezig is. In de uitvoeringsagenda komen we met een helder beeld van wat we doen, waar we op inzetten. De planning is dat deze uitvoeringsagenda nog voor het zomerreces gereed is. De motie M5, wat behelst deze, sturing wel of niet hierin, wat heeft dit voor consequenties? Die motie is aangehouden. We

gaan graag met de werkgroep het gesprek aan. We willen graag komen tot een monitor die haalbaar is en goed inzicht geeft in de voortgang van de energietransitie en de inzet die vanuit de provincie nodig is. Dan het CDA, als een aanbeveling overbodig is, waarom dan niet overnemen? Overbodig wil zeggen dat het niet nodig is, maar met het overnemen van de aanbeveling regie op de RES, kun je wel schade aanbrengen in de samenwerkingsrelatie die we met elkaar hebben. De RES is gebaseerd op onderlinge samenwerking en de regie-omschrijving van het ZRK past daar niet bij. Breng scenario's in kaart, de meest positieve en meest negatieve scenario's, vraagt u vervolgens en neem PS hierin mee. Laten we eens starten met het goed in beeld brengen van waar we mee bezig zijn en hoe het loopt. Het maken van scenario's en het doorrekenen daarvan, dat kan ook weer tot discussies leiden. Is dit wat ons gaat helpen, is mijn vraag, zonder u uit te nodigen overigens. Feitelijk is dat wat nu door mevrouw Van der Kammen en de heer Rutjens ook wordt gedaan, kloppen de aannames wel, klopt de doorrekening wel. Dan Lokaal Brabant over actief meewerken aan pilots, energiecorporaties. Inderdaad, energiecorporaties helpen wij graag. Om die reden hebben wij in 2023 BODE gesteund, een programma om de energiecorporaties echt te helpen. Dat is een ontwikkelfonds, om te komen tot grootschalige opwek, waarbij er sprake is van lokaal eigendom. Een andere vraag is, hoe denkt de gedeputeerde verder over mogelijkheden tot opslag binnen Brabant, kunnen we die bedrijven helpen? Collega gedeputeerde Van Gruijthuijsen heeft innovatiecoalities op het gebied van onder andere batterijen en elektrolyse, die zich dus richten op opslag. Daarnaast kan de opslag op bedrijventerreinen een optie zijn, met een zogenaamde energiehub, om de problemen rondom netcongestie aan te pakken. Partij voor de Dieren heeft dan een vraag over de motie kernenergie, leidt het aannemen hiervan tot versnelling c.q. inpassing kernenergie in Brabantse energiemix. Of het opnemen van kernenergie in de energiemarkt tot een versnelling leidt, is vooralsnog niet aan te geven. Er vinden nog allerlei ontwikkelingen plaats op het gebied van kernenergie, die mogelijk tot een versnelling gaan leiden. In het bestuursakkoord hebben we echter aangegeven, dat we inzetten op een innovatiecoalitie. En deze ligt bij gedeputeerde van Gruijthuijsen. Het moge duidelijk zijn dat we tijdens deze bestuursperiode daar echt niet nog een besluit over verwacht nou. De motie van het Forum voor Democratie, neemt GS ecologische effecten mee? Jazeker. Dat was nog een vraag van de Partij voor de Dieren. Even kijken, 50PLUS, hoe gaat u om met het voorbeeld van halverwege op een miljoen zitten en dat je naar tien miljoen moet, als u in het bedrijfsleven zit. Het gaat me nu nog wat te ver om dat hele rollenspel nu met u uit te spelen. Ik kom ook uit het bedrijfsleven. Kijk, als we aan het eind van het jaar failliet zouden gaan, ben ik niet coulant. Laat ik het daar op houden, dan gaan we er stevig tegenaan. En dat zou ik als directeur doen van uw bedrijf, maar ook als gedeputeerde. Dan ChristenUnie-SGP over de milieuconsequenties, is dat onderdeel van het maken van keuzes. Meneer Schipper, we gaan milieueffecten in beeld brengen. Dat doen wij via een zogenaamde MER-procedure. Over de casus Nyrstar nog even het volgende, de cases laat zien dat hier sprake is van een samenspel tussen Europese, landelijke, gemeentelijke en provinciale regels. Dat maakt het ontzettend complex, maar niet minder belangrijk. Ook hier zit een regierol in van GS.

De **voorzitter**: Daarmee was u aan het einde gekomen van de beantwoording?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ja.

De **voorzitter**: Dat dacht ik al. Ik geef in de afronding nog even het woord aan heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Toch nog even voor de zekerheid, maar misschien is dat niet goed overgekomen. De directeur die bij u zit, heeft een hele marktanalyse bij zich waarin staat dat die omzet niet te halen is. Natuurlijk zul je daar alles voor doen, om dat te halen, maar die marktanalyse zit erbij. Een beetje zoals de Zuidelijke Rekenkamer bij ons. Met die gegevens, dan is de vraag wat gaat u dan doen?

De heer **Van der Horst** (GS, SP): Ik blijf bij het antwoord dat ik net gaf. Dan ben ik niet coulant.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee zijn we volgens mij aan het einde gekomen van de beraadslagingen over dit voorstel. Dan gaan we naar de beperkte besprekstukken.

Beperkte besprekstukken

55/23 Onderzoeksrapport ZRK over Investeringsfondsen

De **voorzitter**: Het is een beperkt besprekstuk, dus er is een termijn. Ik geef als eerste het woord aan de heer Tolsma.

De heer **Tolsma** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Wij bespreken het rapport Zuidelijke Rekenkamer over investeringsfondsen aan PS. Investeren is beleggen in iets waarin je gelooft, waar je vertrouwen in hebt. Uiteindelijk wil je ook rendement halen. Voorzitter, het verbaast ons dat na zes jaar de Rekenkamer nog steeds aanbevelingen heeft op informatievoorziening die we als Staten ontvangen. Het verbaast ons ook dat KPI's niet afdoende zijn en wij die eens goed tegen het licht moeten houden. Aanbevelingen van de Rekenkamer waar wij nu echt voor eens en altijd klip en klaar over moeten zijn. Niet dat bij een volgend onderzoek van de Rekenkamer over de investeringsfondsen weer met dezelfde aanbevelingen komt. Is de gedeputeerde bereid om vanaf nu actiever alle informatie met de Staten te delen via de commissie Sturen en Verantwoorden. Voorzitter, wij moeten als Staten ook de investeringsfondsen eens kritischer bekijken, of wij die nog wenselijk vinden met het oog op de huidige economische situaties. Investeren wij in de juiste zaken. Hier zullen wij in een kerntakendiscussie meer op in gaan zoomen. Als BBB Noord-Brabant, zien wij liever dat wij als provincie investeren in de Brabander. De Brabander wil wonen, de Brabander wil zich van A naar B kunnen begeven. De Brabander moet verduurzamen, daar kunnen wij als provincie de Brabander mee helpen. Als je groen wil doen, moet je ook groen doen en investeren in en met de Brabander. Een beter rendement dan gezonde en tevreden Brabanders kun je er niet voor terugkrijgen. Dan investeer je in de toekomst van Brabant met een zeer hoog rendement. Voorzitter, wij dienen de volgende motie in.

Motie M7-2024: Investeer in de Brabander

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 2 februari 2024.

Gelezen het statenvoorstel 55/23 Rapport Zuidelijke Rekenkamer 'Kwaliteit informatie over investeringsfondsen aan PS'

constaterende dat;

1. In zes jaar na het vorige rekenkamer onderzoek er nog niet voldoende is verbeterd;
2. De Zuidelijke Rekenkamer wederom aanbevelingen heeft op de investeringsfondsen;
3. De opdracht die Gedeputeerde Staten van Provinciale Staten hebben gekregen naar aanleiding van het vorige onderzoek niet geheel is uitgevoerd;
4. De KPI's kritisch tegen het licht gehouden moeten worden en waar nodig aangescherpt;
5. Veel gemeenschapsgeld in deze investeringsfondsen wordt gestoken;

overwegende dat;

1. In 2010 de agenda van Brabant is vastgesteld
2. Het jaren geleden is dat sommige fondsen zijn opgericht en dat de wereld om ons heen in die jaren is veranderd
3. De Rekenkamer er terecht op wijst dat wij regelmatig aandacht dienen te hebben voor de Investeringsfondsen
4. De aandacht die wij dienen te hebben voor de Investeringsfondsen, verbonden dient te worden aan de vraag of de afwegingkaders die destijds hebben geleid tot de oprichting van de fondsen nu nog

steeds passend wordt geacht;

5. Wij het daarbij belangrijk vinden opnieuw na te gaan bij welke investeringen de Brabantse samenleving het meest gebaat is; Er meer inzicht nodig is alvorens PS het gesprek daarover kunnen voeren;

Roept het college op:

1. Inzicht te geven in de afwegingskaders die destijds hebben geleid tot de oprichting van de investeringsfondsen
2. Deze informatie aan PS te verschaffen vóór het zomerreces van 2024

en gaat over tot de orde van de dag.

BBB, Sinne Tolsma

50PLUS, Jan-Frans Brouwers

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan ga ik naar mevrouw Lepolder.

Mevrouw **Lepolder** (VVD): Dank u wel. Voorzitter, wat is het toch een mooi gegeven dat wij in Brabant in staat zijn om via diverse investeringsfondsen te investeren en te werken aan onze Brabantse doelstellingen. In deze fondsen gaat heel veel geld om. Daarom is het ook belangrijk dat wij als Staten de mogelijkheid krijgen om deze fondsen goed te beoordelen en te volgen. Uit het rapport van de Rekenkamer wordt duidelijk dat er stappen in de goede richting zijn gezet, maar ook dat er nog voldoende ruimte is voor verbetering. Het rapport biedt ons daarnaast als Statenleden een heel mooi inkijkje in de ontstaansgeschiedenis van de diverse fondsen en de huidige stand van zaken. We zijn dan ook heel erg blij met het rapport en met de aanbevelingen en adviezen die daarin staan, die we als VVD-fractie graag overnemen. Vanuit de commissie Sturen en Verantwoorden gaan we graag aan de slag met het vaststellen en aanpassen van de benodigde KPI's, waarbij wij vanuit de VVD-fractie ons niet alleen op getallen willen richten, maar ook willen bekijken hoe we meer in een kwalitatieve of verhalende vorm de doelstellingen en de resultaten en zaken die de investeringsfondsen beogen, tot ons kunnen krijgen. KPI's zijn er namelijk niet alleen om onze controlerende taak uit te kunnen voeren, maar ook om de successen te vieren, want die zijn er wel degelijk met deze investeringsfondsen. Tot zover in eerste termijn.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk naar de SP. Nee. Dan ga ik naar mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, dank je wel. Dank je wel aan de ZRK voor dit onderzoeksrapport. Voorzitter, de ZRK constateert dat de informatievoorziening over de investeringsfondsen een onvoldoende krijgt en vat het samen in constatering als, zicht op voortgang belemmerd, geen inzicht in tastbare resultaten en doelbereik, inconsistente informatie op punten, aandacht nodig voor zicht op sturingsmogelijkheden PS. Voorzitter, als de informatievoorziening niet op orde is, dan is de constatering op punten als, aandacht nodig voor zicht op sturingsmogelijkheden ontegenzeggelijk te vertalen naar de conclusie, het zicht is ontnomen op de sturingsmogelijkheden van PS. Want onvindbare, inconsistente, onjuiste of gebrekkige informatie maken dat de volksvertegenwoordiging minder mogelijkheden heeft, om goed en ter zake te controleren of er gebeurt wat was afgesproken en of nagestreefd wordt wat beoogd werd. Zeker bij langlopende trajecten is het essentieel dat we kunnen leunen op altijd vindbare en juiste informatie. Daarvan is hier geen sprake. In 2012 zijn de fondsen ingesteld. En in 2017 en 2021 zijn deze geëvalueerd. De oorspronkelijke stukken over de oprichting van de fondsen, zoals de statuten en de spelregels, die GS en PS met elkaar hebben afgesproken, waren al niet meer zomaar terug te vinden op de website van de provincie. Onvindbare informatie. De evaluaties van de fondsen zijn afgedaan als Statenmededeling. Dat had niet gemogen, voorzitter. Het oorspronkelijke Statenvoorstel over de oprichting van de fondsen beschrijft de taken en rollen van PS, waaronder het vaststellen van vierjaarlijkse evaluaties. Vaststellen, voorzitter, dat omvat dus geen Statenmededeling. PS

zijn onjuist geïnformeerd en evaluaties zijn dus formeel nog niet eens vastgesteld. Bij de evaluatie uit 2021 heeft GS ook nog eenzijdig de spelregels voor de systematiek aangepast. De oorspronkelijke stukken bevatten bepalingen over de reikwijdte en gaan klip en klaar uit van een evaluatie per fonds. GS heeft de zeggenschap van PS doorkruist door dit eigenstandig te wijzigen. Voorzitter, dat zijn de concrete gevolgen en risico's bij onvindbare, inconsistente, onjuiste of gebrekkige informatie. Om onze taken goed te kunnen uitvoeren, hebben we goede en vooral transparante informatie nodig. Ik doe een oproep aan de collega's, om hier in het kader van onze governance serieus bij stil te staan. Wellicht kunnen we ook samen zorgen voor een betere systematiek dan het huidige circus van Statenmededelingen.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Even voor de zekerheid, mevrouw Van der Kammen, maar wij hebben als Staten, dacht ik, artikel 217a via een motie aangenomen gekregen. Geeft dat al niet een beetje antwoord op de vragen, die u net stelde? En dat staat ook in het hele rapport.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, ik denk dat ik de vraag niet goed kan plaatsen.

De **voorzitter**: Kunt u het nog iets beter toelichten?

De heer **Brouwers** (50PLUS): Artikel 217a gaat over doelmatigheid en doeltreffendheid van alle leningen et cetera, die wij gedaan hebben. En de toezegging is van de gedeputeerde dat daar, ik kijk hem even aan, voor 1 april of 1 mei, uitsluitel over gegeven wordt.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): We krijgen niet eens inzicht in welke artikel 217a onderzoeken er überhaupt worden uitgevoerd. Maar hier constateert ZRK dat het met de informatievoorziening niet goed zit. En ik schets eigenlijk de gevolgen van slechte en onvolledige informatievoorziening. Dan zie je meteen dat het met zoiets als die investeringsfondsen ook al gelijk in de governance niet goed gaat, want die evaluaties zijn niet uitgevoerd. GS wijzigt zomaar de evaluatiesystematiek. Als we goed waren geïnformeerd, als de informatie altijd fatsoenlijk vindbaar zou zijn geweest, was dat helemaal niet nodig geweest, dan had dat niet kunnen gebeuren. Dat is eigenlijk het betoog dat ik hier houd.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik kan bevestigen dat dat inderdaad zo was. Alleen daarom hebben we ook in het rapport dat artikel opgenomen, daadwerkelijk opgenomen vanuit de Provinciale Staten dat daar wat aan gedaan gaat worden. En volgens mij is dat toegezegd door gedeputeerde Gruijters.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik denk dat het een het ander niet uitsluit. Voorzitter, dat was het einde van mijn betoog.

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Van der Kammen. Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Naar aanleiding van de themadag heeft het CDA nog de volgende opmerkingen. Het CDA is blij met het onderzoek van de Zuidelijke Rekenkamer. Het CDA onderstreept dan ook alle aanbevelingen van de Rekenkamer, ook die van het LOF en het Startup Fonds. Het CDA wil, zoals in een themabijeenkomst aangegeven, een tweejaarlijks evaluatiemoment opnemen bij de fondsen, waar dit mogelijk is. Zo blijft PS er korter op zitten en kan er beter sturing gegeven worden door PS. Dit is in het besluit opgenomen. Het CDA is daarnaast blij met de toezegging van gedeputeerde Smeulders op de suggestie van het CDA om meer aandacht te geven aan het uitstapmoment. Wij zouden ook graag bij ieder evaluatiemoment willen zien opgenomen de reden dat we niet kunnen uitstappen en wat de gevolgen zouden zijn als we wel uitstappen. Dat is dus toegezegd door de gedeputeerde. Het CDA wil als laatste nogmaals aandacht voor het rendement. Als het investeringsfonds gaat leiden tot een succesvol vervolg, zou het CDA graag voorstander zijn dat er een

extra fee naar de provincie gaat komen. Als het verkeerd afloopt, komt de pijn ook voor de provincie. Dus bijvoorbeeld tien procent bij de uittreding uit het fonds, of een oplopend rendement koppelen aan looptijd. Het CDA snapt dat het niet gaat om het rendement, maar waar dit mogelijk is zou dit zeker toegepast mogen worden. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel, de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Dames en heren, Brabanders, de provinciale overheid woekert alsmaar verder. Er moet van alles, er mag niks, behalve dan ervoor betalen met belastingen, inflatie, of zelfs uw energierekening. Want als we het hebben over de financiering van alle plannen, dan gaat het namelijk niet alleen maar over de jaarlijkse provinciale begroting van bijna een miljard euro, waarvan een groot gedeelte toch al voor langere tijd vastligt, maar ook over de miljarden euro's aan Essentgelden, betaald door uw energierekening, of die van uw ouders destijds. En in plaats van dat dat geld werd teruggegeven, wordt het vastgehouden in de provincie. En een groot deel daarvan zit in de investeringsfondsen, waarover het rapport van de Rekenkamer gaat. In 2009 hebben de toenmalige Provinciale Staten en gedeputeerden vastgelegd wat we daar nu mee moeten doen. In 2014 en '15 zijn er fondsen opgezet. Inmiddels zijn er meerdere verkiezingen geweest, maar die spilzuchttrain denderd maar voort. En het probleem is erger. Ook nog eens worden de beslissingen over deze fondsen op afstand geplaatst van de democratische controle door ons, door het Brabants parlement. Brabant C, Leisure Ontwikkel Fonds, Brabant Startup Fonds, Innovatiefonds, ze zijn niet alleen overbodig buiten onze kerntaken, maar het rapport van de ZRK maakt duidelijk dat er informatie achterblijft. Dat er sinds de vorige aanbevelingen niet voldoende verbeterd is, dat er geen KPI's zijn, dat de doelen niet SMART geformuleerd zijn en dat het onduidelijk is, wanneer Provinciale Staten kan bijsturen. Dames, heren, Brabanders, de provincie moet geen bankje willen spelen. Het is veel beter om de miljarden terug te geven aan de Brabanders zelf en nooit meer af te pakken van hardwerkende Brabanders. Maar goed, voor nu is het in ieder geval duidelijk dat er meer openheid moet komen over wat er met uw en ons geld gebeurt. Wij steunen dan ook volmondig de conclusies van de Zuidelijke Rekenkamer.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Koevoets. Nee. Mevrouw Hamerslag? Ook niet. De heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Alle subsidies schrappen, dat was de hoofdlijn van een artikel in de Telegraaf. Ruim 80 procent van de gemeenten in Nederland komt in 2026 financieel in het rood te staan. Het bekende financiële ravijn. Het kabinet is duidelijk, ze gaan drie miljard bezuinigen op gemeentefondsen. De werkloosheid in Nederland stijgt al vanaf juli vorig jaar. Er zijn steeds meer signalen dat Nederland in een recessie terechtkomt. Hoe is het mogelijk dat de provincie besluit om 500 miljoen euro uit te gaan geven aan semiparticuliere instellingen, waarbij niet duidelijk kan zijn wat het afsluimoment is en er geen of nauwelijks KPI's zijn. Hoe kunnen we de Brabanders uitleggen dat er geen concrete doelen zijn gedefinieerd bij het opzetten van de fondsen, die de provincie ter beschikking stelt, naast het feit dat het vaak ontbreekt aan het terugkerende evaluatiemoment, om doelmatigheid en effectiviteit te beoordelen. Vijfhonderd miljoen euro zal langzaam verdwijnen in allerlei projecten, die vermoedelijk een maatschappelijke bijdrage leveren. Als ik denk aan vermoedelijk, dan denk ik aan Lightyear. Dat is ook zo'n project dat miljoenen heeft gekost en nooit een auto heeft verkocht. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan de gedeputeerde.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. We zijn er nog niet, maar richting het einde van deze lange Statendag bespreken we de evaluatie van de informatievoorziening aan PS over onze investeringsfondsen. Dank aan alle fracties voor uw reflectie, ook in de themabijeenkomst. Ik heb vandaag een aantal fracties niet gehoord, die hadden in de bijeenkomst ook uitstekende bijdrages, waarin ik ook veel draagvlak voor het advies van de Rekenkamer heb beluisterd. En ook voor de reactie van ons college

daarop. Uiteraard ook dank aan de Rekenkamer voor het doen van dit onderzoek. Ik zal meteen het belangrijkste punt delen, voor u ook relevant. Ons college neemt de aanbevelingen van de Rekenkamer over. We hebben daar een bestuurlijke reactie op gegeven, die is al te vinden in het rapport dat u heeft ontvangen, met de reactie van de Rekenkamer op onze reactie. En ik heb ook in de themabijeenkomst een toezegging gedaan, om u nog eens een keer aanvullend te informeren op hoe wij als college reageren op dit onderzoek en wat wij met die aanbevelingen doen. Die memo heeft u deze week mogen ontvangen, dus het staat voor u netjes op een rijtje hoe we daarmee mee omgaan. Wij vinden dit een waardevol rapport, om een hele korte inhoudelijke beschouwing mee te geven, vol met feitelijke juistheden. Dat is fijn. De conclusies zijn herkenbaar. En ik wil meneer Heijmans citeren, hij is inmiddels naar huis zie ik.

De **voorzitter**: Hij is er weer.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): O, hij was verstopt, nu kan ik hem aankijken. Ja, meneer Heijmans, ik noem uw naam.

De heer **Heijmans** (SP): Excuses, ik was even afgeleid.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ik merkte het. Ik wilde u citeren, want u had namelijk een hele mooie bijdrage tijdens de themabijeenkomst, dat kan ik me herinneren. U zei dat de Zuidelijke Rekenkamer ons eigenlijk als college ook wel een zeven à acht gaf als cijfer voor hoe we om zijn gaan gegaan met de vorige aanbeveling uit dat vorige onderzoek naar die informatievoorziening. En dat suggereert dat er wel degelijk grote stappen zijn gemaakt in die informatievoorziening. Het is ook zo, want het is geen tien, dat er nog een aantal aandachtspunten ook nu weer worden benoemd door de Rekenkamer. Maar het beeld dat een klein beetje geschetst wordt door de heer Tolsma en zeker door mevrouw Van der Kammen, dat het helemaal niet op orde zou zijn, dat herkent ons college niet. En daar wil ik dus hier ook wel een kanttekening bij plaatsen. Dan nog een punt dat ik aan wil stippen, daar heeft u recht op. Het betreft de bevoegdheid van PS omtrent het vaststellen van de evaluaties van de fondsen. Mevrouw Van der Kammen heeft tijdens de themabijeenkomst uitgesproken van mening te zijn dat de bevoegdheid bij PS zou liggen, om die fondsevaluaties vast te stellen. Ik heb toen gereageerd dat dit niet als beslistpunt door PS was vastgelegd bij het Statenvoorstel om het energiefonds, innovatiefonds en het GOB in te stellen in 2013. En dat dat ook niet opgenomen was in het Statenvoorstel, dat er in '17 en in '21 een Statenmededeling is toegezonden en geen Statenvoorstel dat PS kon vaststellen. En dat er bij PS ook geen bezwaar is gemaakt, beide keren, tegen die werkwijze. Dus je zou kunnen suggereren dat het een standaard gezamenlijk overeengekomen werkwijze is. Dat we een standaard werkwijze rondom beleidsevaluaties hebben, die het college vaststelt en waar PS een visie op kan geven middels een themabijeenkomst. Aan de andere kant heb ik ook aangegeven, dat is ook wel de responsieve houding die ons college heeft, dat er geen fundamentele bezwaren zijn tegen een vaststelling door PS en dat we dat nogmaals zouden onderzoeken. Mevrouw Van der Kammen leek het zeker te weten. Dus dat hebben wij gedaan. Ik heb u deze week een memo toegezonden, waarin is opgenomen dat het college besloten heeft in de geest van het instellingsstatenvoorstel voor het energiefonds, innovatiefonds en het GOB, om toch het vaststellen van de evaluatie bij PS neer te leggen. Er is namelijk een bijlage, die is formeel niet vastgesteld, maar maakt desalniettemin onderdeel uit van dat Statenvoorstel, waar die taakverdeling op die manier is vastgelegd. Vandaar dat ons college nu heeft uitgesproken, dat wij dat toch bij PS neerleggen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank je wel, voorzitter. Ik moest even denken of ik bleef staan, want het college maakt uiteindelijk van het punt dat ik maakte toch een geste, die ik kan waarderen. Op zich horen bijlages ook bij een Statenvoorstel, als ze bij een Statenvoorstel zitten. En als wij dat vaststellen, dan wordt dat geacht er volledig, integraal bij te horen. Maar het punt dat ik wilde maken, is inderdaad dat het college aangeeft dat mevrouw Van der Kammen veel te hard concludeert dat die

informatievoorziening niet op orde de. Als de informatievoorziening niet op orde is, als documenten onvindbaar, inconsistent, kwijtgeraakt, gebrekkig zijn, dan krijg je juist dit soort procedures, afglijdend van wat we ooit met mekaar hadden afgesproken. Maar ja, de gedeputeerde kwam er op terug. Dat kan ik in ieder geval waarderen. Dat wil ik hem in ieder geval nog even meegeven.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel daarvoor. Het is ook echt zoals het college daarnaar kijkt. Op het moment dat u gelijk heeft, krijgt u dat ook gewoon. Dat geldt voor alle Statenleden, dus ook zeker voor u. En u heeft dat weer uitermate scherp weten op te vissen in het instellingsbesluit, in de bijlages die daarbij zaten. Dus dat is positief. Het is nog wel belangrijk om te vermelden dat de Zuidelijke Rekenkamer hierop niet heeft geconcludeerd dat de informatievoorziening daaromtrent niet op orde was. Dat komt ook omdat die evaluatie natuurlijk wel degelijk aan u is toegezonden. In '17 heeft u daar als Staten over gesproken en in '21 heeft u er alleen kennis van genomen, het was niet geagendeerd. U heeft er dus wel degelijk kennis van kunnen nemen. En in die zin is er in de informatievoorziening niks mis gegaan, het had alleen een Statenvoorstel moeten zijn. Ten slotte kom ik op de motie M7 van de BBB. Die motie krijgt de appreciatie geen bezwaar. Helemaal niet zelfs. Die motie vraagt ons namelijk om inzicht te geven in de afwegingskaders die destijds, dan hebben we het over 2013, geleid hebben tot de oprichting van de vier investeringsfondsen, die toen zijn opgericht. Ik zal er ook de investeringsfondsen die daarna zijn opgericht bij betrekken. Het interessante is, die fondsen zijn allemaal tot stand gekomen op basis van beleidskaders die toen van toepassing waren. Bovendien zijn ze allemaal door PS ingesteld, waarbij onze voorgangers Statenvoorstellen aan u hebben voorgelegd om die fondsen ook in te stellen. Daar staat natuurlijk een uitgebreide motivering in, om u te overtuigen van het feit dat het verstandig is om het fonds op te richten. Kortom, deze motie is geen bezwaar. Hij vraagt om voor het zomerreces van '24 deze informatie aan PS te verschaffen. Maar ik ga mijn best doen om dat volgende week al te doen, want het is gewoon eigenlijk openbare informatie. Dat is mijn inschatting. Dus dank, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik sluit de beraadslaging over dit voorstel en we gaan door met de bespreking van het beperkte bespreekstuk Statenvoorstel 68/23.

68/23 Nota verbonden partijen

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan mevrouw Van Hulten voor haar maidenspeech.

Mevrouw **Van Hulten** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Vandaag is het warme truiendag, symboolpolitiek wat mij betreft, want klimaatverandering vraagt om veel meer. Het gaat om grote sociale en economische veranderingen, waar vooral de overheid en het bedrijfsleven verantwoordelijk voor zijn. Ik draag vandaag overigens wel een warme trui, zoals jullie zien, omdat de thermostaat hier altijd een graadje lager staat. Daarmee geeft de provincie ook meteen het goede voorbeeld en die voorbeeldfunctie kan ik alleen maar toejuichen. Die voorbeeldfunctie hebben wij ook als het gaat om onze klimaat- en inclusiedoelstellingen. Mijn dochter heeft vorig jaar haar eindexamen gehaald, maar is niet gaan studeren. Daar is geen tijd voor, zegt ze. Het kantelpunt in de opwarming van de aarde is bijna bereikt. Actie is nu geboden. En dus studeert ze niet, maar voert ze actie voor een ambitieuzer klimaatbeleid. Maar die jongeren kunnen dit niet alleen. Zij hebben een overheid nodig, die hun toekomst veiligstelt, een overheid die ervoor zorgt dat we de klimaatdoelstellingen halen. Door het afschaffen van fossiele subsidies, door woningen massaal te isoleren en door openbaar vervoer te verbeteren. Onze inclusiedoelstellingen zijn minstens zo belangrijk. Ik ben opgegroeid op vier continenten en daardoor kwam ik al vroeg in aanraking met de warmte en rijkdom van andere culturen. Diversiteit is voor mij een vanzelfsprekendheid. Maar dat geldt niet voor iedereen. En daarom is het belangrijk dat ook wij het goede voorbeeld geven. Ook naar verbonden partijen hebben wij een voorbeeldfunctie. De PvdA-fractie wil de gedeputeerde dan ook complimenteren met de voorliggende nota. In het bijzonder omdat nu ook het maatschappelijk verantwoord ondernemen en inclusiebeleid daarin is opgenomen. Dank daarvoor. Ik rond af. Als volksvertegenwoordiger zal ik me

altijd blijven inzetten voor onze maatschappelijke verantwoordelijkheid en voorbeeldfunctie, zeker als het gaat om klimaatverandering en inclusie. Zodat iedereen er in onze provincie letterlijk en figuurlijk warmpjes bij kan zitten nu en in de toekomst. Ik dank u wel.

De **voorzitter**: Gefeliciteerd.

Applaus

De **voorzitter**: Dan geef ik het woord aan de heer Heijmans. Nee. Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, om het maar meteen duidelijk te maken, de aangepaste nota Verbonden partijen is geen verbetering. Eerst iets in het algemeen, de PVV is van mening dat het participeren in een privaatrechtelijke verbonden partij slechts bij hoge uitzondering mogelijk zou moeten zijn. En nooit op initiatief van de provincie zelf ingesteld zou mogen worden. Privaatrechtelijk verbonden partijen zijn door PS niet goed controleerbaar, al was het maar omdat informatie gewoon vaak niet verstrekt wordt. Bij gebrek aan een tweede termijn dien ik daar meteen maar een motie over in. De aanpassingen van de nota zijn een inbreuk op de rol en de invloed van de volksvertegenwoordiging. Door inkadering van wat aan PS moet worden voorgelegd, bijvoorbeeld de benoemde criteria voor ingrijpende gevolgen, wordt ten onrechte de schijn gewekt, alsof er veel duidelijkheid en transparantie wordt gecreëerd. Evaluaties worden afgeschaald of zelfs afgeschaft. Ook de actieve informatieplicht komt niet beter uit de bus en wordt deels gekoppeld aan die ingrijpende gevolgen. Juist door het concreet benoemen van slechts een beperkt aantal onderwerpen, waarover wij geconsulteerd moeten worden, kan er veel onder de radar blijven of worden gehouden. Dat is een serieus risico. GS zal altijd bedacht moeten zijn op de vraag of PS op de hoogte moet worden gesteld of bevraagd. En niet alleen als het om een onderwerp gaat dat op een kort lijstje staat. Voorzitter, met de informatievoorziening van de deelnemingen zou het een stuk beter kunnen. In de themavergadering toonde het college al goede wil door de jaarrekeningen van deelnemingen voortaan wel te gaan verstrekken. En ook om verwijzingen naar websites van de deelnemingen op de Brabantsite te plaatsen. Is het college ook bereid om de website van de provincie ook te voorzien van de oprichtingsstukken, statuten en alle agenda's en stukken van bestuursoverleggen van deelnemingen. Voorzitter, alvast toch een motie daarover. Vaste periodieke evaluaties worden afgeschaft met een richtinggevende uitspraak om eens per zes jaar voor belangrijke verbonden partijen een vorm van evaluatie uit te voeren. Voorzitter, alle verbonden partijen zijn belangrijk en ze zouden allemaal elke vier jaar moeten worden geëvalueerd. Kaders en criteria daarvoor dienen vastgesteld te worden door PS, evenals de evaluaties zelf. Voorzitter, dit voorstel is een verslechtering van de mogelijkheden voor PS om goed hun werk te kunnen doen. En de checks en balances worden hier verstoord.

Motie M8-2024: Ontsluiten informatie Verbonden Partijen op provinciale website

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 2 feb 2024, ter bespreking van Statenvoorstel 68/23 Nota verbonden partijen

Constaterende

- dat informatie over de verbonden partijen momenteel gefragmenteerd en onvolledig vindbaar is, dan wel momenteel nog niet consequent wordt verstrekt
- dat de jaarrekeningen van alle deelnemingen aan PS verstrekt dienen te worden

Overwegende

- dat het college reeds heeft toegezegd voortaan alle jaarrekeningen van deelnemingen met PS te willen delen;
- dat het college reeds heeft toegezegd op de provinciale website links naar de websites van verbonden partijen te ontsluiten;

- dat de WOO verdere actieve publicatieplicht met zich meebrengt

Vragen GS

om op zo kort mogelijke termijn op de provinciale website van alle deelnemingen de initiatie/oprichtingsstukken, stukken van bestuursvergaderingen, en begrotingen en jaarrekeningen te publiceren

PVV Noord-Brabant, Patricia van der Kammen

Motie M9-2024: Niet meer instellen van privaatrechtelijke verbonden partijen

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 2 feb 2024, ter bespreking van Statenvoorstel 68/23 Nota verbonden partijen

Constaterende

- dat de provincie inmiddels een hele lijst aan privaatrechtelijke verbonden partijen kent;

Overwegende

- dat PS bij het instellen van privaatrechtelijke verbonden partijen meer op afstand komen te staan;
- dat de informatieverstrekking bij privaatrechtelijke instellingen niet onder de WOO valt;
- dat er dan ook geen adequate invulling gegeven kan geven aan de controlerende rol

Spreken uit

- dat het participeren door de provincie in een privaatrechtelijke verbonden partij slechts bij hoge uitzondering mogelijk zou moeten zijn
- dat een privaatrechtelijke verbonden partij in ieder geval niet op initiatief van de provincie zelf ingesteld mag worden;

en gaan over tot de orde van de dag.

PVV Noord-Brabant, Patricia van der Kammen

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Leeger.

Mevrouw **Leeger** (CDA): Dank u wel, voorzitter. We bespreken vandaag de geactualiseerde nota Verbonden partijen. Het is een goede zaak dat deze geactualiseerd wordt en de CDA-fractie is een groot voorstander van tijdelijke actualisatie. In de nota stelt GS dat zij kan besluiten om de uitgangspunten voor verbonden partijen, zoals deze staan omschreven in deze nota, ook voor andere samenwerkingsverbanden, die niet strikt onder de definitie verbonden partijen vallen, te hanteren. In de themabijeenkomst hebben we al aandacht gevraagd voor het belang van een consequente lijn hierin. Dat wil ik hier dan ook nogmaals benadrukken, want als provinciale overheid dienen wij het publieke belang. De middelen waarmee wij werken zijn publiek geld, geld van onze burgers. En de CDA-fractie is dan ook geen voorstander van het ondernemertje spelen door overheden. Een privaatrechtelijke constructie om een publiek belang te dienen, heeft dan ook niet onze voorkeur. Daar waar het gaat om publieke middelen is transparantie het devies en moet de sturing en verantwoording, good governance, niet gecompliceerder gemaakt worden dan strikt noodzakelijk. De CDA-fractie is dan ook zeker een voorstander van deze geactualiseerde nota Verbonden partijen en de daarin opgenomen waarborgen. Maar het onderdeel evaluatie mag wat ons betreft wat aangescherpt worden. U schrijft dat het uitgangspunt van de nota is, dat de belangrijkste verbonden partijen tenminste elke zes jaar geëvalueerd moeten worden. De CDA-fractie vindt dit een wat al te ruime termijn en stelt voor om deze naar vier jaar te brengen, zodat ze tenminste elke Statenperiode een keer langskomen in deze ruimte. Daarnaast zijn we er een voorstander van, om alle verbonden partijen volgens dezelfde termijn te evalueren. Want een partij die op dit moment wat

minder relevant lijkt, kan op een later moment juist aan importantie winnen. Wij dienen hiertoe een amendement in samen met ChristenUnie-SGP, 50PLUS en JA21.

Amendement A3-2024: Met regelmaat evalueren

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 2 februari 2024 behandelend het Statenvoorstel 68/23 over Vaststellen nota Verbonden Partijen 2024

besluiten, dat de tekstpassage op pagina 32 van de nota Verbonden partijen: *'om minstens elke zes jaar de belangrijkste verbonden partijen te evalueren'* vervalt en gewijzigd dient te worden in de volgende tekst: *om minstens elke vier jaar de verbonden partijen te evalueren.*

Toelichting: Een periode van zes jaar is een wat al te ruime termijn en dit amendement stelt voor om dit naar vier jaar te brengen. Daarnaast beoogt dit amendement de verbonden partijen volgens eenzelfde lijn te evalueren, want een partij die op dit moment wat minder relevant lijkt, kan op een later moment juist aan importantie winnen

CDA, Ezra Leeger
ChristenUnie-SGP, Anne Schipper
50PLUS, Jan-Frans Brouwers
JA21, Willem Rutjens

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Rutjens heeft het woord.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Dames, mijnheren, Brabanders, verbonden partijen, wat zijn dat eigenlijk? Dat zijn privaat- of publiekrechtelijke organisaties waarin de provincie een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Dat betekent dus dat de provincie in het bestuur zit of minstens stemrecht heeft. En dat betekent ook dat wij middelen, risicodragend, ter beschikking stellen. Dat is de definitie verbonden partij. Wij vinden dat dat instrument vaak, te vaak en vooral ook niet terughoudend genoeg wordt ingezet. Eenzijdig wordt door Gedeputeerde Staten bepaald of dat nodig is, ja of nee. Daarmee zien wij drie problemen. Ten eerste de verschillende rollen en belangen die de provincie met al haar verschillende hoeden, zeg maar, kan spelen. Gelukkig hebben we een rollen paragraaf aangenomen gekregen, om dat in ieder geval inzichtelijk te krijgen. Het tweede probleem is dat daardoor de democratische controle vaak op afstand wordt geplaatst, omdat zo'n orgaan zijn eigen gang gaat en wij af en toe geïnformeerd worden. Maar soms ook te weinig. En het derde probleem is dat zoiets voortwoekert. We weten wanneer we een verbonden partij aangaan, maar het beëindigen lijkt nogal een probleem te zijn. Zo'n organisatie bestaat eenmaal en zo'n organisatie begint een organisme te worden. Het wil voortbestaan. De bestuurders en andere politici die daar werken, vinden het vaak ook maar wat fijn dat het er is. Kijken we bijvoorbeeld naar Smart District, daar was een maatschappelijk belang om woningen te hebben, maar om dan gelijk als provincie projectontwikkelaar te gaan spelen, omdat een aantal bevriende politici in en uit Helmond een prestigeproject nodig hadden, dat is wat overdreven. PS kon wensen en bedenkingen uiten. Maar ja, het was natuurlijk allang in kunnen en kruiken dat dit project ging gebeuren. En het project kende uiteindelijk vooral geldverspilling aan directie en ingehuurd politici. Het is ontzettend belangrijk dat we van tevoren vastleggen, wanneer een verbonden partij wordt beëindigd, of in ieder geval wanneer de provincie haar verbinding met die verbonden partij beëindigt, dan wel in tijd, dan wel als het doel behaald is. En het tweede punt is, om te voorkomen dat onze gelden als provincie te veel worden ingezet voor salarissen van bestuurders, willen wij graag een motie indienen om de Brabantnorm van toepassing te verklaren. Dat doen we overigens samen met 50PLUS, CDA, FvD en PVV. Waarom willen we dat? De Brabantnorm is nu al van toepassing op subsidies, omdat bepaalde organisaties die subsidie van ons krijgen afhankelijk zijn van de provincie Noord-Brabant. Dat staat in de overweging om die Brabantnorm ooit aan te nemen. Een verbonden partij is per definitie afhankelijk van de provincie Noord-Brabant en daarom vinden we het ontzettend nodig om ook die verbonden partijen onderhevig te laten zijn aan de Brabantnorm. Dank u wel.

Motie M10-2024: Brabant-norm ook voor verbonden partijen

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 2 februari 2024 behandelende
Statenvoorstel 68/23 "Vaststellen nota verbonden partijen",

constaterende dat:

- Brabant een "Brabantnorm" kent, als onderdeel van de algemene subsidieverordening Noord-Brabant;
- deze geldt voor organisaties die afhankelijk zijn van subsidies of bijdragen van de provinciale overheid;
- opdat 'De bezoldiging van bestuurders en personen werkzaam voor de subsidieaanvrager niet uitgaat boven het salaris van een minister';

overwegende dat:

- juist ook verbonden partijen in de geest en zeker naar de aard "afhankelijk van de provinciale overheid" zijn;
- de verbonden partijen in en voor Brabant, beter passen onder de Brabantnorm dan onder de landelijke Wet Normering Topinkomens;
- dit soms, bijvoorbeeld bij bestaande organisaties, niet meer achteraf te corrigeren is maar wel prospectief zou kunnen bij het aangaan, opzetten of veranderen van partnerschappen;

verzoeken het college:

- bij het aangaan, opzetten of veranderen van een zogenaamde verbonden partij, zoveel en waar mogelijk de Brabantnorm te volgen opdat
- de bezoldiging van bestuurders en personen werkzaam voor de met Provincie Noord Brabant verbonden partijen niet uitgaat boven het salaris van een minister.

En gaan over tot de orde van de dag.

JA21, Willem Rutjens
50PLUS, Jan-Frans Brouwers
CDA, Ezra Leeger
PVV, Patricia van der Kammen

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Koevoets.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Nee, dank u voorzitter. Wij hebben onze vragen gesteld in de themabijeenkomst en zijn content. Dank u.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Als u het goed vindt even kort van mijn plek, voorzitter. Wij delen de zorg van de PVV en JA21 met betrekking tot de democratische borging en transparantie van verbonden partijen en daarom zullen wij tegen dit voorstel stemmen.

De **voorzitter**: De heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Het is goed dat we kijken naar de oude regelgeving, de oude regels worden bij dit voorstel herzien. Helaas gaan er bij dit voorstel steeds meer bevoegdheden van PS naar GS. Hierdoor wordt het voor de oppositie steeds moeilijker om onze

controleerende taak uit te voeren. Als we dit voorstel aannemen, wordt PS nog verder uitgekleeft. Dank u wel.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter, niet te lang. Voorzitter, de vraag komt steeds meer op, wat zijn de criteria om te kiezen voor een gebonden partij en zo ja, wat is de rol van de Provinciale Staten nog? Het LOF is zo'n prachtig, wat zeg ik, dramatisch voorbeeld geweest, waarbij het helemaal verkeerd is gegaan. Gelukkig heeft de gedeputeerde Smeulders dat voortvarend opgepakt. Maar we hebben het helaas wel laten gebeuren. Misschien moet ik ook wel zeggen dat deze gedeputeerde de regie heeft gepakt. Bij individuele partijen krijgen we maar een keer in de zes jaar een evaluatie en bij gebonden partijen, als ik het goed zeg, een keer in de vier jaar. Moet je voorstellen dat je vier jaar in de staten zit en dan nooit hebt kunnen controleren wat deze individuele gebonden partijen doen. Dat is raar, want je zit er voor een termijn van vier jaar. Dan zit je een beetje als Jan-met-de-korte-achternaam. Gelukkig staat ook gedeputeerde Smeulders open om ook daar wat aan te doen, om terug te gaan van een keer in de zes jaar naar een keer in de vier jaar. Maar, dat is de vraag aan deze gedeputeerde, 50PLUS zou voorstander zijn om dat zelfs een keer in de drie jaar of een keer in de twee jaar te kunnen doen. Zou de gedeputeerde daarmee ook kunnen leven? Dit was mijn inbreng. Voorzitter, dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Over de nota Verbonden partijen is uitvoerig gesproken in de oordeelsvormende bijeenkomst. En het is voor ons als fractie van de ChristenUnie-SGP goed om te merken dat de punten die vanuit Provinciale Staten in deze vergadering op tafel zijn gelegd ook serieus zijn opgepakt door Gedeputeerde Staten. En dat hier ook toezeggingen op zijn gedaan in een nadere memo. Dat maakt dat wij als Provinciale Staten in onze beleving serieus genomen worden. Daar zijn we blij mee, dat er gewerkt wordt aan een samenwerking en dat we elkaar op deze manier proberen scherp te houden. Als Brabantse Staten kunnen we zo samen bijdragen aan een vergroting van het vertrouwen van de burger in onze politiek. En wij hopen dat we dat vaker met elkaar gaan doen. Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee zijn we het einde gekomen van de termijn van uw Staten. Aangezien de gedeputeerde de moties net heeft gekregen, schorsen we eventjes vijf minuten. Ga niet alle kanten op, hij heeft even de tijd nodig om de moties te lezen. De vergadering is geschorst.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, de vijf minuten zijn voorbij. Ik heb gezien dat de gedeputeerde er klaar voor is dus de gedeputeerde heeft het woord.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Allereerst dank aan iedereen die aan deze nieuwe nota Verbonden partijen heeft bijgedragen. En dan denk ik ten eerste aan onze eigen organisatie en ten tweede ook aan Lysias Advies, die deze nieuwe nota heeft opgesteld. Fijn ook dat de commissie Sturen en Verantwoorden aan de voorkant betrokkenheid heeft getoond, input heeft geleverd, die we ook weer mee hebben kunnen nemen in het proces. En we hebben een goede themabijeenkomst beleefd met een goed gesprek over deze nota, waar ik ook een aantal dingen nader heb kunnen duiden. Deze week is er ook nog een memo Gedeputeerde met nadere toelichting aan u toegezonden op een aantal punten, om te kijken of we elkaar daarop konden vinden. Ik denk het wel als ik een aantal van uw bijdrages hoor. En ik zie veel steun, ook tijdens de themabijeenkomst voor deze nota. Ik ben daar blij mee, want wij zien dit echt als een verdere professionaliseringslag van ons beheer van onze verbonden partijen. En dat is niet

nieuw. Dat is een lijn waar we al een aantal jaren mee bezig zijn, om dat beter op te bouwen, beter te organiseren en daar ook een beter beleidsdocument onder te leggen. Dat is al begonnen bij de nota Verbonden partijen en samenwerkingsrelaties in '14 en steeds stap voor stap verder opgebouwd. Dus fijn dat we dat vandaag vast kunnen leggen in deze nieuwe nota. Dan hoor ik een aantal fracties, die zichzelf vragen stellen bij het nut en noodzaak van het hebben van verbonden partijen. Feitelijk is dat vandaag niet aan de orde. Deze nota ziet op hoe we met onze partijen omgaan, hoe we die beheren. Het vraagstuk van moeten we die dan hebben, dat is natuurlijk eigenlijk een beleidsvraagstuk. Het is de vraag hoe je een bepaald beleidsdoel realiseert, die is vandaag in principe niet aan de orde. Maar ik bemerkte in de themabijeenkomst, het bestuursakkoord is er ook helder over, een brede steun in PS als het gaat om het hebben van verbonden partijen, om onze doelen te realiseren. En ik moet ook de heer Koevoets citeren, want die heeft tijdens de themabijeenkomst daar iets moois over gezegd. Hij zag het ook als instrument om met onze partners in de samenleving, samen onze doelen te realiseren. Dus ook als je naar ons bestuursakkoord kijkt, Samen maken we Brabant, die verbonden partijen, publiekrechtelijk dan wel privaatrechtelijk, zijn natuurlijk bij uitstek instrumenten om samen met partners, of dat nou gemeentes zijn of privaatrechtelijke organisaties, Brabant te maken. Dus dat vond ik een mooi perspectief. Dan wil ik nog eventjes ingaan op partijen die zeggen, wij hebben een voorkeur om activiteiten zelf te verrichten als provincie. Dat hebben wij als college ook, maar soms kan het niet anders, dat leest u ook in deze nota, dan gaan we wel degelijk een verbonden partij oprichten, bijvoorbeeld omdat we dingen beter samen kunnen doen met partners. En als we dat doen, dan doen we dat in principe publiekrechtelijk. Tenzij er redenen zijn om dat niet te doen, dat ziet u ook terug in deze nota. En dat wil niet zeggen, daar kom ik dadelijk in relatie tot een motie of amendement nog op terug, dat privaatrechtelijk geen optie is. Misschien moet ik hem er meteen bij pakken. Dat gaat om motie M9 van de PVV. Die motie geeft ons college de appreciatie ontraden, omdat daar een uitspraak wordt gedaan dat een privaatrechtelijke verbonden partij in ieder geval niet op initiatief van de provincie mag worden ingesteld. Wij zien een privaatrechtelijk verbonden partij in sommige situaties wel degelijk als een goede optie, waar we ook mede als provincie samen met partners het initiatief voor kunnen nemen, dus deze motie krijgt de appreciatie ontraden.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank je wel. Voorzitter, een van de overwegingen en afwegingen bij deze motie is het feit dat bij privaatrechtelijke constructies de volksvertegenwoordiging feitelijk meer op afstand staat. En ook dat de informatieverstrekking bij privaatrechtelijke instellingen niet onder de Woo valt. Nu hoor ik de gedeputeerde zeggen, dat hij eigenlijk niet voelt voor onze motie. Is het college dan in ieder geval bereid om op het moment dat er privaatrechtelijke deelnemingen zijn, om die qua informatieverstrekking te behandelen alsof ze onder de Woo zouden vallen?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik weet niet waar ik ja tegen zeg, als ik ja zeg, dus laat ik dat niet gaan doen. Ik weet niet of het mogelijk is. Ik kan dat niet overzien, dus ik kan daar nu geen ja op zeggen, mevrouw Van der Kammen. Ik ben wel bereid, misschien helpt dat, om u nog een memo, waarbij we eerst eens goed gekeken hebben of dat kan en of dat een goed idee is. Maar zoals gezegd, ik weet niet waar ik nu ja tegen zeg.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik hoor in ieder geval bij het college geen absoluut nee, daar ben ik al blij om. Ik hoop dat het college dan wil onderzoeken wat er mogelijk is op dit gebied, want we hebben het wel gewoon over publieke inzet, publiek geld, vaak publieke taken en daar hoort ook gewoon publieke verantwoording bij en dus het vallen onder de Woo. Fijn dat ik in ieder geval een lichte toezegging hoor.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Wel om daar een memo over op te stellen. En waarom zeg ik geen nee? Omdat ik ook niet weet waar ik nee tegen zeg. Dus dat lijkt me dan ook logisch. En u heeft wel een

punt, want het is natuurlijk wel degelijk zo, ook als wij privaatrechtelijk verbonden partijen hebben, zijn dat nog steeds onze verbonden partijen. En voor u als PS blijft het belangrijk om daarop te kunnen sturen. Daar heeft u natuurlijk wel degelijk een punt. Ik moet alleen even kijken of dit op deze manier mogelijk is. Dan even door over de positie van PS. Ik hoorde de heer Rutjens zeggen, dat doet hij ongetwijfeld omdat hij mooie filmpjes maakt voor zijn achterban op social media, dat PS geen positie heeft en dat GS beslist over verbonden partijen die moeten worden opgericht. Bij privaatrechtelijke verbonden partijen gaat GS naar PS voor een wens en bedenkingen procedure, om instemming van u daarvoor op te halen. Bij een publiekrechtelijke verbonden partij heeft u zelfs instemmingsrecht. Dus dat beeld van, GS doet zomaar wat en gaat allerlei rare verbonden partijen aan, terwijl PS buitenspel staat, dat klopt echt niet. En dat vind ik wel goed om hier te vermelden. Want het is veel steviger. U bent veel steviger aan zet om daar betrokkenheid bij te tonen en dat gaat deze bestuursperiode nog zeker een aantal keer gebeuren, is mijn grote voorspelling. Dan vervolgens de actieve informatieplicht. Die geldt altijd. Dat vind ik ook goed om te vermelden. De actieve informatieplicht van ons college is ook van toepassing op verbonden partijen. Dat wil niet zeggen dat wij altijd alle informatie die wij hebben ter beschikking kunnen stellen, zonder dat daar een vorm van geheimhouding bij komt kijken. Daar hebben we het in de themabijeenkomst ook over gehad. Dat kan te maken hebben met koersgevoelige informatie, bedrijfsgevoelige informatie, dat is allemaal mogelijk. Maar in principe dienen wij u gewoon te informeren zoals we dat altijd doen, conform die actieve informatieplicht. Dan naar de moties en amendementen. Dan begin ik bij amendement A3 van het CDA. In de themabijeenkomst is de evaluatiebepaling aan de orde geweest van onze individuele verbonden partijen. In de nota is opgenomen dat we dat eens in de zes jaar doen. Ik heb een aanzienlijk aantal fracties horen uitspreken, is het niet logischer om dat eens in de vier jaar te doen? Daarbij was de reactie van ons college, daar hebben we geen fundamentele bezwaren tegen, maar het college heeft wel het voorstel gedaan om het eens in zes jaar te doen. Dus mocht u dat anders zien, dan kunt u daar het initiatief voor nemen. Daarom ligt het amendement er. Daar hebben we geen bezwaren tegen. Wat hier wel in is opgenomen en wat afwijkt vanuit de nota, is dat het om alle verbonden partijen zou moeten gaan. En in de nota staat de belangrijkste verbonden partijen. Dat staat er niet voor niets. Dat komt omdat wij een aantal verbonden partijen hebben, denk dan bijvoorbeeld aan de Nederlandse Waterschapsbank, de bank Nederlandse gemeentes, Special Purpose Vehicles die voortkomen uit de verkoop van Essent en zo zijn er nog een paar, waarbij wij geen actief aandeelhouderschap hebben. Die monitoren we slechts, omdat we daar feitelijk weinig betrokkenheid hebben, dan wel weinig sturing op hebben. Het zijn eigenlijk een soort van juridisch-technische entiteiten. Het heeft echt weinig zin om die te gaan evalueren. Dat is echt verspilling van gemeenschapsgeld.

De **voorzitter**: Mevrouw Leeger.

Mevrouw **Leeger** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor u zeggen, het heeft geen zin om te evalueren. Het gaat ons erom, om te zorgen dat alle verbonden partijen goed in beeld blijven. En ik verwacht echt niet van u, dat u voor relatief onbelangrijke partijen hele boekwerken schrijft. Een A4'tje kan voldoende zijn. Het gaat er meer om, dat alle verbonden partijen een keer langskomen in deze Staten. Als het een keer in de zes jaar is, dan kan het zomaar zijn dat er een Statenperiode is, waarin verbonden partijen niet aan de orde komen. Vanuit onze controlerende rol en omdat het gaat om publieke middelen, is het belangrijk dat wij minstens elke Statenperiode de verzameling verbonden partijen eens bekijken. En voor de een kan dat een omvangrijke evaluatie zijn, voor de andere kan het beperkter. Dit is wat dat amendement beoogt.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ik had het amendement begrepen. Alleen op het punt van dat alle verbonden partijen dan geëvalueerd zouden moeten worden was ik het niet helemaal met u eens. Dat probeerde ik duidelijk te maken op een redelijk charmante wijze. Het is zo dat wij de appreciatie ontraden toekennen, is hij blijft zoals hij is. Dus mijn suggestie zou zijn, prima om vier jaar te laten staan. Maar maak van de verbonden partijen, de verbonden partij waarbij we een actief aandeelhouderschap hebben. En

welke dat zijn, kunt u gewoon zien in de jaarrekening en in de begroting. In de paragraaf Verbonden partijen zit een lijstje waarin je dat kunt zien. Dat zijn alle beleidsinhoudelijk belangrijke verbonden partijen, dus die gaan we dan gewoon eens in de vier jaar evalueren. Alleen een paar niet.

De **voorzitter**: Mevrouw Leeger.

Mevrouw **Leeger** (CDA): Ik ben blij om dat te horen. Maar u mag het van mij interpreteren dat u ze kort noemt en dan ben ik tevreden. Als je het laat staan, de belangrijkste verbonden partijen, dan vind ik dat wat te vrijblijvend.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Daar ben ik het wel mee eens. Daar hebben we het in de themabijeenkomst ook al kort over gehad. Vandaar dat ik erop wijs, we hebben twee categorieën, we hebben verbonden partijen waar we een actief aandeelhouderschap voeren. Dat zijn alle belangrijke verbonden partijen, de verbonden partijen die beleidsinhoudelijke doelen hebben. En dan hebben we een aantal verbonden partijen, die zijn meer in faciliterende zin van belang, zoals die twee banken. Daar hebben we een heel klein belang. Denk ook aan die Special Purpose Vehicles. Daarbij is dus het voorstel, daar hebben we een monitorend aandeelhouderschap en daar zou je niet perse over hoeven te evalueren.

Mevrouw **Leeger** (CDA): Maar zo mag u van mij het amendement interpreteren.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Voorzitter, dit is wel een uitdaging, want een amendement wijzigt wel formeel echt iets in een stuk en als we ons daar vervolgens niet aan houden, dan is het ingewikkeld volgens mij. Dus mijn oproep is toch om die twee woordjes in dat amendement aan te passen.

De **voorzitter**: Ik adviseer u die teksten even kort aan te passen. U kunt dat amendement nog wijzigen. Gaat u verder.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): En als dat gebeurt geef ik namens het college de appreciatie geen bezwaar. Dat is helder, denk ik.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, dank je wel. Ik vind het toch jammer dat het college niet mee wil in die motie op dat aspect. Want de bewoording zoals het nu in de nota staat met de belangrijkste, dat is ongelooflijk subjectief. Wat zijn dan de belangrijkste? We weten ook niet of er eventueel deelnemingen worden beëindigd of er nieuwe bijkomen. En dat maakt zo'n tekst wel heel erg vloeibaar en daar kunnen we eigenlijk als Staten niks mee. Dus ik vond eigenlijk het voorstel van de collega heel charmant. Ik zou toch willen aanmoedigen om dat gewoon te accepteren.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Voorzitter, dank u wel. Ik vind dat u gelijk heeft als het gaat om de typering van de belangrijkste. Belangrijk zeg natuurlijk niks. Vandaar dat ik teruggrijp op de classificatie die u ook terug kunt lezen in de nota die in de begroting te vinden is, in de jaarrekening te vinden is. De verbonden partijen waar we actief aandeelhouderschap voeren, daar gaat het om. En dan is het wel te definiëren, dan is het wel helder. En daar kunt u zelf op sturen, want als u bijvoorbeeld bij de begrotingsbehandeling een motie zou indienen van die deelneming moet actief, dan gaan we dat doen. Dus daar kunt u dan nog op sturen zelfs.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, ik heb nog nooit bij de initiatie van een Statenvoorstel de typering van een deelneming langs zien komen, of die belangrijk is of niet. Dus ik heb daar toch wat

moeite mee. Het is een prima voorstel, zoals de collega zegt, zo'n evaluatie hoeft niet lang te zijn. Maar als hij maar langskomt bij PS, zodat ze ook gewoon op ons netvlies staan.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Nogmaals, u heeft gelijk als het gaat om het woord belangrijk. Dat is niet passend, dat moeten we dus anders doen, zoals ik net suggereerde. Uiteindelijk is het aan u als Staten, waar u wel en niet over wil praten. Ook in themabijeenkomsten, dan wel in PS. Maar ik kan me niet voorstellen dat het heel zinnig is voor u om te praten over de evaluatie die wij dan zouden doen van de Nederlandse Waterschapsbank, waar wij 0,03 procent aandelen in hebben. Het is niet zinvol, dus daar moeten we ook een beetje terughoudend in zijn.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Dan door naar motie M8, die is van de Partij voor de Vrijheid. Die vraagt om op zo kort mogelijke termijn op de provinciale website van alle deelnemingen de initiatie oprichtingsstukken, stukken voor bestuursvergaderingen en begroting en jaarrekeningen te publiceren. Als het om jaarrekeningen gaat, heb ik al een toezegging gedaan in de themabijeenkomst, om dat te gaan doen. Het publiceren van stukken van bestuursvergaderingen gaat vooralsnog te ver. Vandaar dat deze motie de appreciatie ontraden krijgt. Dat gaat veel werk kosten. Dat zal in een aantal gevallen zeker tot het knelpunten leiden in relatie tot bedrijfsgevoelige informatie. Het kan ook ingewikkeld zijn in relatie tot andere deelnemers in zo'n verbonden partij. Dus wat ons betreft is er nu geen noodzaak om dat te gaan doen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, ik noem twee argumenten waarom dat wel belangrijk is en waarom dat wel opportuun is. Ten eerste, de toezegging van de gedeputeerde om voor de investeringsfondsen de bestuursdocumenten van bestuursvergaderingen te gaan publiceren. Dan hebben we toch al een deel van de deelnemingen te pakken. Ik snap best dat bijvoorbeeld bestuursvergaderingen van de Nederlandse Waterschapsbank et cetera wellicht een stap te ver gaan, maar zeker als we het dan over die belangrijkste deelnemingen hebben, dan hebben we hier wel een mooi aanknopingspunt. Daar waar het ons beleid en de doelstellingen van de provincie aangaat, is het toch wel van belang dat de burger gewoon kennis kan nemen van wat daar besloten wordt en hoe die doelen inderdaad bereikt worden. En een ander argument om dat wel te doen, is ook gewoon de wet Open Overheid.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel. Als het gaat om het verstrekken van informatie aan u als volksvertegenwoordiging, bijvoorbeeld als het gaat om jaarstukken, dan ben ik met u eens. Dat hebben we al toegezegd. Maar het abstractieniveau om stukken van bestuursvergaderingen, dan wel directievergaderingen of AVA's te gaan verstrekken, dat gaat te ver. Dat heb ik net ook al uitgesproken. Volgens mij moet ik het daar bij laten, anders ga ik hetzelfde zeggen als ik net zei. En de belangrijkste verbonden partijen, we waren het er volgens mij net over eens dat die er niet zijn. Dat zou dan actief en monitorend aandeelhouderschap moeten zijn, zoals gezegd. Wat ons betreft gaan we niet al die informatie continu openbaar maken.

De **voorzitter**: Tot slot mevrouw Van der Kammen. En we moeten niet weer in hetzelfde gesprek vervallen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Maar op het argument van die wet Open Overheid is de gedeputeerde ook nog niet ingegaan. Dus ik begrijp eigenlijk niet waarom hij daar niet gewoon goed zou willen scoren.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dan ga ik weer terug naar het gesprek dat we eerder al hadden. Zoals u net zelf al zei, die wet Open Overheid is natuurlijk niet van toepassing op een aantal privaatrechtelijk verbonden partijen. En u heeft net gevraagd of ik op rijtje wil zetten of het verstandig is om dat wel te doen. Daar kan ik nu nog geen ja op zeggen. En dan zijn we volgens mij weer terug bij waar we straks waren.

De **voorzitter**: Gaat u verder, meneer Smeulders. U bent bijna klaar denk ik?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ja, dat klopt. Ik heb nog een motie hier liggen, dat is motie 10 van JA21, 50PLUS, CDA en Partij voor de Vrijheid, Brabantnorm bij deelnemingen toepassen. De appreciatie is ontraden. De Brabantnormen, dat staat ook in de motie, is een instrument wat voortkomt uit de subsidieverordening. Inmiddels is er WNT van toepassing. Landelijk zijn de grenzen vastgelegd van wat passende beloningen zijn in de publieke en semipublieke sector. Wij vinden als college dat we dat in principe niet als Brabant aanvullend voor onze deelnemingen zouden moeten gaan regelen. Daar zijn ook argumenten voor. Bijvoorbeeld dat het belangrijk is, om wel degelijk conform wat er gangbaar is in een sector te belonen, ook als het gaat om onze deelnemingen. Denk bijvoorbeeld aan zo'n Enexis, wat toch een hele serieuze grote onderneming is. Daar moet een passend beloningsbeleid zijn om daar een kwalitatief hoogwaardige Raad van Bestuur te kunnen faciliteren. Het is ook in sommige gevallen niet afdwingbaar, want als wij bijvoorbeeld geen meerderheid hebben, kunnen wij dat niet afdwingen, dat er in de AVA wordt besloten om een bepaald beloningsbeleid van toepassing te laten zijn. Wat er wel in deze nota staat, dat is ook wel een consistente lijn, is dat wij de WNT, als die van toepassing is, uiteraard respecteren. En als die wettelijk gezien niet van toepassing is, nemen wij dat nog steeds als uitgangspunt. Dus wij varen echt op die WNT.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Drie punten. De gedeputeerde meldt terecht dat de WNT van toepassing is, maar wij hebben in Brabant bij gesubsidieerde organisaties juist gezegd, bovenop de WNT geldt de Brabantnorm. Dat kun je leuk vinden of niet. Maar dat is nou eenmaal aangenomen. Het tweede punt is dat het misschien moeilijk afdwingbaar zou zijn. Vandaar ook dat wij het dictum dusdanig hebben geformuleerd, dat er staat, zoveel en waar mogelijk de Brabantnorm te volgen. We weten ook wel dat het niet altijd kan, bijvoorbeeld als je een heel weinig aandeel hebt in een organisatie en dan ook nog eens een grote mond hebben, hoe het met de beloning zit. Dat wordt lastig. Dus het gaat erom dat men naar de aard en in de geest van de Brabantnorm handelt, die we voor gesubsidieerde organisaties al toepassen en die we ook bij verbonden partijen zouden moeten doen. En het derde punt. Als jij manager bent of directeur, laat ik het even zo noemen, dan heb je een keuze. Je kunt een marktconform salaris willen en dan ben je onderhevig aan de tucht van de markt. Of je kunt bij de overheid, of bij een van de overheid afhankelijke organisatie gaan werken en dan heb je dat niet. Dat is een hele simpele keuze. Dus voorzitter, om te zeggen, we hebben gesubsidieerde dan wel overheidsafhankelijke organisaties en die mensen willen we per se toch een marktconform salaris geven, dat is natuurlijk de wereld op zijn kop.

De **voorzitter**: Gaat uw gang.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat het helemaal niet de wereld op zijn kop is. We leven in een land met een arbeidsmarkt. Sectoren concurreren ook met elkaar om mensen met de juiste competenties, dat geldt zeker ook voor de Raad van Bestuur van een aantal van onze deelnemingen. Dus in die zin, ik denk dat het wel degelijk belangrijk is dat je een marktconform salaris kan bieden, ook al betreft het een publieke of semipublieke partij. Dus dat is mijn reactie daarop. U noemde drie punten. Die afdwingbaarheid, daar heeft u natuurlijk een punt. Dat verwoordt u ook wel op een goede manier in deze motie, maar daarom staat er ook in onze nota dat we de WNT zoveel als mogelijk

toepassen, omdat we dat in sommige gevallen ook niet kunnen afdwingen, als hij niet wettelijk van toepassing is en wij niet een meerderheidsaandeel bezitten om dat af te dwingen. Maar dan wel weer terugvallen op de WNT. U zegt, de Brabantnorm, dat kunt u leuk vinden of niet. Maar die is wel verankerd door PS in onze subsidieverordening. Maar de subsidieverordening is niet van toepassing op onze deelnemingen. En waarom dat dan niet verstandig is, heb ik volgens mij net al verwoord. Wat ons college betreft, gaan we dat ook niet doen.

De **voorzitter**: Meneer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Ik denk dat we het op veel punten eens zijn, maar we draaien een beetje in een cirkel. Als PS wil dat de Brabantnorm van toepassing is, net zoals op gesubsidieerde organisaties, maar ook op verbonden partijen, dan is dat zo. Dan kun je zeggen, nu is het niet zo. Maar daarom is er juist die motie, om dat natuurlijk te veranderen. Het enige bezwaar dat ik hoor, is dat je marktconform wil betalen voor overheidsfuncties. Ik denk dat we daar een substantieel verschil van inzicht in hebben of dat verstandig is of niet. Als je een marktconform salaris wil als directeur, dan moet je maar bij een bedrijf gaan werken, waar je onderhevig bent aan de tucht van de markt. Maar dan heb je dus ook veel meer risico. Dan kun je ontslagen worden. Als de resultaten even tegenvallen, dan heb je geen baan meer. En bij een overheidsorganisatie werkt dat toch altijd even wat anders, want dan heb je met politieke belangen te maken.

De **voorzitter**: Meneer Smeulders.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik ga geen twee keer antwoord geven op dezelfde opmerkingen en vragen. Wat wel belangrijk is, is dat u ons college om een appreciatie op deze motie vraagt. Het klopt dat als uw Staten van mening is dat deze motie aangenomen moet worden, dan moet u dat doen. Maar u vraagt of wij het een goed idee vinden en wij vinden het geen goed idee. Dat is zoals het werkt.

De **voorzitter**: Mevrouw Leeger.

Mevrouw **Leeger** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Naar aanleiding van uw reactie op ons amendement heb ik overleg gepleegd met mijn mede-indieners en we hebben de tekst gewijzigd in de voor Brabant relevante verbonden partijen. Kunt u dan dit amendement anders appreciëren?

Amendement A3a-2024: Met regelmaat evalueren

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 2 februari 2024 behandelend het Statenvoorstel 68/23 over Vaststellen nota Verbonden Partijen 2024

besluiten, dat de tekstpassage op pagina 32 van de nota Verbonden partijen: *'om minstens elke zes jaar de belangrijkste verbonden partijen te evalueren'* vervalt en gewijzigd dient te worden in de volgende tekst: *om minstens elke vier jaar de **relevante** verbonden partijen te evalueren.*

Toelichting: Een periode van zes jaar is een wat al te ruime termijn en dit amendement stelt voor om dit naar vier jaar te brengen. Daarnaast beoogt dit amendement de verbonden partijen volgens eenzelfde lijn te evalueren, want een partij die op dit moment wat minder relevant lijkt, kan op een later moment juist aan importantie winnen

CDA, Ezra Leeger
ChristenUnie-SGP, Anne Schipper
50PLUS, Jan-Frans Brouwers
JA21, Willem Rutjens

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Volgens mij is het dan nog steeds een beetje onduidelijk over welke verbonden partijen we het dan hebben, maar goed. Laten we maar een positieve appreciatie geven, maar dan moeten we echt wel het verslag van deze vergadering daarbij betrekken, want het gaat echt om de verbonden partijen waar wij een actief aandeelhouderschap hebben. Die gaan we eens in de vier jaar evalueren en degenen waar we een monitorend aandeelhouderschap hebben, die niet. Dat is wat we afspreken.

De **voorzitter**: Ik hoor een bevestiging daarvan. Dan weten wij allemaal met elkaar wat hieronder is verstaan.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dat was mijn betoog, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee zijn we aan het einde gekomen. We hebben de gewijzigde motie overigens nog niet binnen, dus dat is wel handig om dat te doen. Ik heb de beraadslagingen gesloten over dit voorstel en we schorsen de vergadering vijf minuten.

De heer **Tolsma** (BBB): Voorzitter, een punt van orde.

De **voorzitter**: Ja?

De heer **Tolsma** (BBB): Ik overweeg motie M7 in te trekken. Daartoe heb ik nog een vraag aan de gedeputeerde. Heb ik het goed begrepen dat de gedeputeerde heeft toegezegd om de gevraagde informatie in de motie, betreffende het destijds gehanteerde afwegingskader bij de fondsen, ons snel toe te zenden.

De **voorzitter**: Ik geef daar even gelegenheid toe, omdat het om een mogelijke intrekking gaat. Gedeputeerde.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik had dat niet toegezegd, ik had een positieve appreciatie op de motie gegeven. Maar dat mag u ook als toezegging lezen en dan gaan we hem zo noteren en dan kunt u de motie inderdaad intrekken.

De heer **Tolsma** (BBB): Dan trekken we de motie in.

De **voorzitter**: Dan is de motie ingetrokken bij deze en is geen onderdeel meer van de beraadslaging. Dan schorsen we nu de vergadering voor vijf minuten.

Schorsing

Stemming

De **voorzitter**: Dames en heren, ik verzoek u plaats te nemen. Ik heropen de vergadering en ik vraag stilte in de zaal. Op het microfoonpostje voor u ziet u bovenaan per stemming in beeld, zoals u weet, over welk besluit er gestemd wordt. We gaan stemmen over drie Statenvoorstellen en daarna nog een aantal zaken bij acclamatie. Na ieder blokje, dus het voorstel zelf, moties en amendementen, geef ik u na afloop de ruimte, als u daar behoefte aan heeft, om een stemverklaring af te leggen. Op het moment dat u dat doet, ga ik ervan uit dat u dat namens uw fractie doet, tenzij u anders vermeld.

Ontwerpbesluit Statenvoorstel 71/23 Onderzoeksrapport ZRK over Energietransitie

De **voorzitter**: Dan gaan we als eerste stemmen over Statenvoorstel 71/23, althans, dat onderwerp is eerst aan bod, het rapport Zuidelijke Rekenkamer voortgang energietransitie provincie Noord-Brabant. Allereerst gaan wij stemmen over een aantal amendementen. Het eerste amendement, dat aan de orde is, is amendement A1, Gewijzigde aanbeveling ZRK rapport voortgang energietransitie. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 9, tegen 42 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Brouwers, Van Hattem, Jansen, Van der Kammen, Langman, Minkels, Nuijten, Rutjens, Sluimers.

Tegen hebben gestemd de leden Berkvens, Bijl, Van den Broek, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Van Miltenburg, Van Nostrum, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Sheikkariem, Schellekens, Schipper, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Het volgende amendement dat aan de orde is, is A2 Wieberen met die windturbines. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 7, tegen 44 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Minkels, Nuijten, Rutjens, Sluimers.

Tegen hebben gestemd de leden Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Van Miltenburg, Van Nostrum, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Aan de orde is het ontwerpbesluit Statenvoorstel 71/23, het rapport van de ZRK voortgang energietransitie provincie Noord-Brabant. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 42, tegen 9 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Van Miltenburg, Van Nostrum, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Tolsma, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Nuijten, Rutjens, Sluimers, Van de Ven.

De **voorzitter**: Dan gaan we nog stemmen over een tweetal moties. Motie M4, Visie op energiemix 2030 tot en met 2050. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 34, tegen 17 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Brouwers, Damen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Meuwissen, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Van der Pluijm, Putman, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schipper, Sheikkariem, Sluimers, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van den Broek, Deckers, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Koopman, Van de Langenberg, Van der Linden, Ludwig, Van Miltenburg, Philippart, Van Raak, Schellekens, Spapens, Stoot.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar een motie M6, Laat Hydro niet onder water lopen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 5, tegen 46 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Brouwers, Leeger, Minkels, Schipper, Van de Ven.

Tegen hebben gestemd de leden Berkvens, Bijl, Van den Broek, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Van Miltenburg, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Stoot, Tolsma, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Is er nog iemand die behoefte heeft aan een stemverklaring? Ik ga naar de VVD.

De heer **Jansen** (VVD): Eerst een mea culpa, want ik heb per abuis voor gestemd voor A1.

De **voorzitter**: Oké. Dat kunnen we niet meer veranderen, maar het is geregistreerd. Ik ga naar de PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, een stemverklaring op motie 4 en op motie 6. Eerst de stemverklaring op motie 4, de visie op energiemix. Geen steun voor diverse aanbevelingen van de ZRK, maar volop steun voor verstandig beleid en heroverweging. En daarom ook de inzet op kernenergie die hard nodig is. Stemverklaring motie 6, we zijn het hartstikke eens met het zoeken naar alternatieven in plaats van die vreselijke wind- en zonne-energie. Het is een sympathiek voorstel, maar het is een onrendabel alternatief en vandaar een tegenstem.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Ook een stemverklaring bij motie 4 en motie 6. Bij motie 4 hebben wij voorgestemd, want we vinden het wel belangrijk dat er een goede visie komt over de energiemix, ondanks dat wij wel struikelen over de inzet van kernenergie. Maar we hebben wel van de gedeputeerde begrepen dat het daar eigenlijk nauwelijks invloed op heeft. En bij motie 6 hebben wij tegengestemd, hoewel wij het wel fijn vinden dat de ecologie mee zou worden genomen, mocht deze motie uitgevoerd worden, struikelden wij toch wel over enkele constatering en achten wij het ook niet noodzakelijk gezien dat onderzoek uit 2019.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk verder. JA21.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. We hebben tegen het Statenvoorstel gestemd. We vinden het een uitstekende analyse, maar een aantal van de aanbevelingen kunnen we niet onderschrijven. En we hebben tegen motie 6 gestemd met dezelfde stemverklaring als mevrouw Van der Kammen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk verder. De BBB.

De heer **Rijvers** (BBB): Dank u wel, voorzitter. We hebben tegen motie 6 gestemd, omdat er al onderzoeken liggen. We hebben uiteraard voor energiemix gestemd en bij de amendementen hebben we ook tegengestemd, omdat er een aantal aanbevelingen weggehaald worden, die wij toch willen zien. En

ook een aanbeveling die de gedeputeerde eigenlijk overbodig vindt, maar we willen daar het gesprek met de gedeputeerde over aan. Dus daarom willen wij daar niet in mee gaan.

De **voorzitter**: Dank u wel. Heb ik nu alle handen gehad? Ik denk het wel. Ja. Dan gaan we over naar de stemming over Statenvoorstel 55/23.

Ontwerpbesluit Statenvoorstel 55/23 Onderzoeksrapport ZRK over Investeringsfondsen

De **voorzitter**: Allereerst is aan de orde het ontwerpbesluit zelf. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 50, tegen 1 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Van Miltenburg, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen heeft gestemd het lid Minkels.

De **voorzitter**: Ik zei als allereerste, maar dat was het dan ook. omdat de motie is ingetrokken. Heeft iemand behoefte aan een stemverklaring? Ja, de heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Ik heb per ongeluk op de verkeerde knop gedrukt.

De **voorzitter**: Dan was het toch nog unaniem geweest. Dank u wel. Nog anderen? Nee, niet aan de orde. Dan ga ik naar het onderwerp vaststellen Nota Verbonden Partijen 2024.

Ontwerpbesluit Statenvoorstel 68/23 Nota Verbonden Partijen

De **voorzitter**: Als eerste is aan de orde amendement A3a, dat is dus het aangepaste amendement Met regelmaat evalueren. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 51, tegen 0 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Van Miltenburg, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar het ontwerpbesluit Statenvoorstel 68/23 vaststellen Nota Verbonden Partijen 2024. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 42, tegen 9 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Frenken, Gremmen, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Van Miltenburg, Van Nostrum, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden Hamerslag, Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Minkels, Nuijten, Putman, Rutjens, Sluiters.

De **voorzitter**: We gaan verder met motie M8, Ontsluiten informatie verbonden partijen op provinciale website. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 22, tegen 29 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Brouwers, Damen, Frenken, Hamerslag, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van den Broek, Deckers, Gremmen, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar motie M9, Niet meer instellen van privaatrechtelijke verbonden partijen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 21, tegen 30 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Damen, Frenken, Hamerslag, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van den Broek, Brouwers, Deckers, Gremmen, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar motie M10, Brabantnorm ook voor verbonden partijen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 22, tegen 29 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden Berkvens, Brouwers, Damen, Frenken, Hamerslag, Havermans, Van Hattem, Van der Kammen, Kuiper, Langman, Lauwen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden Bijl, Van den Broek, Deckers, Gremmen, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Van de Langenberg, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Heeft er iemand behoefte aan een stemverklaring? Nee, dat is niet het geval. Dan ga ik even de nummers noemen van ontwerpbesluiten, waarbij we voorstellen dat bij acclamatie te doen. Dat zijn Statenvoorstel een 01/24, notulen van de vergadering van 27 oktober, dan 02/24, de notulen van 3 november vorig jaar, het Statenvoorstel 06/24, de notulen van 15 december en ontwerpbesluit Statenvoorstel 04/24, de lijst van ingekomen stukken.

Ontwerpbesluit Statenvoorstel 01/24 Notulen vergadering Provinciale Staten 27 oktober 2023

Ontwerpbesluit Statenvoorstel 02/24 Notulen vergadering Provinciale Staten 3 november 2023

Ontwerpbesluit Statenvoorstel 06/24 Notulen vergadering Provinciale Staten 15 december 2023

Ontwerpbesluit Statenvoorstel 04/24 Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten 2 februari 2024 (periode 9 november 2023 tot en met 6 december 2023)

De **voorzitter**: Ik neem aan dat u akkoord bent met het feit dat dat bij acclamatie gaat? Ja, dat is het geval. Dan komen we aan het einde van de vergadering.

Sluiting

De **voorzitter**: Veel dank voor ieders inbreng. De volgende vergadering vindt plaats op vrijdag 8 maart. Laat u uw sprekers- en stempasje liggen op tafel voor u. En ik nodig u uit, als u nog in de gelegenheid bent, voor een drankje in de foyer. Een goed weekend toegewenst, een mooi carnaval toegewenst. En ik sluit bij deze de vergadering.